

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 50. (Sõjaministeeriumi majas).	„Sõduri“ nädala väljaanne	$\frac{1}{1}$ lehekülge Mk 3600
Avatud kella 8—15.	Aastas Mk. 500	$\frac{1}{2}$ „ „ 1800
Telefon 1-63 (Sõjaväe keskjaamast).	Poolesaastas „ 250	$\frac{1}{4}$ „ „ 900
	Veerandaastas „ 125	$\frac{1}{8}$ „ „ 450
	„Sõdur“ ja „Sõjateadlane“	$\frac{1}{16}$ „ „ 250
	Aastas Mk. 600	
	Poolesaastas „ 300	
	Veerandaastas „ 150	

№ 7/8.

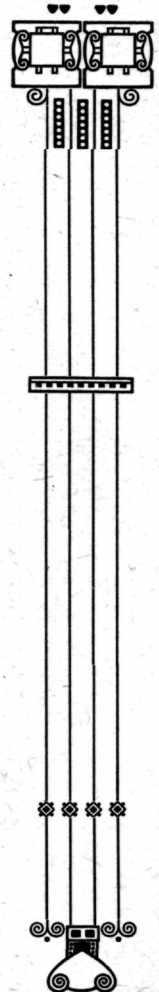
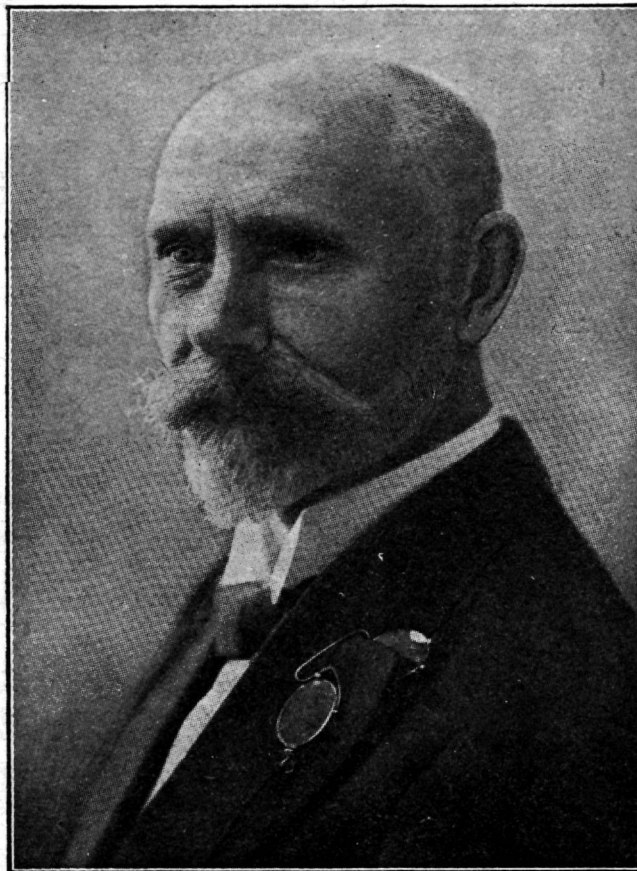
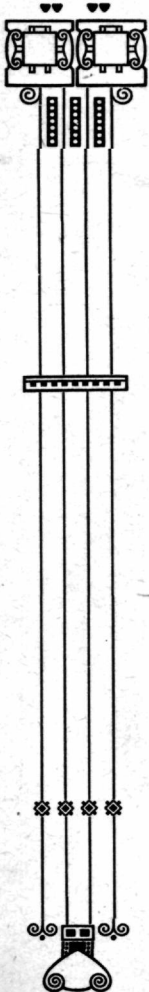
Esmaspäeval, 23. veebruaril 1925.

VII aastakäik.

S I S U:

Läti Vabariigi president Jahnis Tshakste. — A. Simon: 1920 24. II. 1925. — P. Mulgima: Seltin 3. VII. 19. — P. U.: Meie Vabariigi sünnipäeva kaks häällilaulu. — Poola enesekaitsest. — —er.: Veel auastmetes ülendamisest. — T. A—n.: Ohvitseride auastmetes ülendamisest Inglismaal. — O. Kurvits: Mõnda kaitseväe ohvitseride tasu- ja töötingimistest. — Side jalg- ja suurtükiväe vahel lahingus. — J. J—n.: Jälle uus sõjagaas leitud. — Sõjalaevastikkude uuem ülevaade. — Salaluure organisatsioon rahu ja sõjaajal. — G. Leets: Eesti suurtükiväe kirjandusest. — V. K.: Viirastus. — Lgs.: Saladuslik juhtumine. — Kaitseliit. — Kaitseväe elu. — Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest. — Keelnurk. — Raamatuteated. — Kohus. — Kroonika. — Valjamäa sõjaajakirjandus. — Malenurk.

Meie liiduvabariigi Läti sõpruseavaldus Eestile.

Läti Vabariigi president Jahnis Tshakste.

Viibib praegu ühes liiduriigi kõrgemate sõjaväe esitajatega Eestis
meie Vabaduse pühal.

Läti Vabariigi president Jahnis Tshakste.

Jahnis Tshakste sündis 1859 a. Kuramaal. 1882 a. lõpetas ta Miitavi gümnaasiumi, mille järele Moskva ülikooli astus, kus õigusteaduse osakonna 1886 a. lõpetas. Peale ülikooli lõpetamist pöörab Jahnis Tshakste Miitavisse tagasi, kus andub advokatuurile ja ühtlasi seltkonna töödest agaralt osa võtab. Et J. Tshakste juba keskkooli ja samuti ka ülikooli ajult tuntud oli, kui tuline lätlaste pooldaja, siis valiti tema 1887 a. kolme Läti seltsis esimeheks. J. Tshakste on üks esimestest, kes avalikult seletama hakkas, et maa-reform on tarvilik läbiviia ja samuti häält tõstis mõisnikkude eesõiguste kohta. 1888 a. hakkab J. Tshakste toimetama ja väljaandma ajalehte „Teeviija“, kus kaunis avalikult omi mõtteid avaldab.

1906 a. valitakse J. Tshakste Kuramaa poolt Vene esimese duuma liikmeks. Seal

ühineb tema ühes teiste duuma liigetega lätlastega nõndanimetud autonomistide klubiks, mille siht oli kätte saada iseseisvust kõikidele Vene väike-rahvastele.

Alates 1914 a. lahtipuhkenud sõja ajast kannab J. Tshakste hoolt ja muretseb haavatute ja sõjapõgenejate eest ja teda valitakse põgenejate keskkomitee esimeheks.

1917 a. saadik kõneleb ja hoolitseb J. Tshakste juba päris avalikult Läti iseseisvuse eest, koondab enese ümber oma mõtteosalisi ja asutab rahvanõukogu. Nõukogu valib teda oma esimeheks ja, kui 18. nov. 1918 a. Läti iseseisvus väljakuulutatatakse, on J. Tshakste juba faktiliselt Läti riigipeaks. Organiseerides Asutavat Kogu, jääb J. Tshakste tema esimeheks kuni Seimi valimisteni. 14. novembril 1922 a. valitakse ta Läti vaba riigi presidendiks.

1920 ^{24.}/_{II.} 1925.

1.

Juba ununenud sõda, torm, taplus uing maru,
Mõök pandud on tuppe, koopasse taganenud karu.
Surma vikatil enam pole niimeseks teed,
Ei sega sõja kära enam kodaniku tööd.

Ka paranenud on juba lahatud haavad —
Ja puhata lahinguist sõjamehed saavad.
Kuid roostetama siiski me lasta või piiki —
Karu koopas võib ärgata, jälle kaitsta tuleb riiki.

Käsi-käes siis naabritega oleme aga kui kalju.
Las mõirata maru, olgu sõda kui valju,
Ei kustutada suuda meie vabaduse tuld:
Ei orjajate sammu saa tunda meie muld!

2.

Nüüd mööda on Eestis orjapõlve ajad,
Mis köitnud meid ahelates aastasid sajad.
Nüüd takista kündjal enam keegi ta atra —
Vabalt käia võib igaüks riigis oma rada.
Anna, taevast, ainult tervist, tarka mõistust ja rammu,
Juhi, saatust, Eesti poege, tütarde sammu.

„Õiget sõpra tunnend hädas“ — ütleb sõna me vana.
Õigeid sõpru näeme külas me rõõmuga täna.
Ei murra tuul tamme, kui kõva on juur —
Ei kardata meie vaenlast, kui sõprus on suur.
See sõprus sai seotud, kui jooksis meil veri —
Ei lahutada suuda teda vaenlaste kari.

Tere tulemast, vennad! Teid tervitab Eesti.
Meie sõprus jääb muutmata aegade kesti.
Teile vastu on tervituseks sirutatud käed:
Lai dsihve, Latvia! Su vaprad sõjaväed!
Kui mõistame kanda liidus vabaduse lippu,
Ei siis meie kodu julge vaenlane kippu.

A. Simon.

Meie rahvaesituse praegune juht.

*Jaan Tõnisson.
Riigikogu esimees.*

Meie Vabariigival. praegune juht.

Meie kaitsemin. praegune juht.

*Jüri Jaakson.
Riigivanem.*

*Jaan Soots.
Sõjaminister.*

Seltin 3. VII. 19.

1.

Päike põletav taevas. Lõppend on lahing.
 Valdav ja verine lahing.
 Surma suhu vaatamast väsind on mehed.
 Raugenud hinges on tuhing,
 Kiskus kes kangelasi vaenlase ketti,
 Haarama püssi, pommitajat kätte.

2.

Puhake kangelased, kuulsamad pojad
 Päikse poole tungiva, tõuseva rahva!
 Ehk kodumaa piiridest, lõuna all kaugel,
 Düüna vilavate vete laugel
 Vaba demokraatia aadete eest,
 Igavese vaenlase vastu.

3.

Kangelased, me tõttasime su järel võõramaa piirides,
 Tükkideks kistud, jaetud vaenlase kavalusest.
 Lõime sind nurjatut Võnnu ja Ronneburi mägedel,
 Hoopi esimest, hiilgavat andes, julgelt jälgides.
 Palju kannatanud, tükkideks kistud Latviija,
 Ajalooline lõunane naaber,
 Vend Eesti sirutas käe, et hävita
 Ühes reas vaba Latviija poegiga
 Igavese vaenlase põlatud bande.

P. Mulgima.

Meie Vabariigi sünnipäeva kaks hällilaulu.

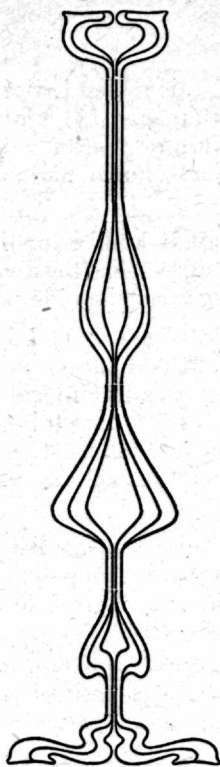
Meie maa kuulutati iseseisvaks, rippumatuks vabariigiks 24. veebr. 1918 a. varase talv-hommiku udus. See sündis veel kostvate püssipaukude raginas, nendesamade püssipaukude raginas, mis kostsid meil pärastpoole veel terve aasta väldanud Vabadussõja ja mis kostsid meil, küll nõrga mälestusena endisist aegust, pealinna tänavail 1. detsembril 1. a. See vabariigi sündimise hällilaul oli sümboolne. See, kelle püssipaugud kostsid vabariigi sündimise esimesel tunnil, on jäänud meile vaenlaseks ka edaspidi. Kord on tulnud ta meile kallale avalikult, kord jälle kõlava ja veetleva idee katte all, kuid iha ja mõte on jäänud endiseks: saada meid oma käpa alla tagasi. Meie aga teame ja tunneme teda ja sellepärast ei eksita tema võtted meid ja tema mõtted ei ole meile tundmatud. Vabariigi sündimise hällilaul kõlab meie kõrvus alati ja sellepärast ei ole tema poolt ka pärast poole instsineeritud ja tulevikus veel instsineeritavad paugud meile kardetavad ega kohutavad. Meie vabariik on selles raginas sündinud ja meie ise oleme sellega harjunud. Seda teadku meie vaenlane ja tema käsilased.

Selles hallis veebruari udus tõusis meie riikliku iseseisvuse päev. Kajas üle maa esimene päästekomitee määrus — Eesti Vabariigi iseseisvaks kuulutamise manifest — Pärnus, Viljandis, Tartus, Narvas, Rakveres, Võrus.

Vaevalt oli päike tõusnud kesktaevasse, ei saanud veel põhjamaine udu lahkuda, kui sealsamas, praegusel Iseseisvuse puisteel, kõlas uue võimuigatseja, Saksa junkru käs-kiv hüüd — halt! See hüüd on teiseks lau-luks, mis kõlas meie vabariigi hälli juures. See laul ei unune ka üialgi. Raske okupatsiooni aeg täiendas teda tuntavalt ja maaliskohast meile kõige selgemad ajaloolised ja õiguslised pildid. See aeg ja laul ei unune meil kunagi.

Sellest viimaselt meie iseseisvuse hällitajast ollakse arvamisel, et tema võimupüüded meie maa ja rahva saatuse kohta on ajaloo minevikku vajunud ja et tema ei ole meile enam kardetav.

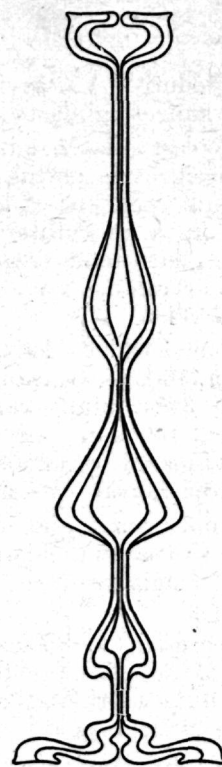
Kõik, kelle tegevus on sihitud teiste meie naabrite: Poola, Leedu, Läti ja Soome vabariigi vastu, on ka meie vaenlased. Sest pidagem meeles: ei ole iseseisvat Eesti vabariiki

*Meie Vabadussõja vägede
ülemjuhataja.*

Kindral-leitnant J. Laidoner.

ilma iseseisva Poola, Leedu ja Lätita; meie riigi olemasolu ja saatuse on seotud nendega!

Seepärast on see hällilaul meile sama tähtis, kui esimene. Tema kõlaga ka meie kõrvus samuti, kui teine, tema naaber.

Kahekesi kõlasid nad meie Vabariigi sünnipäeval. Need kaks on meie riiklise iseseisvuse vihasemat vaenlast. Kahekesi kajasid tema hälli juures, üks minnes püssipaukudes, teine tulles junkruliku hüüdega: halt! Ja Eesti vabariik oli nende vahel sündimise valudes.

Kahekesi on nad meid ka pärast purenud okupatsiooni ajal üks, tema järele teine idast, tulles vabadussõja ajal, siis jälle vabadussõja oma tegevusega viimasele kätt ulatades, esimene läänest Landeswheri nime all, siis jälle idast 1. detsembri udus paugutades.

Nii on need kaks võimu meie kallal urgitsenud ja võidelnud, kaks võimu, kelle hällilaul kostis juba meile Vabariigi sünnipäeval. Nii on nad meid vallutanud. Nii, oleme neid

tagasi tõrjunud. Nii saavad nad meid ihaldama ka veel tulevikus! Ükt kultuurilise plaakaadi all läänest tulles, kuid hinges ainult despootiline valitsemise iha, teine sotsiaalse õigluse nime all, kord avalikult ise meie kallale tungides, kord omi palgalisi saates, hinges aga mustemad imperialistlikud kavatsused.

Meie oleme tõusnud viimaste aastate sõjamõllus iseseisvaks, Ja selleks ka jääme. Sest meil on kogemused ja oma vaenlaste tundmine.

Kuid vähe on sellest. Meie peame looma jõu, mis oleks tagatiseks iga väljastpoolt sihitud kallalekippumise tagasilöömiseks. See jõud on liitumine meie naabritega, Läti, Leedu ja Poolaga, Eesti, Läti, Leedu, Poola ja Soome loogu Baltiliit. Baltiliit saagu meie järjekorraliseks välispoliitikaks ja ajalooliseks ülesandeks.

Selleks kohustab meid hällilaul meie Vabariigi sünnipäeval. See laul kõlaga meie kõrvus alati.

P. U.

Poola enesekaitsest.

„Sõduri“ Varssavi kirjasaatja kirjutab Poola kaitsetingimuste kohta:

Poolast ollakse mingi arusaamatuse tõttu arvamisel, et ta on liig militaristlik riik. Kuid tegelikult pole ta seda sugugi. Otse selle vastu on ta antimilitarism niivõrd tuntav, et igaljuhul, kes tema seisukohaga teiste riikide vahel arvestab, tema saatuse pärast kartus võib tekkida.

Poolal tuleb kaitsta: 1412 klm. piiri Venega, 1662 — Saksamaaga, 410 — Leeduga, kokku 3484 klm. kardetavat piiri, arvesse võtmata 150 klm. piiri Danzigiga, mis, nagu seda viimased sündmused tõendavad, oletatava sõja korral vaenlasele baasiks on.

Kuid samal ajal ei mõtle meil Poolas keegi kaitse suurendamise peale. Otse selle vastu räägitakse, et meil olla liig palju sõjaväge.

Seega ei ole Poolas kellegil iseäralisi sõjaväe suurendamise kavatsusi. Poolas ei kavatseta militariseerida sõjariistus organisatsioone, kellede ülesandeks küll mitte riigi väline kaitse ei ole, kuid kelledest aga sõjaajal suur kasu oleks, kui nad organiseeritud ja hästi väljaõpetatud on. Tarvitseb ainult kätte võtta „Rahvaste Liidu sõjaväeline ülevaade 1924 a. kohta“ (Société des Nations. Annuaire militaire. Genève 1924), et selgusele jõuda, kuidas see probleem teistes riikides on lahendatud ja kuidas sellega lood Poolas on.

Nii on Prantsusmaal peale sõjaväe veel olemas: 1) Shandarmivägi (26 rügementi ja 1 üksik kompani, üldse 25.000 meest), mis sõjaväeliselt organiseeritud ja ettevalmistatud; 2) Vabariiklik kaardivägi — 3 pataljoni ja 4 eskadroni ja 3) Pariisi tuletõrje rügement. Kõik need organisatsioonid alluvad sõjaministrile. Peale selle on olemas piirikorpus, mis allub rahaministrile ja metsakorpus, mis põllutööstusministeeriumile allub. Sõja korral lähevad kõik viimased sõjaministeeriumi korraldusse.

Itaalias on peale sõjaväe (260.000) veel sõjaväeliselt organiseeritud ja välja õpetatud shandarmivägi, niinimetatud kuninglikud karabiinid, arvult 75.000 meest. Peale selle on piirikorpus (12.000), mis, kuigi rahaministrile allub, riigi sõjaliste jõudude lahutamatu osa moodustab. Siia hulka on arvamata viimasel ajal loodud fascistlik miilits, mis, nagu arvatakse, arvuliselt sõjaväest suurem.

Kuid Prantsusmaal on piiri Saksamaaga kõigest 307 klm. ja 82 klm. piiri Saari basseinis, mis praegu okupeeritud. Itaaliale on piiri demilitariseeritud Austriaga kõigest 420 klm., kuna 220 klm. piiri Jugo-Slaviaga on

kindlustatud lepinguga, mis mõlema riigi vahel tehtud. Belgial on Saksamaaga 161 klm. piiri. Kõik need arvud on kümme korda vähemad sellest arvust, mis näitab Poola hädaohtliku piiri pikkust.

Peale selle kõvendavad kõik Suur-liidu ja teised riigid omakaitset sõjaväeliselt ettevalmistatud ja relvastatud organisatsioonide kaudu.

Hispaanias on peale sõjaväe: 1) kodanikude kaardivägi, milles 25.000 meest jalgväge ja 5000 meest ratsaväge; 2) karabinierid (piirivalve shandarmivägi) — 14.700 meest jalgväge, 1000 meest ratsaväge ja 500 madrust, arvesse võtmata organiseerimisel olevat fascistlikku miilitsat (Somatenas).

Hollandis on peale sõjaväe 4 diviisi välja-shandarmiväge ja 4 kompanid sõjaväelist politseid, mille koosseis ja arv Rahvaste Liidu aastases ülevaates pole toodud.

Kreekas on peale sõjaväe (63.000 meest) veel shandarmivägi (15.000) ja politsei (2.000), mida riigi sõjaliste jõudude hulka loetakse.

Tsheho-Slovakkias on Austria eeskujul shandarmivägi (3.000) ja sõjaväeline politsei (7.000).

Kui Soomes, õigust öelda, shandarmiväge ei ole, on selle eest seal sõjaväeline miilitsüsteem nii arenenud, et peale sõjaväe seal veel 95.000 meest kaitseliitu on, — sõjariistus jõud, mis riigile midagi ei maksa, kuid mis tema käsutuses.

Nõukogude Venes on peale korralise punaväe veel kõige suurem shandarmivägi, mida seal „OGPU“ väeks kutsutakse, arvult 13 jalgväge ja 3 ratsaväge rügementi, 2 auto-salka, 2 soomusauto-salka, 1 salk tanke, ning igas kubermangu linnas — jalg- ja ratsa segadiviisid. Siis on veel olemas partei miilits (nagu Hispaanias ja Itaalias), kes erandita kommunistidest koosneb, nimetusega „ЧОН“ (часть особого назначения). Ülalmainitud allik nende arvu ei näita, kuid kaadrid ise ulatavad kuni 20.000 meheni.

Saksamaast ei maksa rääkida, sest kõigile on teada, et „Schutzpolitzei“ pole miski muu, kui maskeeritud sõjaväe kaader. Tal on mitte ainult samad väeliigid, nagu Reichswehris'ki, vaid isegi ka soomusauto-salgad ja õhupolitsei, mis Reichswehri puuduvad.

Kuna seisukord suuremal osal riikidest nii on nagu kirjeldatud, on ta Poolas järgmine: Peale sõjaväe on olemas veel riigipolitsei, mille organisatsioon kindlaks määrati 1919 a. 24. juuli seadlusega. Politsei allub siseministrile. Politsei alal teenijad loetakse kodanlikes

teenistuses, ei allu sõjaväe kohtutele ja neil on omad distsiplinaar-määrustikud. Peale selle ei ole sõjaväeteenistuse läbitegemine enne politseiteenistusse astumist sunduslik. Politsei on suurearvuline — 44.000 meest, kuid sellest sõjaväel kasu ei ole, sest et tal sõjaväeline ettevalmistus puudub. Piirivalve allub rahaministrile. Ka temal on puht-kodanline organisatsioon, kuigi tal samad ülesanded täita, nagu piirivalvel Lääne-Euroopas. Arvult on ta 8 $\frac{1}{2}$ tuhat meest, mis peaaegu 2 diviisi

annab. Metsavalve ja tuletõrje komandod on täiesti kodanlised komandod, mida sõjaväeliselt kasutada ei saa. Kui võimalik oleks kõiki neid organisatsioone sõjaväeliselt ette valmistada ja nad sõjaministrile allutada, kõveneks riigikaitse suuresti. Kuid et Poola rahvas 120 aasta jooksul on võõrdunud oma enda sõjaväge omamast, siis kutsuks nimetatud kodanliste osade sõjaväeline organisatsioon esile rahulolematuse. Niisugused on Poola antimilitarismi alused.

Veel auastmetes ülendamisest.

„Söduris“ nr. 4 k. a. on toodud mõned mõtted „ülendust puhul 28. XI. 24 a. ja ülendusest vanemohv. auastmes üldse.“ Neid mõtteid lugedes tekkisid ka minul mõned uued mõtted selle valusa küsimuse kohta meie sõjaväes.

Alles hiljuti, kui ma ei eksi, siis läinud kuul, ilmus „Nädal“ ülesvõte, mis väärrib kogu meie väikse sõjaväe juhtide, aga iseäranis meie kõrgemate ja vanemate juhtide tähelepanu. See ülesvõte on tehtud läinud aastal Poola sõjaväe manöövritel. Selle ülesvõtte esiplaani keskkohal näeme meie sõjaväe esitajat Poolas kol-leitn. Jacobsen'i, keda ümbritsevad ühelt poolt Poola 1. armee staabi ülem kolonel Przedzisky ja teiselt poolt 7. korpuse staabi ülem kolonel-leitnant Woitkielewicz. Meie sõjaväe juhtidele pakuvad huvi just viimased kaks Poola sõjaväelast. Kuigi need kaks Poola kõrgemat sõjaväelast, võib olla, ainult manöövrite ajaks nende kohtade peale määratud olid, pidid selleks, et niisuguste ametkohtade peale üldse määratud saada, nende alalised teenistuskohad suures Poola sõjaväes siiski väga kõrged ja silmapaistvad olema. (Peab ütleva, et Poola suures sõjaväes on tõesti võimalik kõrged tingimisi väljalitutele esitada, sest väljalitute võimalused on seal suured.) Sellepärast tuleb ka arvata, et need isikud oma teenete ja anderkuse poolest on kõrgemalt hinnatud, kui harilikud ohvitserid. Kuid kõige selle peale vaatamata loeme, ja ka vormi tundemärkide järele näeme, et nad üsna väikestes aukraadides on. Sõna „väike“ tarvitan selle mõõdupuuna ja mõistena, mis meie oma väikses sõjaväes oleme tarvitusele võtnud. Meie oma ohtra ja helde käega oleks niisugustel ametkohtadel seisnud ohvitseri kohe kindrali auastmesse kõrgendanud. Kõrvale kaldudes pean tähendama, et see meie helde käsi ei ole tunda mitte üksi sõjaväes, vaid kogu meie riiklises elus. Nii näit. paneme meie maksmata ülatuses kõige moodsamad, ehk küll väga tarvilikud ja head seadused, mis-suguseid aga suured, vanad ja majandusliselt hästi kindlustatud riigid ei ole omal veel maksmata pannud — ja seda vist küll mitte unustuse või loiduse tõttu. Selle kõige juures meie ei küsi, kas meie noore riigi majandusline seisukord seda ka välja kannatab ja ellu viia lubab.

Õige, meil on maksmata pandud n. n. „Kaitseväe ohvitseride teenistuskäigu seadlus.“ Muuseas on seal täpselt äratähendatud ohvitseride auastmetes järkjärgult tõusmise tingimised ja kord. Ei ole huvitav selle juures pikemalt peatada. Noorem-leitnandi ja leitnandi auastmetesse ülendamine (aja väljateenimise mõttes) on seadluses kindlasti ära määratud. See sünnib nimelt peale eelmises auastmes 4 ja 5 aasta väljateenimist. Juba kõik järgmised auastmes ülen-

damised ei nõua nii kindlasti aja väljateenimise täitmist: nii näit. on seadluse vastavates §§ laused: „vähemalt 4 aastat ltn. auastmes“, „vähemalt 3 aastat kapteni auastmes“ jne. Järjekulult on siin antud kõige väiksemad (mitte aga kindlad) normid, mis ettepanekute juures sugugi kohustavad ei ole, et neid alati ja harilikul ajal täpselt käsitada. Iga seadust tuleb mitte üksi tema tähe, vaid ka seaduse mõtte järele käsitada. Siin on sõnal „vähemalt“, minu arvamise järele, see mõte, et seda äärmist normi võib tarvitada ainult üksikutele juhtumistele, anderkaste ja oma teenete poolest silmapaistvamate ohvitseride kohta. Meil aga on sõna „vähemalt“ seni hoopis kahe silma vahele jäetud ja auastmetes kõrgendusele on esitatud kõik, kes aga seadluses lubatud minimaalsed normid on välja teeninud. Sellest tuleks järeldus teha, et kogu meie sõjavägi seisab koos anderkastest ohvitseridest-juhtidest, missugust nähtust iga meie riigi kodanik kõige suurema rõõmuga tervitaks. Et aga loodus seni veel ühegi rahva juures oma sarnaselt heldet kätt ei ole näidanud, sellepärast tahan ka mina kahelda, et see õnn just nimelt meie väiksele noorele riigile ja eriti tema sõjaväele esimesena osaks on saanud, ja pealegi riigile, kelle rahvas kauemat aega on pidanud elama suurema rahva ikke ja surve all, — kes sealt omandanud oma iseloomule palju tumedaid külgesid ja väärnähtusi, mis meil üleschitava riiklise töö juures suureks takistuseks on.

Kogu meie sõjaväe kohta leidub vist ainult üksikuid, kes ei ole auastmes kõrgendatud kohe peale minimaalse väljateenimise normi täitmist, kuna rõhuv enam, nagu juba tähendasin, on kohe oma „väljateenitud auastme“ kätte saanud. See „väljateenitud auastme“ kättesaamise mõiste on meil paljude arusaamise järele välja kujunenud mingisuguseks õiguseks, mida juba isegi nõutakse — seni küll veel õnneks viisakal teel. Seadluse § 52 annab mõista, et vanemate ohvitseride ja kindralite auastmetesse ülendamine sünnib mitte väljateenitud aja tõttu, vaid ainult teenete eest ja sellepärast ei peaks kellegil õigust olema ülendamisest nõuda neis auastmetes. Isikuid, kes iga aasta auastmes on kõrgendatud ja leidub vist ka neid, kes isegi kaks auastet aastas on saanud, — neid isikuid on juba kaunikene kogu ja nende ülendamine on seadluse mõtte vastane. Seadlus nõuab eelmises auastmes teatud aastate väljateenimist, kuna tagantjärele antud vanust ei saaks aga auastme väljateenimiseks mitte lugeda. Kui mõnel teatud auastmes ongi suur vanus antud, siis ei või niisuguseid ohvitseri auastme kõrgendustes kõige kiirema allüüriiga edasi lasta minna, vaid seda tuleks teha iga 2—3 aasta tagant, s. o. — nende ohvitseride kohta maksmata panna seadluses ettenähtud vastavad minimaalsed

normid ja lugeda neid seega vähemalt anderkasteks, kuid mitte milgil tingimisel rohkem. Et mõni nendest, kes kiiresti on auastmetes tõusnud, ei ole tema peale pandud lootusi täitnud, seda tõendavad hiljuti läbielatud sündmused, kus mõne isiku teenistus lasi ennast paista niisuguses valguses, mis praegugi veel sõjaväelaste meeli ärevil hoiab ja kurvalt mõtlema paneb. Kuni seniajani veel pööravad paljud riigi lihtkodanikud selles asjus ühe ehk teise selgitust sooviva küsimusega sõjaväelaste poole.

Kiired aukõrgendused on ka juba teiselt poolt eitavaid nähtusi esile toonud; nii näit. esitati peale teenistuskäigu seadluse maksmapanemist läinud aastal kohe suur arv ohvitserid auastmetes kõrgendusele; 1924 a. Vabariigi aastapäeval aukõrgendusi saajate nimekirja läbilügedes paistab silma iseäranis suur arv ülendusi kapteni ja majori auastmetesse. Varsti peale selle said Vabariigi Valitsuse poolt uued kitsendatud koosseisud maksmata pandud. Koosseisude vähendamise tõttu sai nii mõnigi vanema ohvitseri esimese auastme kandja ümber paigutatud teise väeosa kahe teenistusastme võrra madalama koha peale (näit. pataljoni ülema palgalt — noorema ohvitseri palga peale, ehk küll esimesed kuud temal endine palk kindlustatud oli) ja sattub mitme auastme võrra vähema ülemuse käsutusse. Peale selle pandi maksmata teist korda kitsendatud koosseisud ja siin sündis seesama nähtus. Kõige selle tagajärjel sündis see, et isegi seadluse § 132 kindalt nõuet tuli ignoreerida, — seadust, mis alles mõni kuu enne seda maksmata oli pandud!

Arvan, et meie noore sõjaväe juhtide koosseisu juures peaks vanemates auastmetes kõrgendustega

väga ettevaatlikult talitama — ja mida kõrgem auaste, seda rohkem ettevaatust, pealegi veel meie praeguses ülemineku-ajajärgus. Iga 1—2 aasta tagant auastmes kõrgendamine toob esile seda, et auastmel kaob ära igasugune tähtsus. Peame enestele ette seadma küsimuse — kuhu meie niisuguse tempoga 5—10 aasta pärast jõuame. Isiklikult arvan, et kui aukõrgendused nii edasi kestavad, siis 1—2 aasta pärast on ülendamistel, kapteni auastmest alates, lõpp ja see, võib olla, mitmeks ja mitmeks aastaks kinni pandud, nagu minu teada kahel korral end. Vene väes juhtus, kus niisamuti ettevaatamatult talitati ja siis kunstlike teesid otsiti, et sellest umbkotist välja tulla. On paljudelt kuulda arvamist, et vanemate ohvitseride ja kindralite arvu oleks asjata suurendada, sest nii kui nii on meie väikses sõjaväes nendes auastmetes ohvitseri rohkem, kui küllalt. See küsimus on nii terav ja valus, et isegi kõrvalt, nimelt ajakirjanduses on seda küsimust valgustatud, ja alati on tulnud selle juure, et vaja vähemaga läbi saada. Ei ole häda, et teatud ameti peal olev ohvitser nii kohe oma kohale vastavat auastet kätte ei saa; tema võib väga hästi ka pikemat aega niinimetatud „k. t.“ olla, sest tähtis on ikkagi amet, kuna auaste vähema tähtsusega. Peaks loobuma juba vaatest, et kõrgem auaste toob enesega kaasa tarkust, oskust ja autoriteeti — auaste ei anna seda mitte, seda annab ainult visa töö ja oma enda üle valitsemine. Madalamas auastmes olev ohvitser kõrgema koha peal peaks just selle peale uhke olema, et teda on kõrgema koha vääriliseks loetud. Muidugi ei ole soovitatav, iseäranis riviosades, et madalamas auastmes olev ohvitser oleks alluv temast madalamas auastmes seisvale ülemusele.

—er.

Ohvitseride auastmes ülendamisest Inglismaal.

Inglise ohvitserkonnas nurisetakse ülendamine korra pärast.

Inglismaal on ohvitserkonnas ülendamine suhte mõnesugune rahulolematu maad võtnud ja sellepärast on seal asja juurdlemisele asutud. Sel puhul kirjutab „Times“ järgmist, mis kokkuvõetud ära toome:

„Sõjanõukogus on moodustamisel komisjon, kes uurima hakkab sõjaväelaste aukraadides ülendamine ja ametites edasisaamise küsimust. Selle komisjoni eesistujaks nimetatakse Lord Plumer. See küsimus on enam, kui harilik tähtsusega. Rahuajale asumisest saadik on meie sõjajõudused nõnda palju vähendatud, et meie kodumaa julgeolek rohkem, kui kunagi varem ära ripub meie väikseks kärbitud regulaarvägede tublidusest ja valmisolekust igasuguse hädaohu ähvardusel. Sellepärast on tingimata tarvilik, et meie vägede treenerimine ja ettevalmistamine sõja puhuks saaks usaldatud igatpidi läbiproovitud ja kogemustega meeste kätte — nende kätte, kes on näidanud oma võimeid tegevas teenistuses olles. Niisuguste ohvitseride leidmises ei võiks raskusi olla, kuid kahjuks on siiski vastuvaidlemata tõsiasi, et paljude kõrgemate väejuhtide nimetused, mis viimase kahe aasta jooksul tehtud, on suure üllatuse põhjuseks olnud kogu sõjaväes. Paljud ohvitserid, kes pataljoni ülematena sõjas iseäralist tublidust üles näitasid, on määratud teenima nüüd rahuajal sarnaste ohvitseride alla, kes sõjaaja mõdda saatsid vähem nõudlikkude ülesannete juures. Regulaar- ja territoriaal-brigaadide juhatusesse on nimetatud ohvitserid, kes varem pole mingisuguses väejuhatuses tegevad olnud ja isegi sarnaseid ohvitserid, kes väe-

üksuse juhtimise lühikesel kestvusel sõja ajal mingisugust edu pole ülesnäidanud.

Peale sõja kogemusi oldi kindlas arvamises, et teenistusse jäetakse ainult paremad mehed ja et vägede vähendamise juures, mis möödapääsemata, ärakasutakse juhust, et lahti saada ohvitseridest, kes silmapaistvaid võimeid pole väljendanud, ehk vähemalt neist, kes teenistuses mingisugust edu pole saavutanud. Tegelikult on aga asi hoopis teisiti kujunenud. Kaaludes ohvitseri õigust aukraadis ehk ametis ülendamine peale, võtab ohvitseride valimise nõukogu kindlasti arvesse ohvitseri kohta käivaid salajasi ettekandeid. Kuid sarnased ettekanded võivad eksiteele viia. Nende ettekanete väärtus on olnud suuresti nende isikute iseloomust ja otsustusevõimest, kes neid kokku seavad. Sellepärast, on kaunis selge, et ohvitseridel, kes on isiklikult nõukogu liigetele tuntud, palju rohkem võimalusi on kõrgenduse saamiseks, kui neil, kes nõukogu liigetele tundmatud.

Tänapäev peaks aga ohvitseri määramiseks kõrgemale kohale ainult üks eeltingimine olema. Kui ta sõjaväljal meeste juhtimise oma võimeid on ülesnäidanud, siis peaks see temale ameti kõrgenduse ja ülenduse andmist küllalt õigustama. Sel puhul tegutses aga nõukogu ebaõiglaselt, kui ta mööda läheb nende meeste õiglastest nõudmistest, kes sõjas on häid teeneid ülesnäidanud. Palju tublisid ja hästi väljaõpetatud ohvitserid olid sunnitud kogu sõjaaja staapides teenima sellepärast, et neid ei saadud nende ülesannete juures ära lubada. Seega polnud neil võimalust omada väe-

Meie rahvaesituse endised juhid.

August Rei.
Asutava Kogu esimees
23. IV. 19. — 4. I. 21.

Otto Strandmann.
Esimese Riigikogu esimees
4. I. 21. — 11. XI. 21.

Johann Kukk.
Esimese Riigikogu esimees
11. XI. 21. — 20. XI. 22.

Konstantin Päts.
Esimese Riigikogu esimees
20. XI. 22. — 7. VI. 23.

juhtidele tarvilikke praktilisi kogemusi. Sõjaväe kasuks ei saa siin seda mitte lugeda, kui niisuguste meeste kutselist edasisaamist takistama hakatakse. Siiski on soovitatav, et võimalikult ühtki staabi ohvitseri ei määrataks brigaadi ülemaks seni, kui ennem ta mõnda alamat üksust pole juhitanud. See oleks suureks paremuseks küsimuses olevale ohvitserile enesele, ja aitaks ka rahustada rügemendi ohvitseride seas laialiselt valitsevat arvamist, et ainult lisateenistuse läbi rügemendis võib ohvitser teenistuses edasijõudmise peale loota.

On loota, et sõjaministri ütetus: „ameti kõrgendus ohvitserile — teenuste kohaselt“, sõjaministeeriumi poolt tunnustamist leiab, sest praegune ülendusviis ei anna heade võimete ohvitseridele edasisaamiseks täielikku rahuldust. Seda asjaolu ei saa salata, et ohvitserid üldse ja eriti rügemendi ohvitserid väga rahutunud on valimisnõukogu poolt tarvitusele võetud teenete hindamise viiside pärast. Loomulikult peaks „teenus“ ainuke tegur olema, mis kõrgenduse küsimuse otsustamise juures kaalumisele võiks tulla, kuid usk sõjaväes selle

sisse on vapustatud ja näib valitsemas olevat arvamine, et uus taktika on ainult üheks uueks võtteks staabis teenivate ohvitseride ülendamiseks. Sõja lõpust saadik on ülenduste ja kõrgete kohtade osalisteks saanud liiga palju sõjaministeeriumi ohvitseri, millega sõjavägi kui üks mees rahul ei ole. Kui üldist usaldust valimisnõukogu erapooletuse ja autoriteedi kohta jalule tahetakse seada, siis oleks soovitatav, et väljalovitakse mõned parimad ohvitserid, kes on näidanud, et nad oma üksuste parimad juhatajad ja õpetajad on olnud, — ja anda neile regulaar- ja territoriaal-brigaadide juhatajate kohad niipea, kui sarnased vabanevad. Kui seda teed käiakse, siis hakkavad rügemendi ohvitserid arusaama, et tubli, püüdlük ja heatahtlik teenistus nende käsutada olnud üksustes polnud mitte asjata. Samati tuleb teha muutmatuks seaduseks, et staabi ohvitserid vähemalt üheks aastaks oma väeosadesse tagasi läheksid. Sel teel — ja ainult sel teel — võib seda vaheseina, mis nüüd staabi ja rügemendi ohvitseride vahel seisab, maha lõhkuda.“

J. A.—n.

Mõnda kaitseväge ohvitseride tasu ja töötingimistest.

Kaitseväge ohvitseride ja üleajateenijate viletsatest korterioludest on varemalt nii mitmedki korrad avalikult juttu tehtud. Ka 1. detsembri sündmused näitasid, et sellel alal kõik korras pole. Nii toonitatakse ametlikus ülevaates muu seas ühe järeldusena järgmist:

„Raskes seisukorras osutuvad meie garnisonide ohvitserid sarnaste sündmuste puhul, nagu need aset leidsid 1. dets. Laialipillatuna linna üksikuisse erakorteritesse, igaüks omaette, satuvad nad esimestena kommunistliku terrori ohvriks — kas otsekohe oma korterites, või tänavale ilmusid. Siin tõuseb jällegi valusalt üles meie ohvitseride korterite küsimus eeskätt pealinnas, mis on omanud praegu otse riiklise tähtsuse.“

Õnnelikum väljapääs seisukorrast oleks see, kui ohvitseridele võimaldatakse elukorterid selles väeosas või tema otsekohe läheduses, kus nad teenivad. Siis oleks garanteeritud igal silmapilgul väeosa lahingvalmis olek vanemate juhtide vilunud juhatusel.

Seni aga, kuni seda ei ole, tuleks garnisoni ohvitseridele võimaldada kooselamine suuremate gruppidenä — koloniidenä, et oleks võimalik hädatarvilikku julgeolekut ühiselt korraldada. See võimalus avaneb, kui „Punased kasarmud“ ohvitseridele elamiseks viibimata vabastatakse.“

Riigikogu kõnetoolilt valgustas ohvitserkonna viletsat majanduslist seisukorda vägede ülemjuhataja kindral Laidoner ja juhtis tähelepanu selle paranduse hädatarvilikkuse peale. Et peale 1. detsembrit ka laiemates kodanikkude ringides tõsisem arusaamine kaitseväge tähtsusest ja päevamuredest maad näis võtvat, siis võis loota, et selles sihis tõesti ka midagi olulisemat ette võetakse.

Kuna korteriküsimus kaitseväes kõige valusamaks päevaküsimuseks on, siis töötatigi kaitseministeeriumi poolt välja uus, elunõuetele vastavam ohvitseride ja üleajateenijate korterirahade seadluse eelnõu, ning esitati kinnitamiseks Vabariigi Valitsusele.

Vaevalt suutis aga ajakirjandus sellest sündmusest teatada, kui juba Riigiteenijate Keskkliit hakkama sai ühe väga isevärki väljaastumisega.

Nimelt arvas see asutus tarvilikuks esineda protestmärgukirjaga ohvitseride ja üleajateenijate korteriolude parandamise vastu. Põhjendusena toodakse asjaolu, et ohvitseri ei tohi teistest riigiteenijatest eraldada.

See samm näitab nimetatud keskkliidu vildakat arusaamist riigikaitse vajadustest ja elukutseliste kaitsevägeaste seisukorrast, ning näitab ühtlasi ka, milliseid libedaid radu mööda seal riigiteenijate elutingimiste parandamise tähe all sammutakse. Mida taheti selle protestiga öieti siis kättesaada? Igatähel küll mitte midagi positiivset. Kui riigiteenijate majandusline seisukord vilets on, siis ei aita siin kindlasti mitte teiste, kaugelt rohkem õigustatute nõuete mahategemine. Ja üldse on neil alatistel protesteerimistel pisut halb maik küljes. See kõik on aabitsatõde, millest arusaamine ka Riigiteenijate keskkliidul ei tohiks liiga raske olla.

Riigiteenijate esitus toonitab — ohvitser olla samasugune riigiteenija kui nemadki, nende korteriolude parandamine olla sellepärast lubamata eraldamine.

Et ohvitseri ta ülesannete ja töö poolest iga harilikku riigiteenija — kantselieametnikuga ühele astmele pannakse, on igatahes küll tüübiline Eesti nähtus, millele mujal maailmas vaevalt leiduks midagi sarnanevat. Välismaadel osatakse hinnata sõjaväe tähtsust ja saadakse aru ta ülesannetest ning muredest. Sõjavägi omas tervikus ja ta üksikud liikmed on üldise austuse osalised, neile loodakse paremad teenistustingimised, antakse igasuguseid soodustusi jne. Kõik see sünnib maades, kus sõjaväge mitte nii tunni pealt tarvis ei või minna, kui meil siin kommunistliku riigi naabruses.

1. detsember oleks pidanud meil ometi neisse mõistetesse tarvilist riiklist arusaamist tooma, kuid nagu näeme, on ka see lootus petlik olnud. Tallame vanu kulunud radu — nii kurb, kui see on.

Kaitseväge ohvitseride teenistuskäigu seadluse („Riigi Teataja“ Nr. 37/38 — 1924 a.) § 1 määrab ohvitseride ülesande järgmiselt kindlaks: „Vabariigi kaitseväge ohvitser on kodanik, kelle peale tugineb Vabariigi rippumatuse ning julgeoleku ja

rahva vabaduse kaitse teostamine, milleks tema kohustatud on valmis olema igal silmapilgul oma elu ohverdama". (Ohvitseride üldised kohused on üksikasjalisemalt ettenähtud järgnevas peatükis). Vastavalt nende ülesannetele ja kohustele määrab sama seadluse § 2: „Vabariigi kaitseväge ohvitseriks võib olla ainult asja ja laitmata elukommetega Vabariigi kodanik, kes tunnustab rahva enamuse poolt seaduslikus korras maksmapandud riiklist korda, ning kes vastab kõigile teistele nõuetele, mis käesolevas seadluses ettenähtud“.

Harilikule riigiteenijale ei esita seadus kaugeltki nii suuri nõudeid. Tegelik elu on seda ka sagedasti tõendanud. 1. detsembrist alates likvideerimisel näiteks karistati ohvitseri passiivsuse eest surmanuhtlusega, riigiteenijaid aga astme võrra alamale kohale paigutamise. Ka ei panda nähtavasti küllalt rõhku riigiteenijate riiklise ustavuse peale. Nii püsis 1. detsembri tegelane, kommunist Veimer hulk aega riigiteenistuses kõrgel kohal, kuigi tema kommunistiline tegevus ametvõimudele teada oli.

Mis puutub eraldamisküsimusse, siis on siin ohvitserkond küll eraldatud, kuid mitte parematsesse, vaid halvematse tingimistesse. Võetagu ainult pisut vaevaks kõigega ligemalt tutvuneda.

Ohvitseride ja üleajateenijate korteriolusid ei või võrrelda teiste riigiteenijate omadega. Juba vabadussõda aastas esimesed, kes oma enamuses väeliinil võitlesid, tuntavalt halvemasse olukorda. Teiseks ei võimalda kaitseväge teenistuse iseloom püsivamat paigal asumist. Sagedased väeüksuste ja isiklike ümberpaigutamised, komandeerimised, mitmesugused sõjaväelise hariduse täiendus-kursused jne. muudavad elukutseliste kaitseväelaste elu alaliselt liikuvaks. Näiteks, peavad soomusrongide rügemendid igal suvel oma harilikest asupaikadest terveteks kuudeks teise kohta lahkuma — laskeharjutusi pidama, kahurväe rügemendid — samal otstarbel poligoonile jne. Tagajärjeks on kahel pool elamine, mis suuri lisakulusid nõuab ja eriti valusalt perekonna inimesi puudutab. Halvasti mõjub ka vastavate kasarmute puudus, mille tõttu üksused asuvad laialipillatuna suurel maa-alal, koguni mõõda külasid ja alevikke.

Neil päevil avaldati kaitseministri käsukiri, mille järele 3 aastat ja rohkem aega rivist äraolnud ohvitserid komandeeritakse 1 aastaks rivisse ja nende asemele komandeeritakse rivist kohuste täitjad. See kaitseväge ja riigi huvides tehtud korraldus tekitab senistest suuremaid ümberpaigutamisi, mis ohvitseride nagu nii juba viletsat majanduslist seisukorda veelgi halvendab. Ütleme, ohvitser-perekonnainimene on sunnitud aastaks ajaks Tallinnast lahkuma teises linnas asuvasse rügementi. Ta ei või ometi senist korterit käest ära anda, kuna uues ajutises asukohas ei saa ta ka korterit läbi. Paratamatult tuleb pidada kaks korterit.

Teiste ministriumide ametnikud on kõigist sarnastest muredest vabad, nad on kindlasti seotud ühe ja sama kohaga, pealegi võidakse ühe osale neist iga aasta elunõuetele vastavaid elukorteriseid ehitada, kuna kaitseministriumil see võimalus aga puudub. Koguni tema päralt olevates majades asuvad teiste ametkondade teenijad (raudteelased „Punastes kasarmutes“). Ei või siinkohal märkimata jätta, et raudteevalitsuse hoolitsemisel „Punastes kasarmud“ ka kommunistlike elemendi ulualuseks on tehtud (minister Kark'i mõrtsukas Vakker ja teised), mis igatahes täitsa lubamata nähtus. Kes on siis õieti eesõigustatud? Omavalitsused on küll seadustähe järele kohustatud kaitseväelastele korterise andma, tegelikult seda aga ei tehta.

Endises Vene keisririigis said aga omavalitsused selle ülesandega hakkama, kuigi siis riigi poolt suure toetusrahad puudusid, nagu praegu (käesoleval aastal vist 132 miljoni). Ometi aga nõuavad ohvitseride korteriolude lahendamist ka riiklikud huvid. 1. detsembri viimast tõendas seda ja tehti sellest ka avalikult juttu. Ainult Riigiteenijate keskkliit pole kõigist nähtavasti midagi kuulnud.

Protestis toodakse ette ka ohvitseride palgad ja võrreldakse tsiviil-ametkonnaga. Ka siin on kas meelega või kogemata unustatud mõningad asjaolud, mis küsimust sootu teises valguses lasevad paista. Nii ei lausuta sõnagi kurikuulsatest üle-tundidest, mis nii paljudelgi riigiteenijatel võimaldab suurema lisatasa saamist kui palk. See suurepärane kombinatsioon annab aga võimaluse palgade väiksusega poseermiseks seltskonna ees ka neile, kel seks tõeliselt õigust pole, ja lubab amet-tundide tööd ühtlasi „ületundideks“ pikendada. Siis on väga paljudes asutustes läbi viidud isevärki „lisatasa“ süsteem, midagi riiklike meeleha taolist. Raudtee jagab „preemiaid“ ja „ergutusrahaseid“, politsei saab matti sissenõutud summade ja iga kinninabitud joodiku pealt, maksuaparaat jälle maksude viivitusprotsentide pealt, riigipanga ametkonnale antakse igal aastal suuremad gratifikatsioonid, mis kuulu järele võrduda mitme kuu palgale, tolliteenijatele langeb salakaupast osasaamine, metsa-ametkonnal ja samuti paljudel maa kooli-õpetajatel on suuremalt jaolt peale korterite tarvitada ka maa jne.

Teenistuskäigu seadluse põhjal on ohvitserid kohustatud oma jõudu ja tahtmist pühendama riigikaitse teenistusele ja ei tohi end siduda mingisuguse kõrvalise tegevusega. Riigiteenijate suhtes puudub sarnane kitsendus.

Kõik see tõendab, et töötasu mitte õiglaselt ja ühtlaselt pole määratud, et sissetulekud on võimaldatud mitmel teel. Samuti pole arvesse võetud elukalliduse mõttes linna ja maa ametnikkude täitsa lahkumisevaid elamistingimisi. Kaitseväge aga mingisuguseid „ületunni“ rahaseid ega teisi sissetulekuallikaid ei tunta. Kõik tasu seisab ainult palgas (varustus antakse palga arvel). Ja ei see palk kuigi kõrge oleks, ei või küll keegi tõendama tulla. Kui kurioosumi, võiks näiteks nimetada, et korteriraha maksetakse ohvitseridele 350 marka kuus! Üldse on tähelepanemata jäetud kaitseväge teenistuse erinevused, mis teistega võrreldes just suuremat tasu tingivad.

Siis edasi töötingimused. Riigiasutustes kestab tööaeg päevas 7 tundi, ohvitserkond omal kaalus enamuses ei või nii lühikesest ajast unistadagi. Jälgime rivi-ohvitseri harilikku tööpäeva. Hommikupoolel kestab õppus kella 8—12-ni, lõunavaheaeg kl. 12—14-ni, pärastlõunane õppus kl. 12—17-ni. Kella 17 peale kella 20 ehk 21-ni on vaheldamisi ohvitseride õppus, allohvitseride õppus, võimlemine, loengud sõduritele jne. Nii on ettekirjutatud harilik tööpäev 11—13 tundi pikk. Kuid see pole kõik. Lõunavaheaega ja teisi vabu silmapilke peab kompani-ülem kasutama kantselile ja majanduslikeks asjaajamiseks ja igasugusteks korraldamistööks; ka teistel ohvitseridel on sel ajal erikohustusi. Seda aega isiklikest huvides kasutamast keelab juba ka kasarmute kaugus eluasetest. Teenistust raskendavad märksa sagedased korrapidamised. On väeosasid, kus ohvitseridel iga päev tagant tuleb korrapidajaks olla. On rügemente, kus ohvitserid nõudavad ainult ühe öö kodus saavad magada. Suvisel õppe-perioodil, laskeharjutuste, manöövrite jne., ajal on ohvitseri tööpäev märksa pikem, kestab harilikult päikese tõusust loojaminekuni, tihti ka ööd läbi. Ei või allakriip-

sutamata jätta ka seda suurt vastusust, mis lasub ohvitserkonna õlgadel kaitsevæe väljaõpetamise ja riigikaitse alal ning igasuguste, miljoniliste varanduste korrashoidmises. Kompani ülema vastutusel on ainult relvu juba üle 3 miljoni marga väärtuses. Viimane asjaolu nõuab eriti palju hoolt ja vaeva. Tähendada tuleb ka, et kaitsevæe osad pea iialgi ettenähtud koosseisuga ei tööta. Alatised komandeerimised kursustele jne. vähendavad tööjõudu ja suurendavad kohalejääjate töökoormat. Lahkunud tööjõudude asendamist ei tunta. Kõige selle juures peavad ohvitserid veel aega leidma, et alatasa oma sõjaasjandusliste teadmiste värskendamise ja täiendamise eest hoolitseda.

Riigiteenijatest võiks ohvitseride tööala poolest võrrelda kõige rohkem kooliõpetajatega. Mõlemad on kasvatajad. Teatavasti on aga kooliõpetajate tööajaks ette nähtud 24—28 nädalatundi. Ületundide eest saadakse lisatasu. Kooliõpetajatel on peale selle vabad pühade ja suveajad, aastas ligikaudu 4 kuud. Riviohvitsere aga suve riigiteenijatele ettenähtud puhkusele ei lubatagi, vaid ainult talvel, kus puhkamistingimised kaugelt viletsamad. Ometi aga vajaksid just ohvitserid kõige rohkem korralikku puhkust, kuna nende teenistuse tagajärjeks sagedased tervise rikked on: (külmetused, manöövril, välisõppustel jne.)

Kokkuvõttes leiame, et kui eraldamisest üldse jätta tohiks teha, siis küll ainult selles mõttes, et

ohvitserkond nii korterite, palga, kui ka teenistustingimiste poolest kaugelt viletsamasse olukorda on asetatud, kui kõik teised riigiteenijad. Kes on siis eesõigustatud, kas kooliõpetaja oma 24—28 tunnilise nädalatööga ja 4 kuulise aastapuhkusega, ehk ohvitser, kelle tööpäev tihti 24 tundi pikk on? Ometi aga on kooliõpetaja sealjuures kindlasti seotatud oma alalise teenistuskohaga ja suures enamuses ka varustatud riigi ehk omavalitsuse poolt korteritega, millele tihti (maal) juure seltsib veel prii küte, valgustus ja koristamine.

Ei taha sugugi sellega tõendada, nagu saaks kooliõpetajad kõiki neid mõnususid mitte ärateenitult. Samuti on ka suur enamus teisi riigiteenijaid kõigiti õigustatud paremaid palgatingimisi püüdma. Tehtagu seda, kuid mitte lubamatu võtetega, mitte tööolude pahurpidi pööramisega.

Praegu on seisukord igatahes sarnane, et ohvitserkond tasu ja töötingimiste ühtlustamise läbi ainult võidaks ja ei pruugiks sedavõrd huvitatud olla otsustamisel olevatest korterirahadest, kui praegu. Kuid et võimata on seda teostada, siis loomulikult peaks määratama korterirahad ja tulevikus tasumääramisel arvestatama kõikide nende asjaoludega. Seda nõuab juba lihtne õiglustunne.

O. Kurvits.

Jälle uus sõjagaas leitud.

Gaasi mõju seisab parandamata hullumeelseks tegemises. Tuleviku sõda on õhusõda, kust pomme ja surmavaid gaase kui vihma alla sajab — ütleb Inglise õhuminister.

Inglise eelviimase valitsuse õhuministri lord Thompsoni ja h-ra Will Irvingi arvates, mida nad 3. jaanuaril s.a. Välispoliitilise Ühingu luntshil „Astori“ hotellis New-Yorgis koosviibinuil avaldanud, juhatakse tuleviku sõda peaasjalikult rahulikkude elanikkude vastu — õhust pillutatavate pommide ja mürkgaaside abil, nagu „New-York Herald“ kuuleb. Kuna lord Thompson ja W. Irving mõlemad autoriteetlised asjatundjad on — esimene õhuasjanduse alal ja teine sõjakeemia alal — sellepärast tuleks nende tuleviku sõja ennustusi tõsisemalt vaadelda.

Nimetatud kõnelejate seletuste järele olnud enne 1914 aastat tendents kõrvale hoida sõjakoleduste eest rahulikke elanikke, kuid sakslaste poolt mürkgaaside tarvitusele võtmisega Ypres'is, oli vanade barbaarsete võtete tarvitamine — sõja raskusi kutseliste sõdijate pealt — naiste ja laste peale nihutada, möödapeasematuks saanud. Üks teine Inglise tööerakonna liige toonitanud, et mida rohkem igaühe elu, peale nende, kes tegelikult võitlevad, sõja ähvardusel hädaohus on, seda kiiremine saabuda sõjale lõpp.

Tuleviku sõjastarvitatakse peaasjalikult nelja mürkgaasitüüpi.

„Tuleviku sõjas võideldakse peaasjalikult pommidega ja mürkgaasidega“ ütlevad kõnelejad. Nad nimetanud 4 sorti mürkgaase, mida tuleviku sõjas peaasjalikult tarvitama hakatakse. Need olla nahka ärritav, lämmastav, süütav ja nõdrameelsuse gaasid. Viimane olla h-ra Irvingi seletuse järele juba leitud. Selle peaomadus olla ohvrite parandamatult nõdrameelseteks tegemine.

Eriteadlased keemia alal Washingtonis ja mujal keemiatöösturite teenistuses varjata oma saladusi suure kadedusega. Üks lugupeetud koosviibijatest oli keemia eriteadlastele ettepaneku teinud valitsusele ja teistele äraseletada keemilise sõjapidamise tehnilist külge, kuid on vastuseks saanud, et nad on kohustatud oma tegevusest mitte aru anda.

Mitmete riikide valitsused tegutsevad suure hoolega ja piinliku saladusega surmagaaside valmistamise alal, et ettevalmistatud olla tuleviku sõjaks. H-ra Irving teab, et „hullumaja“ gaas on ühe teatud riigi poolt leitud, kuid keeldub ülesleidja riigi nime avaldamast.

See gaas mõjuda silmapilkselt ja jäädavalt nõdrameelseks tegevalt kõigi peale, kes sellega kokku puutuvad.

Rahvaste Liidul pole asjast aimu.

Nõnda salaja toimetatakse katseid mürkgaasidega, et Rahvaste Liidul, kes tegutseb selle keemiatööstuse ala piiramise suunas, mis valmistab „tapmise gaase“, mainitud katsete kohta aimugi pole.

Inglise end. õhuminister kuulutab ette, et tuleviku sõda peetakse erandita peaaesjalikult õhus, kusjuures rahulikkude elanikkudega ehk erapooletute riikide õhuõigustega ei arvestata. Lämmastavad gaasid ja süütepommid olla tema ütlemise järele sõjapidamise peabinoodeks. Sõdurid, kellele ülesandeks tehakse õhurundamised, tõepoolest nii „metsikud ja verejanulised“ polegi, kui arvata võiks, vaid nad lasevad pomme sadada ainult oma kohusetäitmise seisukohast välja minnes. Suurem osa neist olla väga õrnasüdamlised nooredmehed.

Ühe koosviibija naiskodaniku küsimuse peale, et missuguse kihutustöö abil oleks võimalik ära hoida neid tundelisi ja õrnasüdamlisi noorimehi eluhävitavast mürkgaasitamisest, ütles lord Thompson, et arvatavasti soovib auväärt naiskodanik teada, kuidas noorimehi seda tegema pannakse, ja vastas: „Meie paneme neid seda tegema selle põhimõttega, et nad peavad käsku täitma. Kui meie ei sunniks käske täitma, siis oleks sõjavägi kaugelt rohkem kardetav neile, kes ta eesotsas seisavad, kui vaenlasele.“

Küsimiste peale vastas lord Thompson, et praegusel ajal ei ole mingisugust kokkulepet riikide vahel sõja-õhuasjanduse piiramise alal, kuid loodab, et see kokkulepe lähemal ajal saavutatav on. Igasugusel rahvusvahelisel konverentsil õhuasjanduse piiramise sihis tuleb arvesse võtta ka kaubandusline õhuasjandus, sellepärast, et kaubandusline ja sõjaline õhuasjandus on üksteisega lahutamatult seotud. J. A.-n.

Eesti suurtükiväe kirjandusest.

Möödunud aasta „Sõduris“ Nr. 50. avaldatud artiklis „Mõnda Eesti suurtükiväe kirjandusest“ võtab h-ra T. terava arvustuse alla suurtükiväe kirjanduse. Õigemini need ametlikud väljaanded suurtükiväe alal, mis senini meil Eestis ilmunud („Kerge-suurtükiväe rivi määrustik“ ja mitmesugused lasketabelid), ühtlasi riivates artikli lõpus laskeharjutuste pidamist poligoonil esimese kahe aasta jooksul (1921 ja 1922 aastad, kui ma artikli autorist õieti aru sain).

Peab alguses kohe tähendama, et nii suurtükiväe rivi-määrustikus kui ka lasketabelites on tõesti vigu, — kõige rohkem keele vigu, hulk trüki-vigu jne. — kõiki neid siin üleslugema ei hakka. Kuid ekslik oleks arvata, et need ametlikud väljaanded oleksid sellepärast tarvitamiseks kõlbmatud, nagu see h-ra T. kirjutusest kipub välja paistma. Vigu leidub igas raamatus üksipuha, mis alal, — ühes vähem teises rohkem: need saavad õiendatud, parandatud ja raamat täidab ikkagi oma otstarvet.

Vead, peaaesjalikult just keelelised, „Kerge suurtv. rivi-määrustikus“ on vabandatavad osalt sellega, et see määrustik sai kokkuseatud 1920 a. ja ilmus trükist 1921 a., millal Eesti sõjaväeline keel ei olnud veel mitte sarnase-täiuseni väljaarenenud, nagu ta seda praegu on. Siis polnud ka veel olemas „Sõjaväe oskussõnastikku.“ Ka rutati selle rivi-määrustiku väljaandmisega, et anda rivi osadele ometi midagi, mille järele nad võiksid ühtlast õppust korraldada. Mäletan hästi, missugune „mitmekesisus“ (pehmelt öeldes) siis võtetes, komandodes ja käsklustes valitses ja mitte ainult üksikutes väeosades, vaid ka väeosa üksikutes patareides. Seda puudust tuli kiirelt kõrvaldada ja seepärast ilmuski kiirendatud korras kõne all olev määrustik, mille ilmumist tol ajal tervitati. Ja ei pea unustama, et see oli üks esimestest ametlikkudest määrustikkudest Eesti malevas!

Praegu kahtlemata tarvitaks ta ümbertõtamist; — on ju tema ilumiseist möödunud 4 pikka kogemusriikast aastat. Vahepeal on väljamaal

ilmunud vastavad uued määrustikud, millistes ilmasõja õpetused ja näpunäited juba põhjalikult arvestatud. Kuid uue määrustiku väljaandmise takistuseks on liig vähesed rahasummad, mis kaitseministeeriumil selleks tarvitada. Olevad pisikesed krediit kasutatakse nende määrustikkude kirjastamiseks, missugused loeti Õpetuskomitee ja loetakse Kindralstaabi VI osakonna poolt tähtsamaks. Loodame, et varsti jõuab järk ka suurtükiväe rivi-määrustiku kätte ja see otstarbekohaselt, vastavalt moodsate nõuetele, ümbertõotakse.

Mis puutub hiljuti ilmunud lasketabelitesse, siis peab avalikult tunnistama, et artikli autor on oma arvustamisega nende vastu kõvasti patustanud. Jällegi üksikud trükivead, keelevead ja mõned vähekohased oskussõnad oleksid võinud tabelist ärajäädä, kuid see küsimus on vähema tähtsusega, millega ka arvustaja ise nõus on. Ei saa aga kuidagi nõus olla väitega, et „tabelite konstruksioon näitab, et nad täitsa asjatundmata inimese kontrollereimata töövili on“. Artikli autorile peaks väga hästi teada olema, et need tabelid on — väheste täiendustega ümbertrükitud ingliskeelsed tabelid (tabelid käsitavad meil varustusel olevaid inglise kahursüsteeme), et nad on kokkuseatud ja läbiproovitud inglaste poolt ilmasõjas õpetusriikka 1918 aasta jooksul ja, lõpuks, et nendega on lahingutes tegutsetud. Seepärast räägib vähe h-ra T. lause „Nende (tabelite) tarvitamisega on seotud väga palju täitsa otstarbetuid, laske ettevalmistust asjata pikendavaid väljaarvamisi, mis lahingu olukorras saatustlikuks võivad saada. Nähtavasti pole kokkuseadja isegi selle peale mõelnud, kuidas ja kunas tema süsteemita kokkuaetud arvused tarvitakse“.

Peab veel meelepidama, et täielisi lasketabelisi kasutatakse peaaesjalikult positsioon-sõjas, kus aega selleks küllalt, ja ei kasutata mitte ehk kasutatakse harva manööversõjas.

Tabelite konstruksioon ja andmete paigutus on rohkem iga üksiku maitse asi ja selle üle on

mõtetu vaidlema hakata. Jällegi, tabelite konstruktsioon ja materjaali paigutamine on seesama, mis ingliskeelseteski (väljaarvatud mõned täiendused) ja h-ra T-el on vähe alust ilmasõja lahingukogemustega inglase poolt kokkuseatud tabelite kohta tähendada, et „nad täitsa asjatundmata inimese kontroleerimata töövilu on“.

Tabelites ettetulnud vigu võib kergesti parandada ja sealsamas täiendavaid andmeid tuua, nii nagu seda tegid inglased oma lasketabelites: trükitakse üksikutele lehtedele parandused ehk täiendused, mis siis lasketabelis vastava muudetud lehekülje peale kleebitakse, — kiire, odav ja praktiline parandusviis!

Arusaamata on h-ra T. väide, et „kaks aastat kogu suurtükiväega pimesi katseid tehtakse, ilma et maastik ja kaart selleks ettevalmistatud oleks ja ilma et keegi sealjuures teaks, kuidas ja mida toimetada tuleb“. Kahtlemata on siin jutt esimesest kahest laagri-aastast (1921 ja 1922 a.) Oleks huvitav teada saada, millega h-ra T. põhjendab seda rasket süüdistust meie kõrgema suurtükiväe juhatuse vastu? Kahju, et ta omas artiklis arvustab ilma faktideta. Üdlausetega on kerge opereerida ja kerge süüdistada keda tahes ja ükspuhas, mis alal.

Artikli autorile ei ole vist mitte teadmata, et poligooni suhtes oleme kohe alguset peale palju halvemas seisukorras, kui meie naabrid Läti ja Soome, kes Venelt võrdlemisi hästi sisseseatud suured suurtükiväe poligoonid pärandasid. Meie territooriumil ei olnud aga ühtegi. Tuli poligooni otsida, teda sisseseada, — see kõik on töö, mis isegi rikkas Venes paljudel aastaid ja hulk miljooneid võttis. Poligooni valiku suhtes olime seina vastu pigistatud selle vastutulematusega suurema osa meie poliitiliste parteide poolt kaitseministeeriumi hädatarviliste kavatsustele, mis kogu aeg vahetpidamata kestis kuni 1. det. 1924 sündmusteni. Ühesõnaga, — kas võtad vastu tiheda metsaga kaetud soise maaplaraka, või jääd poligoonist hoopis ilma. Täiesti loomulik on sellepärast h-ra T. lause; — „et maastik ja kaart ei olnud ettevalmistatud“ kahe esimese laagri-aasta jooksul. Seda ei tehta ju mitte ühe käeligitusega!

Siiski h-ra T. eksib väga, kui arvab, et selle kahe aasta jooksul „tehti suurtükiväega pimesi katseid, ilma et keegi seal juures teaks, kuidas ja mida toimetada tuleb“.

Vaatamata selle peale, et „maastik ja kaart ei olnud ettevalmistatud“ (kordan, — teisisi see siis ei võinudki veel olla), tehti selle kahe aastaga meie suurtükiväes väga suur ja tähtis töö ära. Nimelt, — need kaks aastat õpetasid meie suurtükiväelasi ühtlaselt ja korralikult laskma lihtsama väljametoodi järele. Tänu sellele, suutsime järgmisel kahel aastal võrdlemisi kiirelt omandada uued täielikumad laskeviisid ja võttes, mis suurtükiväe inspektor Prantsusmaalt kaasa tõi ja meil ellu viis. Poleks olnud meil esimest kahte n. n. ettevalmistuse aastat, — ei oleks praegu Eesti suurtükivägi nii kaugele lasketehnika alal jõudnud, kui kaugel ta nüüd tegelikult on. Peab meeles pidama, et peale Vabadussõja lõppu suurem osa ohvitseride meie kahurväe ridades oli jalgväest, kellel oli vähe teadmisi ja isiklikult praktikat lasketehnika alal, — selle tõenduseks olid alguses nõrgad ja pärast ikka tublimad lasketagajärjed 1921 ja 1922 aastatel. Sellepärast oligi kahel ettevalmistuse aastal väga suur tähtsus Eesti kahurväe ajaloos: ühelt poolt ehitati (pealegi, omal jõul) poligooni ja valmistati kaarte, ning teiselt poolt nivelleeriti, energiliselt ohvitseride laskeoskust neis oludes mis tol ajal ülesehitatav poligoon üldse võimaldas.

Suurtükiväe õpekomitee loomise idee ei ole uus: sellest oli ennegi juttu. Selle tarvilikust ei saa eitada ükski kahurväelane. Kuid siin peame uuesti komistama krediidi puuduse peale; osalt on takistuseks ka mõnede vaated, kes ei näe tarvidust suurtükiväe õpekomitee järele. Igatahes, suurvtv. õpekomitee asutamise — kas või h-ra T. poolt soovitatud „perioodilise“ õpekomitee näol, — väärrib tõsist tähelepanu, vaatamata selle peale, et sarnase „perioodilise“ õpekomitee loomine samuti kuludega seotud on, mis ka mitte just liiga väikesed pole. Nende kulude katteks, silmaspidades küsimuse tähtsust ja tarvidust, peaks küll summased leitama.

G. Leets.

Salaluure organiseerimine rahu- ja sõjaajal.

Üllatada ja halvata võib meid teadmatuse. Möödunud esimese detsember on selle selgem tunnistaja. Tänu õnnelikule juhtumisele ja üksikute isikute külma-verelusele, et asi nõnda lõppes. Teadmatuse ärahoidmiseks on tarvis suuremat rõhku salaluure korraldamisele peale panna. Järgnevad read, mis pikema uurimise viil, katsuvad käsitada salaluure organiseerimise põhireeglid meie olude kohaselt.

Salaluure korraldamine peab juba rahuajal kindlale ja õigele alusele rajatud olema, ainult siis võib tema sõjakorraldust tarvilikku kasu tuua. Kui salaluure on juhuliselt korraldatud, siis on peaaegu kindel, et tema peale kulutatud summad ei tasu end mitte ära, sest ta ei suuda omi ülesandeid täita ja riik jääb ikkagi teadmatusse oma vastase üle.

Riigile on tarvis teateid vastase üle selleks, et teda võita, ehk jälle selleks, et end tema vastu kaitsta. Ja et iga riik oma võitluse jõudu teise riigi eest salajas hoiab, siis tuleb teadete kogumiseks salaluuret abiks võtta. Kuna riigi sõjalist kaitset ja samuti ka pääletungi juhivad sõjaministeerium, siis on arusaadav, et niretatud ministeerium kõige rohkem salaluurest huvitatud on ja sellepärast loomulikult ka salaluure

juhtimine tema korralduses peab seisma. Osalt on ka välisministeerium huvitatud mõnede salajaste diplomaatiliste küsimuste üle, mida tema ainult salaluure kaudu võib lahendada, ja samuti tarvitab salaluuret ka siseministeerium, kelle funktsioonid rohkem vastu-luurega piirduvad, kuid nad vajavad seda ikkagi ainult õige väiksel määral ja päälegi sünnib see kõik üldise riigikaitse kasuks. Sellepärast on tarvilik, et välisministeeriumi ja siseministeeriumi salaagendid täies kokkukõlas sõjaministeeriumi salaluurega töotaksid. Kui siin iga ministeerium omaette töötab, siis võib välja tulla sarnane lugu, nagu see mõni aasta enne ilmasõda Prantsusmaal sündis. Säl komandeeris sõjaministeerium Brüsselisse ühe oma väga osava salaagendi, kes selles linnas kergesti sidemed lõi Saksa spioonidega ja nõnda kaugele nende usaldust äravõita suutis, et temale ettepanek tehti Saksa spionaashi teenistusse astuda. Agent oli sellega nõus ja temal läks korda õige lühikese aja jooksul teada saada n itnrete Saksa tähtsate spioonide nimed ja adressid, kes töötasid Prantsusmaal; peale selle tungis tema ka ikka rohkem ja rohkem Saksa salaluure võrgu organisatsiooni saladustesse. Kõik oleks hästi läinud, kuid asjasse segas

endootamatalt Prantsuse kaitsepolitsei (Sûreté générale) kes agentide mitte ei usaldanud ja ilma, et ta sellest sõjaministeeriumile oleks teatanud, hakkas salaagenti jälgima ja rikkus asja viimati nõnda ära, et kõik lootused Saksa salaluure võrgu paljastamiseks nurja läksid.

Salaluure organisatsiooni alused rahuajal on juba osalt Napoleoni poolt kindlaks määratud. Omas kirjas 20. detsembrist 1811 a. välisministrile kirjutab tema: „Riigi spionaashi eesotsas peab seisma üks keskasutus, mille tegevuse piirkonda kuulub alluvate vähemate orgaanide juhtimine ja korraldamine ja nende poolt kogutud andmete ümbertöötamine, ning üheks tervikuks ühendamine.“

Sellest aluspõhjast väljamõeldud ja ühtlasi ka arvesse võttes senist salaluure organiseerimist Lääne-Euroopa riikides, ning neid nõudeid, mis ilmasõda salaluures esile tõi, võime meie rahuaja salaluure korraldust umbes järgmiselt ettekujutada:

1. Riigi salaluure juhivad ja korraldavad ühine salaluure keskasutus, mis asub sõjaministeeriumi juures. See keskasutus jaguneb omalt poolt osakondadesse, millede arv salaluure organisatsiooni suurusel ära ripub, ja kusjuures iga osakond kogub teateid temale määratud raiooni kohta, millesse kuulub ka üks naabruses asuv suurriik, ehk jälle mitu väikest, või ka mitu suurriiki, mis mitte tema naabruses ei asu.

Salaluure osakonnad jagunevad nelja jaoskonda. Iga jaoskond kogub teateid temale määratud spionaashi ala kohta, milledeks on: 1) sõjaspionaash, 2) diplomaatiline spionaash, 3) sisepoliitiline spionaash välisriikides ühes propagandaga ja 4) majandusline spionaash.

Salaluure jaoskonnad töötavad nende poolt oma ala kohta kogutud teated ümber ja esitavad need teated osakonda, kus alluva raiooni kohta kõikidel aladel kogutud teated üheks tervikuks koondatakse ja päale selle valmis materjalina salaluure juhile esitatakse.

Jaoskondade ülemate käsutuses on teatav arv tähtsamaid salaagente, kes elavad osalt samas linnas, kus salaluure keskasutus asub, ja keda säält tarvituse korral, väljamaale saadetakse tähtsamate küsimuste lahendamiseks; osa agente aga asuvad alaliselt väljamaa tähtsamates tsentrumites, koguvad säält antud juhtnõuete järele teateid ja saadavad tarvilikud andmed keskasutusele edasi.

2. Salaluure keskasutusele on abiks tema töös piiriäärsete sõjaväe ringkondade (meie oludes diviiside) salaluure osakonnad, kes koguvad teateid nende naabruses asuva riigi üle, kõikidel salaluure aladel, kas terve riigi või määratud osa kohta. Nimetatud osakondade töö jaguneb samuti, kui keskasutuste osakondade töö, vastavalt spionaashi neljale alale. Osakondade poolt kogutud andmed töötatakse osakonnas läbi ja saadetakse, teatava aja järele, valmis materjalina keskasutustesse. Need osakonnad töötavad osalt omal algatusel, osalt jälle täidavad keskasutustelt saadud ülesandeid. Üldised juhtnõuete tegevuseks ja organiseerimiseks annab keskasutus. Piiriäärsed salaluure osakonnad töötavad osalt agentide kaudu, kes elavad osakondade asupaikades ja keda tarvilikul korral teatavate ülesannetega üle piiri saadetakse, mille täitmise järele nemad jälle tagasi tulevad, ja osalt töötavad osakonnad agentide abil, kes osakonnale määratud piirkonna tähtsamates punktides alaliselt asuvad ja säält osakonda tarvilikud teated saadavad.

Tähtsamates punktides alaliselt asuvad agent-residentid koguvad omalt poolt teateid nendele määratud piirkonnas samuti kahte viisi, kas liikuvate agentide kaudu, või jälle alaliste agentide-residentide kaudu, kes teatavas raioonis paigal asuvad ja seda tähele panevad, mis säält sünnib,

Kohapääl asuvad alalisi agente (residente) tuleb istutada õige tihedalt piiriäärsetesse maa-aladesse, sest sõja lahtipuhkemisel on nemad säält väga tarvilikud.

Residentide võrk seisab koos pääresidentidest, kelle alla kuulub teatav raioon. Pääresidentid tegutsevad nende poolt palgatud abiresidentide ja liikuvate agentide abil. Pääresidentid töötavad üldiste juhtnõuete järele ja juhivad kohapääl abiresidentide ja agentide tööd.

Niisugune süstemaatiline salaluure organiseerimine rahuajal toob muidugi enesega kaasa väga suured kulud. Kuid siin ei ole midagi parata. Ei taheta salaluure päale tarvitaminevat raha kulutada, tuleb sõtta minna teadmatuse ja verega seda kinnimaksta, mis rahaga oleks võinud teha. Ja on salaluure võrk rahuajal puudlikult organiseeritud, siis ei ole temal ka sõjaajal mitte enam võimalik tarviliku kõrguseni tõusta.

Ilmasõda näitas meile, et isegi sarnane salaluure võrk, kui Saksamaa oma, ei vastanud ilmasõja nõuetele. Keegi prantslane tähendas omal ajal salaluure kulude kohta enne ilmasõda väga tabavalt: „Kui miljoni kuldmarga eest ära võib osta vaenlase sõjaväe ohvitseri, siis ei ole see mitte kallid.“ Samasuguseid märkusi leiame ka paljude teiste autoriteetide sulest, mis tõendavad meile, et korralik salaluure organisatsioon nõuab palju raha ja need kulud on möödapääsematud.

Siin ei ole muidugi mitte võimalik äramäärata palganormisid spioonile, sest see ripub ära oludest, ülesandest ja tema täitjast isikust. Tasu makstakse salaagentidele kas kindla alalise palga näol, või igakordse ülesande täitmise eest. Esimene viis on tarvitusel alaliste agentide suhtes, teine viis ajutiste agentide kohta. Kui agent alalist palka saab, siis on soovivat temale vahetevahel ka täiendavalt tasu anda ülesannete täitmise eest, nende suuruse ja läbiviimise olude järele.

Summade kulutamise üle on kontroll tarvilik, kuid peensusteni seda läbiviia on võimata, sest paljud salaagentid soovivad saladusse jääda. On olemas spioonid, kes kusagil oma nime avaldada ei soovi ja ka rahaarvetele varjunimedega ehk numbritega alla margivad, sellepärast on võimata nendele tasuks maksetud summasid kontrolleerida, vaid tuleb usaldada nende juhtide austust.

Tasu tuleb sagedasti maksta ka tühjade teadete eest. Kõik toodud teated ei ole igakord hinnaväärtilised, kuid agent on vaeva näinud, ja et teda uuele käigule ergutada, on tarvis talle tasu maksta.

Raha, mis kulutatud salaluure võrgu organiseerimise ja korraspidamise päale, ei või mitte äraraisatuks lugeda, vaid niisuguse ettevõtte sisse panduks, mis hääd kasu kannab. Salaluure võib kolmel viisil teostatud saada: 1) agentide-maakuulajate kaudu, 2) agentide-residentide kaudu ja 3) mõlemate viiside koos tarvitamisega.

1. Salaluure teostamine ainult agentide-maakuulajate kaudu seisab selles, et välja saadetakse ainult agentid-maakuulajad kindlaks määratud luure ülesannetega, mille täitmise järele nemad jälle tagasi tulevad. Selle võtte häaks küljeks on organiseerimise lihtsus, kiire töötamise viis ja agentide otsekohene juhtimine keskorganidest. Kuid tema tegevuse piirkond on liiga kitsas.

2. Salaluure teostamine agentide-residentide kaudu seisab selles, et võõra riigi pinnale ehk võõra vägede tegevuse piirkonda istutatakse agentid-residentid, kes siis nendele määratud piirkonnas alaliselt töötavad. Nende, tegevuse juhtimiseks annab salaluure juhatus ainult üldised juhtnõuete, mille põhjal agentid-residentid ise eriülesanded ülesseavad ja enestele nende täideviimiseks agentide võrgu loovad. See süsteem nõuab sõjateatri aegsat ettevalmistamist, mis muidugi palju aega ja raha nõuab.

3. Kolmas teostamine viis, mis nüüd peaaegu igal pool tarvitusel, on mõlemate eelpoolnimetud abinõude tarvitamine olukorra järele.

Eelpool nägime, et salaluure peab olema alaliselt funktsioneeriv ja kavakindl organisatsioon, muidu on temal võimata neid ülesandeid täita, n is tema käest nõutakse. Salaluure edu on tingitud just hästi läbikaalutud ja läbimõeldud organisatsioonist ja juhtivate isikute ning agentide väljavalikust. Salaluure organisatsioon peab juba rahuajal loodud olema samuti, nagu tegelik sõjavägi. Juba kindral Léval ütles omal ajal selle kohta: „Salaluure peab juba rahuajal organiseeritud oler.a. Ei ole mitte võimalik ettenäha, millal sõda algab ja kus tema algab, ning sellepärast peab salaluure alaline ja üldine olema, et tarvilisel mom endil oleks käepärast terve isiklik personaal, kes oma kohuste täitmisele on täitsa ettevalmistatud. Salaluure — see on puu, mille vili valmib väga pikkamisi“.

Mis siis välja võib tulla, kui meie alles siis, kui sõda juba lahtipukkenud, hakkame salaluuret organiseerima, näitab meile järgmine lugu salaluure korraldusest ilmasõjas. Lugu on jutustatud isiku poolt, kes sel ajal salaluure juhina tegutses.

Sellepääle vaatamata, et Venemaal enne ilmasõda juba oli organiseeritud salaluure võrk, oli vastavalt ettevalmistatud salaluure juhtide ja agentide arv siiski nõnda väike, et neid ainult keskasutustele jätkus, kuna uuesti formeeritavatele armeedele neid aga sugugi ei antud. Vene II armee juurde, mida kiires korras ilmasõja esimestel päeval kindral Samsonov'i poolt formeeriti, määrati luureosakonna juhiks Kindralstaabi kolonel X. Peterburist, kes ennemalt mitte salaluurega tegemist polnud teinud. Nimetatud kolonellil tuli töötama hakata tühjade kätega, ilma et tal midagi selleks otstarbeks oleks antud; tal puudusid sellel alal isiklikud kogemused ja samuti ka juhitavad jõud ja agendid. Armee aga pidi kiires korras formeeritud saama ja sõjakäigule Ida-Preisimaale minema.

Kui armee välja astus, tuli tal tegutseda pimeduses, ilma et temal aimugi oleks olnud oma vastu tegutses vaenlase jõust ja kavatsustest. Salaluure ei annud ringisuguseid teateid; samuti nõrgad olid ka teised luureabinõud. Selle kõigi tagajärg oli see, et Vene II armee sakslaste poolt täiesti ümber piirati ja ärahävitati. Vangi langes ka peaaegu täies koosseisus armee staap. Kuni viimase silmapilguni ei olnud ei armee juhil, ega ka staabil mingisuguseid teateid selle kohta, mis nende ümber sündis.

Samasuguses ritteteadmises olime ka meie Vabadussõja algul. Räägiti ühte ja teist, kujutati vaenlast palju suuremaks, kui tema tõe poolest oli. Oleks meil korralik salaluure olnud, siis oleks küll asi juba algusest pääle täitsa teisiti läinud. Aga meie viibisire täies teadmatuses.

Palju näitusi annavad meile viimased sõjad sellest, missugused halvad järeldused siis tekivad, kui salaluure organisatsioon juba rahuajal sõjaaja tarbeks mitte täiesti valmisloodud ei ole. Sõja algusega peab sündima ainult üleminek rahuagest salaluure organisatsioonist sõjaagee päle. See üleminek peab aga kavakindlalt ja täpisealt sellekohastes plaanides ettenähtud olema, ta peab üldse mobilisatsiooni kavasse ülesvõetud saama ja temaga ühenduses läbiviidama.

Üldiselt jäävad salaluure organisatsiooni päätingimised sõjaajal samadeks, mis rahuajalgi ja mille päänõudeks on hästi väljavalitud ja selleks eriliselt ettevalmistatud juhtide ja agentide personaal.

Sõjaajal töötab salaluure organisatsioon samuti, nagu rahuajalgi, agentide ja residentide kaudu. Agentide väljasaatmine teatavate ülesannetega, mille täitmise järele nemad jälle tagasi tulevad, on muidugi kõige lihtsam salaluure teostamise viis. Siin saavad ülesanded enamvähem kitsamates raamides antud ja sellepärast on selle viisi järele luure töö kergem, kui

teisel viisil. Kuid agendi tegevuspiirkond on siin väga väikene, sest et ülesande täitmise järele pöörab ta jälle tagasi ja ootab korraldust. Sedasugust teostamise viisi tarvitatakse salaluures pääasjalikult rindel ja vähemate üksuste staapide juures.

Enam kestvam ja sügavam salaluure võrk nõuab oma ülesannete teostamist agent-residentide kaudu. Selle võttega võib teateid saada laialdasest territooriumist. Residentide päle pandavaid ülesandeid võib väljendada üldist iseloomu kandvate instruksioonide näol, kuna resident ise omalt poolt endale, oma abidele ja agentidele üldise instruksiooni juhtnõõride põhjal eriülesanded üles seab.

Residentide kaudu teadete kogumine nõuab sõjateatri ala aegsat ettevalmistamist, mis omakorda on tingitud ajast ja rahast. Sellest väljamineks ei ole väiksematel väeüksustel, keda sõjakestvusel ühest kohast teise visatakse, mitte võimalik oma residentuuri luua. See võte jääb ikkagi suuremate väeüksuste staapide ja keskjuhatusete tarvitada.

Salaluure organisatsioon töötab sõjaajal järgmiselt: Organisatsiooni juhatab ülemjuhataja staabi juures asuv salaluure keskasutus. Tema ülesandeks on tervet riigi salaluure organisatsiooni juhtida ja kogutud andmed tervikuna ülemjuhataja staabi ülemale esitada.

Salaluure keskasutusel peavad alati teated olema selle kohta, mis vaenlase frondil sünnib ja mis tema seljataguses sõjalistes, poliitilistes ja majanduslikes alades terves riigis sünnib, kuid samuti ka selle üle, missugune on vaenlase vahekord teiste riikidega ja kellelt nende hulgast, ning missugust toetust nimelt vaenlane saab, ehk loodab saada.

Ülemjuhataja staabi juures asuv salaluure keskjuhatus jaguneb osakondadeks salaluure alade järele, kogudes teateid eestkätt vaenlase sõjalise, majanduslise, sise poliitilise ja diplomaatilise seisukorra üle, kuid pidades sellejuures silmas ka teisi väljamaa riikisid, iseäranis veel naaberriikisid.

Salaluure keskasutus töötab alaliste residentide ja liikuvate agentide kaudu, kusjuures esimeste õlgadel seisab salaluure töö pääaraskus, kuna teised ainult kaasa aitavad.

Residentide võrk peab juba rahuajal vaenulises riigis täiesti valmisloodud olema, sest sõjaajal on teda raske isegi täiendada. Residentideks tuleb isikuid ära kasutada, kellel vaenlase maades oma kindel elamine ja kes väljaspool igasugust kahtlust seisavad. Koloniseerimine on siin suureks abiks. Viimast abinõu oma residentuuri istutamiseks tarvitasid agarasti enne ilmasõda sakslased. Liikuvad agendid saadetakse välja tarvilistel juhtumistel tarvilikkude ülesannetega. Sõjaajal on see aga suurte raskustega ühendatud.

Pääle salaluure keskasutuse, mis asub ülemjuhataja staabi juures, on rinde staapide juures salaluure osakonnad. Nende ülesandeks on oma rinde vastu asuva vaenlase frondi ja tema seljataguse kohta, kuni antud piirkonnani, teateid koguda. Nemat teenivad rinde staapi ja täidavad neid ülesandeid, mis rinde staap oma tarvituseks üles seab, kuid sääljuures allub ka rinde staabi juures asuv salaluure osakond salaluure keskjuhatusetele, mis asub ülemjuhataja staabi juures, saab viimaselt üldised juhtnõõrid salaluure organiseerimiseks, ja täidab ka tema poolt antud ülesandeid, ning saadab kõigist oma töö tagajärgedest kokkuvõtted salaluure keskasutusele.

Rinde staabi salaluure osakond tegutses samuti alaliste residentide ja liikuvate agentide abil, kuid siin langeb töö raskus enamjagu viimaste peale. Omis kokkuvõtetes kasutab rinde staabi salaluure ära ka alluvate armeede salaluure jaoskondade tööd.

Ka armeede staapide juures on salaluurejaoskonnad, kes koguvad teateid armee vastu oleva vaenlase fronti ja tema seljataguse kohta, kuni teatava kauguseni. Nemad täidavad osalt armee juhatuse nõudeid, kuid ka osalt rinde staabi salaluure jaoskonna poolt antud ülesandeid. Rinde staabi salaluure juhatusele saavad nemad oma tööks ja organisatsiooniks üldised juhtnõuad, ja sinna saadavad nemad ka kokkuvõtted kõigist oma tööst. Need salaluure jaoskonnad tegutsesid samuti, nagu eelpool nimetatud, residentide ja liikuvate agentide kaudu, kuid siin langeb peaaraskus täiesti viimaste peale.

Päale armeestaapide (meie oludes diviiside) on tarvilikud ka salaluure jaoskonnad korvuste ja diviiside staapide (meie oludes rügementide staapide) juures, mis täidaksid oma üksuste nõudeid, ja samuti ka järgmise kõrgema instantsi ülesandeid, kellelt nad üldised juhtnõuad omaks tööks saavad. Oma töö tagajärjedest tuleks nendel kokkuvõtted ka kõrgemale salaluure instantsile saata.

Nõndaviisi kujuneks välja sõjaajal salaluure võrgu organisatsioon kõrgemate staapide juures alluvuse järjekorras.

Nii sõja kui ka rahuajal on agentide töö järelekontrollimiseks, kõigeparem abinõu „ülesannete katmise süsteem“, mis selles seisab, et iga ülesanne vähemalt kahele, ehk mitmele isikule täitmiseks antakse, kes teineteist ei tunne, ja et igas raioonis oleks kaks, ehk mitu teineteist rippumatut luurevõrku. Päale selle on hää abinõu salaagentide kontrollimiseks see, kui nendelt asjalikka tõendus nõutakse.

On väga kasulik, kui see staap, mis salaluure korraldab, võib eraldada mõnesse kohta, mis asub vaenlase lähemal, kui tema ise, nõndanimetatud „luure tseenturmi“. See oleks koht, kust agendid välja saadetakse ja nende poolt saadetud ehk toodud teated vastu võetakse. See kiirendaks teadete saamist ja salaagentidel ei oleks ka mitte tarvilik läbikäia paljust meie vägede paigunemise kohtadest.

Salaluure jaoskondade vahelise töö piiritlemise kohta peab tähendama, et siin ei ole mitte soovitatav äratähendada kindlaid omavahelisi piirjoonesid ja äramärkida maaala, mis igale jaoskonnale teadete kogumiseks määratud, mille põhjal igas määratud ribas töötab ise jaoskond, vaid siin peab sellest alusest välja minema, et üks salaluure võrk kontrollierib teise võrgu tegevust, ja et nad selleks otstarbeks teineteist kataksid oma agentidega.

Kõrgematel salaluure instantsidel on tarvis arvesse võtta, et nad omale alluvaid instantsi, kes on kohustatud ka selle väeüksuse nõudeid täitma, kelle juures nad asuvad, mitte oma ülesannetega liiga ei koormaks, sest et iga staap on kõige päält iseomale kohustatud muretsema neid teateid, mis on tarvilikud sellele väeosale, kuhu staap kuulub.

Kuna salaluure edu põhjeb salaluure juhtide ja agentide ettevalmistamise kõrgusel ja ühtlasi ka nende tagavara arvule, siis peab suurt rõhku panema nende ettevalmistamise viisi ja nende arvu suurendamise päale, et oleks olemas salaagentideks kõlbavate isikute tagavara, kellega mobilisatsiooni puhul võiks juurde formeeritud salaluure asutusi täita ja endiselt täiendada.

Nüüdseaja sõja iseloomulikuks jooneks on tõmata võitlusest osavõtma kogu rahva jõudu ja kõiki abinõusid. Sellepärast on ka loomulik kutsuda sala-

luure teenistusse sõjaajal kaitsepolitseid, kes juba rahuajal salaluures praktiseerinud. Kuna kaitsepolitseil sõjalises salaluures ettevalmistamine täiesti puudub, siis tuleb teda sellest küljest rahuajal aegsasti nii hästi teoorias, kui ka praktikas ettevalmistada, mis sellekohaste kursuste kaudu kerge on läbiviia. Kaitsepolitsei ettevalmistamine sõjalises salaluures peab sündima sellekohaste instruksioonide põhjal, mis kokku on seatud salaluure keskasutuse poolt.

Kaitsepolitseid tuleb salaluureks ärakasutada kui abiorgaani; temale võib ülesandeks teha agentide teenistusse võtmise, salaluure isikliku koosseisu juhtimise, rahalise tasu väljamaksmise jne. Operatiivse iseloomuga küsimused salaluures jäävad aga tingimata kindralstaabi ohvitseride piirkonda, kellele ülesandeks oleksid: üldiste juhtnõuade andmine salaluureks, agentide asupaikade valik ja jaotamine, eriülesannete ülesseadmine jne. Kaitsepolitsei poolt antud tehniline abi saab ärakasutatud peaaesjalikult keskasutustes ja kõrgemates staapides.

Lõpuks juhime tähelepanu selle päale, kuidas sünnib üleminek rahuaegse salaluure organisatsioonist sõjaegse organisatsiooni päale. Selleks üleminekuks peab kõik nõnda ettenähtud olema, et üleminek kiirelt, ilma takistusteta läbiviidud võib saada. Kuidas see just sündima peab, see olgu täpikäalt ettenähtud iga riigi mobilisatsiooni kavas. Siin võime ainult üldistes joontes seda harutada. Mobilisatsiooni läbiviimisel läheb salaluure keskasutus, kas omas terves koosseisus sõjainimesteriumi alt üle ülemjuhataja staabi alla, ehk ainult osana, kuna osa edasi töötama jääb sõjainimesteriumi alla. See oleneb nimelt sellest, kas salaluure korraldamine kõigis väljamaa riikides ülemjuhataja staabi kätte läheb, või läheb tema kätte ainult salaluure korraldamine selles riigis, millega sõda peetakse. Väiksemates riikides, nagu meil Eestis, läheb muudugi kõik salaluure korraldamine ülemjuhataja staabi kätte.

Juhtide ja tähtsamate agentide kaadri rinde staapide juures formeeritavate salaluure osakondade tarvis annab salaluure keskasutus, kuid osalt täiendatakse teda ka ringkondade (meie oludes diviiside) salaluure jaoskondadest.

Sõjaväe ringkondade salaluure jaoskonnad muutuvad ümber täies koosseisus armee staapide salaluure jaoskondadeks.

Endiselt töötaksid edasi ka kõik teised salaluure asutused väiksemate üksuste juures.

Salaluure keskasutuste, osakondade ja jaoskondade poolt loodud residentide võrk vaenulise riigi pinnal töötab sõjakorral edasi nende juhtnõuade põhjal, mis pääresidentidele selleks on antud. Mis teha ja kuidas seda teha, see olgu täpikäalt ettenähtud neis juhtnõuades, mis antud selleks juhtumiseks, kui sõda lahti läheb. Et sõja pidamine rohkem teateid nõuab, kui rahuajal, siis peab ka residentide võrk sõjakorral tublisti tihenema ja laienema, samuti peab ka suurenema agentide arv. Isikud selleks olgu ettenähtud ja ettevalmistatud juba aegsasti rahuajal. Samuti olgu ka ettenähtud ühenduse pidamine residentuuri võrguga sõjaajal, mis palju raskem on, kui rahuajal ja oma läbiviimiseks keerulisemaid abinõusid tarvitab.

On kõik salaluure mobilisatsiooni kavas korralikult ettenähtud, siis sünnib üleminek sõjaolukorda ilma valudeta ja salaluure organisatsioon võib tema päale pandud ülesandeid korralikult täita. J. J.

Side jalg- ja suurtükiväe vahel lahingus.

Jalg ja suurtükiväe vahelise sidepidamise küsimuse õige lahendamine on esimese järgu tähtsusega. Ainult jalgvägi, kes õigel ajal ja otstarbekohaselt oma suurtükiväe poolt toetust leiab, suudab praegusaja lahingus edasi tungida, ilma et ta sealjuures lahinguvälja ainult oma surnukehadega kataks ja oma verd asjata valaks.

Praegusaja lahingus, kus lahingliinidel puuduvad reeglipärased, järsud ja kindlad piirjooned, kus oma ja vaenlase lahingahelikud äärmiselt lähenevad, kus pealetungiva poole liikumine ette kohati kiiluna vaenlase seisukohtadesse tungib, vastaste lahingjooned aga nagu üksteisest läbi põimuks, on suurtükiväljal äärmiselt raske lahinguvälja silmas pidada ja oma tuld juhtida. Et võimalik ei ole oma eel asuvate vägede seisukohti täpselt ära määrata ja et mitte oma enda jalgväge tabada, on suurtükivägi sunnitud oma tuld natuke sügavamale vaenlase seisukohtadele üle viima, andes seega talle võimaluse pealetungija vastu kõike oma lähedast tuld ära kasutada. Selle tagajärjeks on asjatud kaotused atakeerivate vägede seas, sagedasti aga ka kallaletungi enda nurjaminek. Viimasest on võimalik ainult sel tingimisel mööda peaseda, kui eelmiste pealetungivate jalgväe osade ja suurtükiväe vahel luuakse kiire ja kindel side, mida alati võib usaldada ja mis kõige raskematel ja kriitilisematel lahingu momentidel oma ülesandeid suudab täita.

1. Side jalg- ja suurtükiväe vahel pealetungilahingus.

Vaatleme esmalt üldjoontes mitmesuguseid sideabinõusid, mis jalgväe ja tema otsekohese toetuse suurtükiväe vahel pealetungilahingus võib tarvitada.

A. Side jalgväe ja otsekohese toetuse (d'appui direct) suurtükiväe vahel.

1. Telefon.

Vene sõjaväes peeti sidet jalg- ja suurtükiväe vahel peaaegu erandita telefoni abil. Hoolimata kõigist ettevaatuse abinõudest telefoni liini vedamisel, katkes see side lahingus kergesti vaenlase tule tõttu. Jalgväe ja suurtükiväe vahel peetava telefoni side ebakindlus oli üks peapõhjusest, miks rida venelaste pealetunge, mis VIII. ja erilise armee frontil 1916 a. kevadel ette võeti, ebaõnnestusid. Tuleb tunnistada, et nüüdisaegse tule jõu juures kõige eelmised pataljonid küll vaevalt suudavad telefoni sidet kasutada.

2. Optiline side.

Nüüdisaegsel jalg- ja suurtükiväljal on küllaldaselt tugevajõulised optilised riistad tarvitada, et üksiteiseiga sidet pidada. Kuid pealetungi lahingus ei saa alati selle sidevahendi peale kindel olla.

a) Pealetungimise piirkonnas on raske leida sündsaid kohti, mis võimaldaksid jaamade vahel signaalide rahuoldavat edasiandmist, olles ühtlasi kaitsitud vaenlase tule eest.

b) Peale selle on jalgväe prosektorite välkeid vastu heledat päikest raske näha, samuti ka, kui ilm väga selge on.

3. Signaalid valguslaskude ja raketite abil (signalisation par fusées).

Valguslaskude ja raketite signaalid on hästi ja kaugele näha, kuid raketid ise on tülikad, ümbervedamiste vastu tundelikud ning võivad vihmade ilmaga töötamast ära öelda. Nendega signaliseerimine nõuab kaunis keerulise kodeksi tarvitamist, mis omakorda vigade põhjuseks. Peale selle näeb vastane meie signalisatsioonid ja võib vale signaalidega teda segada.

4. Signalisatsioon lipukestega (par fanions).

Seda abinõu tarvitatakse jalg- ja suurtükiväe vahel kaugele tõttu, mis neid lahutab, harva. Kui aga vahepealsed postid asutada, muutub teadete edasiandmine aeglasemaks, kuna vigade võimalus suureneb. Samal ajal on lipukestega signaliseerijatel end kergem varjata, kui signaliseerijatel optiliste vahenditega. Tarviduse korral võib, et parem näha oleks, lipukesed pikkade ritvade otsa kinnitada.

5. Traadita telegraaf (T. S. F.).

Prantsuse jalgväe pataljonid ei ole varustatud traadita telegraafiga, sest tema seadised on õrnad, keerulised, ega vasta tingimustele, et neid võiks pataljoni ülema lahingasukoha otsekohesesse lähedusse üles seada.

6. Telegraaf maapinna kaudu (T. P. S. — Télégraphie par le sol).

Prantsuse sõjaväes on jalgväe pataljonide ja suurtükiväe rügementide staabid varustatud telegraafiga maapinna kaudu. Kuid see telegraaf ei tööta mitte iga maa pinna juures ühesuguse eduga. Eriti annab see end tunda, kui maapind kuiv ja kivine. Peale selle ulatab tema tegevuse kaugus harva üle 2 kilomeetri, millest aga ei jätke otsekoheseks sidepidamiseks jalg- ja suurtükiväe vahel.

7. Käskjalad.

See on kõige vähem täienenud sidepidamise viis, kuid siiski üks kõige kindlamaist. Vastase tugeva tule all langeb osa käskjalgu reast välja. Kui teadaanne on saadetud, ei ole mingisugust kindlustust, et ta kohale jõuab. Seetõttu on tarvis üks ja sama teadaanne mitme käskjalaga saata, mis suurt inimeste kulu tekitab. Teadaanne ise jõuab vaenlase tule all edasi väga pikkamisi, ja sidepidamise viis ise on väga pikaldane.

8. Koerad.

Tugeva tule all ei tule nende kui kindla sidepidamise vahendi peale loota.

9. Tuvid.

Üldse on tuvid hea sideabinõuna osutunud ja viimasel ajal varustatakse Prantsuse pataljoni ja isegi kompaniituvijaamadega ja pooljaamadega. Kuid side loomiseks jalg- ja suurtükiväe vahel ei saa pirduda mõne tuviga, mis pataljonile kaasa antud, vaid neid läheb vaja mõnedkümmend, mis tülikas. Seejuures peavad tuvi kongid asuma patari läheduses, või temaga telefoni kaudu ühendud olema. Esimesel juhtumisel ei ole tuvikongid väljaspool hädaohtu, teisel — teeb teadete täiendusedasiandmine telefoni kaudu ühenduspidamise keeruliseks.

Pärast seda kui maapealsed sidevahendid vaadeldud, näeme me, et mitte kõik pole küllalt kindlad ja kiired ega rahulda jalg- ja suurtükiväe vahelise side tingimuste algnõudeid.

„Revue d'Artillerie“ möödaläinud aasta märtsikuu numbris teeb Prantsuse kolonel-leitnant C. Jèze ettepaneku tarvitusele võtta lahingus jalgväe eeloseda ja tema otsekohese toetuse suurtükiväe vahel kombineeritud sidepidamise viisi lipukeste ja signaalrätikute (panneau de signalisation) abil lennukite toetusel.

Side signaalrätikute ja aeroplaanide abil.

Kõigepealt tuleb tähendada, et lennukite tarvitamine sideabinõuna jalg- ja suurtükiväe vahel on ette nähtud side ja teadete edasiandmise määrustikuga (L'Instruction sur la liaison et les transmissions, 26. Mai, 1923.). Selle määrustiku järele paneb lennuk, mis jalgväge saadab, tähele signaale, mida pataljonide või rügementide ülemad talle võivad anda. Lennukid annavad need märgid juhatusele ja suurtükiväele traadita telegraafi abil (nõrgad lained — ondes

amorties), väejuhatusese teadaannete allaviskamisega (messages lestes) — § 280.

Määrustikus ettenähtud signaalid rätikuga või maldavad muuseas tõkkestule nõudmist, rünnaku ettevalmistuse nõudmist jne. Püüame Prantsuse määrustikus näidatud sidepidamisviisidele laiemat tarvitamist leida.

Kujutame endale järgmist olukorda. Esimese joone pataljon peetakse oma edasiliikumisel kinni vastase seisukoha vastupanekupunkti ägeda tulega. Pataljon püüab seda vastupanekut oma enda abinõudega vähendada, kuid tagajärgedeta. Kuidas tuleks tal kiirelt suurtükiväele edasi anda oma abisaamise palve.

Oma algelementideks lahutatult on see meetod järgmine; üksikasjalikumalt tuleb ta edaspidi arutusele:

1. Esimese liini osa (kompani või pataljon), keda vastase vastupanekusõlme poolt kinni peetakse, annab tarviliikud signaali, paludes suurtükiväge vastavat vastupanekusõlme tule alla võtta.

2. Lennuk paneb signaali tähele ja märgib oma koordinaatidele koha „A“ maas, kust märk antud. Ta annab oma koordinaadid ja vastuvõetud signaali suurtükiväele.

3. Suurtükivägi avab tule kauguse peale 400 meetrit punkt „A“ ette.

4. Jalgvägi vaatleb suurtükiväge tuld ja vastavate signaalide abil annab teada lasketagajärjed: paremale, pahemale, eellähkemine, järelhõhkemine, ehk annab signaali — tabamine hea.

5. Lennuk annab need signaalid edasi suurtükiväele, kes vastavalt oma laskmist parandab kuni signaalini — tabamine on hea. Pärast seda läheb ta purustamise peale üle.

6. Kui jalgvägi loeb suurtüki tule ettevalmistuse küllaldaseks, annab ta signaali tule lõpetamiseks, mis lennuki läbi suurtükiväele edasi antakse. Pärast seda võib jalgvägi oma liikumist ette jätkata.

Võtame selle järkjärgulise tegevuse üksikasjalikuma vaatluse alla.

Esimese tegevuse.

Esimese joone kompani (ehk pataljon), keda vastupanekusõlme poolt kinni peetakse, palub leppesignaalidega suurtükiväge tule ettevalmistust.

See signaal on sidemäärustikus ettenähtud mitmesuguste edasiandmistega kaudu, optilisel teel, traadita telegraafiga, telegraafiga maapinna kaudu, signaallaskudega, rätikutega. Meie valime viimase abinõu kui kui kõige kiirema ja ainukese, mille peale võib täiesti kindel olla. Selle signaali eeli võivad käia, et lenduri tähelepanu oma peale tõmmata, signaallasked. Kuid et need signaallasked ka vaenlase poolt võivad tulla, et meie patareide tuld eksiteele viia, siis on parem katsuda, kui see vähegi võimalik, ilma nendeta läbi saada, ning rätikutega signaliseerimisest kinni pidada.

Tuleb tähendada, et tarviliikude siderätikutega on varustatud mitte kompanid, vaid pataljonid. Esimestel on ainult kolmenurksed signaalmärgid. See pärast tuleb kompaniidega signaalide tarvitamise kohta kokku leppida, milleks võiks olla näiteks lihtsalt teatav arv rätikuid, mis oma pikema küljega piki fronti laiialt laotatud, umbes märgi laiuselt, mida vaja tulistada, nagu see juurelisatud joonistusel „a“ näha.

Joon. „a“.

See signaal, mis ühtlasi ka rinde tähendamiseks tarvitusele võetud, tähendab: „Olen peatatud, asun siin; võib mõista — „Palun suurtükiväge ettevalmis-

tust enese ees“. Kui signaaliandja on pataljon, siis tarvitab ta määrustikus ettenähtud signaali (joon. „b“).

Joon. „b“.

Teine tegevus.

Lendur paneb signaali tähele ja tähendab oma koordinaatidega koht „A“, kust signaal maastikul antud, ehk õigemini joone „A—A₁“ lõpukoordinaadid. Siis annab ta oma koordinaadid ja saadud signaali otsekohe toetuse suurtükiväele edasi.

Lendurile ei tee vähematki raskust kohta „A“ ära märkida. See on temale silmapilgu töö. Tarvitades traadita telegraafi seadet ja seistes ühenduses otsekohe toetuse suurtükiväge traadita telegraafiga, võib ta viimasele otsekohe järgmise teate saata: „Meie väed paluvad A—A₁-s suurtükiväge ettevalmistust.“

Otsekohe toetuse suurtükiväge ülem, kel traadita telegraaf tarvitada, saab selle raadiogrammi ja võib tulistamist alata.

Kolmas tegevus.

Suurtükivägi avab tule 400 meetrit jalgväge ette.

Meie valisime 400 meetrit, arvesse võttes tarviliikku julgeoleku piirkonda jalgväge ees juhtumiseks kui punktide A—A₁ määramisel lendur on eksinud, jne.

Juhtumisel kui rünnaku ettevalmistuse käsk tuleb pataljoni ülema juhatuspunktist, mis võib asuda 200—300—400 meetrit oma esimese joone kompaniide taga, siis ülalmainitud kaugust 100 m. on liig vähe. Teda tuleb suurendada kauguse võrra, mis lahutab pataljoni ülema juhatuspunkti esimese joone kompaniidest. Kui see kaugus on näiteks 200 meetrit, siis tuleb suurtükiväel 600 m. pataljoni ülema märguandmise kohast ettepoole lasta. Viimase teadaanne on järgmine (joon. „c“), mis tähendab:

Joon. „c“.

„Esimese pataljon palub ettevalmistustuld 600 m. ette.“ Sel juhtumisel alustab suurtükivägi oma tuld 600 m. pataljoni ülema juhatuspunktist ettepoole.

Üksikutel väga harukordsetel juhtumistel võib otsekohe toetuse suurtükiväele mitte ainult kätte näidata koha, kus jalgvägi peatuma jäi, vaid samuti ka tulistamist tarvitava punkti. Sellest on suurtükiväge ettevalmistuse kiirusele muidugi suur kasu, sest suurtükiväel avaneb võimalus märki oma tulega kiiremini katta.

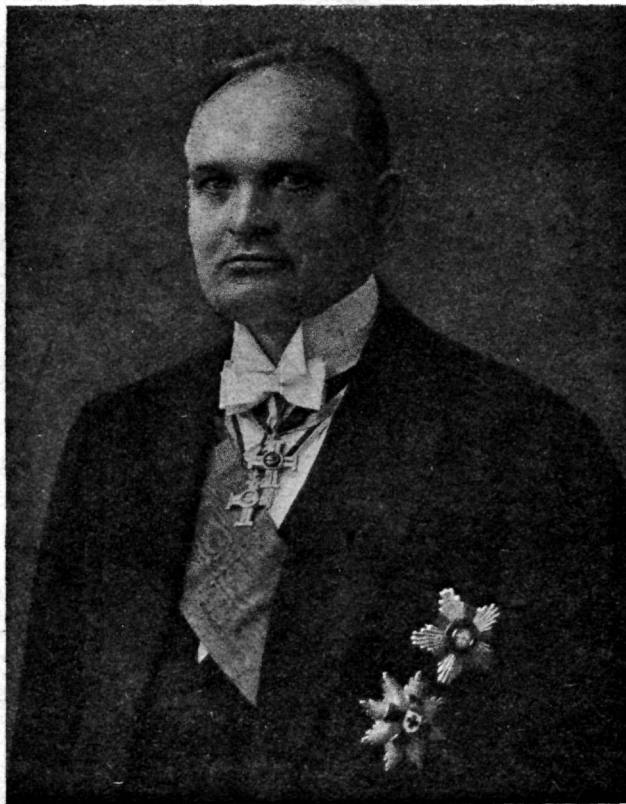
Neljas tegevus.

Jalgvägi korrigeerib suurtükiväge tuld, näidates laskude tagajärgi: paremale, pahemale, eellähkemine, järelhõhkemine, tabamine jne.

Kõige lihtsam abinõu laskude tagajärgede näitamiseks on rätikute paigutamine perpendikuläärselt juba paigutatud rätikutete ja neist soovitava poole. Nii näitab järgmine paigutus (joon. „d“): langemine paremale (joon. d I), pahemale (joon. d II).

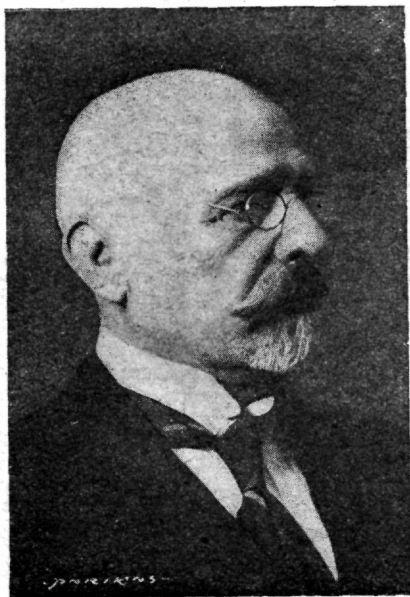
Meie Vabariigi Valitsuse endised juhid.

*Eesti Vabariigi välja-
kuulutam. 24. veebr.
1918 a. — ministrile
nõukogu esimees ja
siseminister; Ajutise
valitsusepea- ja sise-
minister 12. XI. 18. —
16. XI. 18 a.;*

*sama valitsuse pea-
ja sõjaminister
26. XI. 18. — 9. V. 19;
Riigivanem —
25. I. 21. — 21. XI. 22.
ja 2. VIII. — 23. —
26. III. 24 ä.*

Konstantin Päts.

Jaan Poska.

*Ajutise Valitsuse peaministri asetäitja
16. XI. 1918 — 26. XI. 18.*

Otto Strandmann.

*Vabar. Val. pea- ja sõjaminister.
9. V. 19. — 18. XI. 19.*

Meie Vabariigi Valitsuse endised juhid.

Jaan Tõnisson.

*Vabar. Val. peaminister
18. XI. 19. — 26. X. 20.*

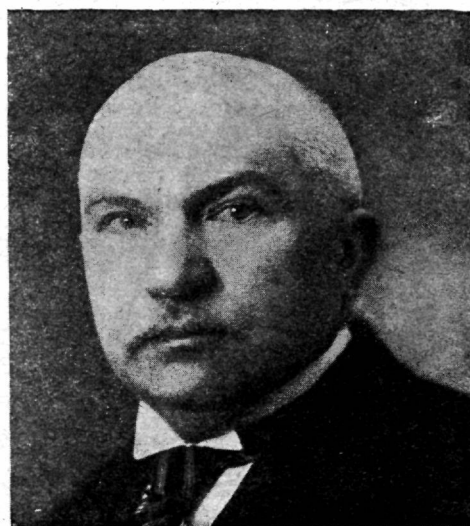
Johann Kukk.

*Riigivanem
21. XI. 22. — 2. VIII. 23.*

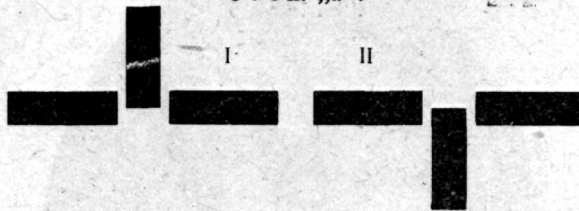
Ants Piip.

*Vabar. Val. pea- ja sõjaminister
26. X. 20. — 25. I. 21.*

Dr. Friedrich Akel.

*Riigivanem
26. III. 24. — 16. XII. 24.*

Eellõhkemine (joon. „e“ I), järellõhkemine (joon. „e“ II), tabamine on hea (joon. „f“).

Signaal, mis tähendab algebralist võrdumismärki (= märkide ja laskude ühtesattumine).

Et eellaskmist kiirendada, tuleb juhtumisel, kui mürsud märgist võrdlemisi kaugele langevad, ühe rätiku asemel kaks paigutada, mis tähendab — palju paremale, pahemale, suur eellõhkumine, suur järellõhkumine. Kuid et vahel „parem“ on teataval määral „hea“ vaenlane, siis võib juhtuda, et lõpulis kokkuvõttes see väikene täiendus on kahjulikum kui kasulikum.

Märkus: Juhtumisel, kui otsekohe toetuse kahurvägi ei asu otsekohe jalgväe taga, vaid, nagu see vahel juhtub, viltu suunas, võib jalgväel laskude vaatlemisel raskusi tekkida. See raskus, mis suurtükiväelastele hästi tuttav, nõuab jalgväe ohvitseride ja allohvitseride erilist ettevalmistust, kuid oluliselt

ei ole see küsimus möödapeasematuks ja lahendamatuks raskuseks. Võib kindel olla, et hästi korraldatud harjutustega võib jalgväe juures häid tagajärgi saavutada.

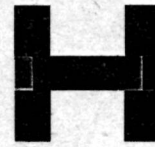
Viies tegevus.

Lendur annab need teated edasi suurtükiväele, kes oma laskmist kuni signaalini „tabamine hea“ korrigeerib. Siis läheb ta purustamise peale üle.

Traadita telegraafi seadega varustatud lennuk annab need signaalid traadita telegraafi teel otsekohe toetuse suurtükiväele, kes samuti traadita telegraafi varustatud, samas järjekorras kui siis, kui lendur otsekohe suurtükiväe tuld teatava märgi pihta korrigeerib.

Kuues tegevus.

Kui jalgvägi ettevalmistuse küllaldase leiab olevat, teeb ta suurtükiväele leppemärgi abil ettepaneku laskmise lõpetada, mis kohe lenduri poolt edasi antakse. Pärast seda võib jalgvägi oma liikumist ette jätkata.

Siin ei ole mingisugust raskust. Näiteks võib jalgvägi kasutada signaali (joon. „g“), mis kujutab Prantsuse tähte „H“ (halte au feu!). Lendur annab selle signaali edasi traadita telegraafi ehk näit. 6 punase munaga raketi abil. Viimane abinõu on kiirem, kuid on võimalik, et vastane laseb välja 6 punase tulega raketti, et meid eksiteele viia. Seda hädaohtu tuleb silmas pidada.

Kõiki neid abinõusid iseloomustab nende lihtsus. Hästi väljaõpetatud personaali juures võib antud märki mõne minuti jooksul suurtüki tulega katta, kuna harilikude tegutsemisviiside juures selleks suuremalt osalt pooltundi, tund ja veel rohkem vaja läheb. (Järgneb). E. V.

Viirastus.

(Jutustus).

See oli ilmasõja esimese aasta sügisel. Meie kompani seisis ühes vanas Poola magnaatide lossis, Galiitsias, celtõkkes. Loss oma kõrvalhoonetega asus kahe jõe vahel, nende ühinemisel tekkinud sopis. Ümberringi laius igivana park. Põliste tammede ja kastaanide oksad olid kõnniteede kohal tihedalt üksteisest läbi põimunud, tekitades rohelise võlvistiku. Isegi päeval valitses seal ämarus. Pargis, lossist tükk maad eemal, seal kus kaks jõe ühinesid, asus kõrgel kaldal lossi kirik.

Lossi elanikest oli peale muude veel paigal püsinud ksends, mõisa valitseja ja selle tütar.

Olime lossis aset võtnud kui kompani ülema juurde ksends ilmus ja palus mõisa rahvale tohtida lossi kirikus palvet pidada. Ksendsi palve leidis täitmist, kuid tingimusel, et kelli ei helistataks. Kompani ülem kartis, et kellalöökid läbi, kui selle kohta varem kokku lepitud, vastasele meie kohta teateid oleks võinud anda. Ksends ja kellalööja olid vastasega igatahes ühel nõul.

Kaks korda päevas, igal hommikul ja õhtul, ilmus siis auväärne paater mõisa rahva saatel jumalateenistust pidama. Ka mina käisin igakord ksendsi teenistust kuulamas, õigem küll valitseja tütar, ilusat pannat, nagu meie teda omavahel kutsusime, vaatamas. See oli ainuke võimalus, kus teda lähemalt

näha võis. Muidu hoidis ta end kõrvale. Seda rohkem otsisid aga kompani ohvitserid ja vabatahtlikud võimalust temaga kokku ja tutvaks saada.

Olime mõisas terve päeva veetnud. Vaenlasest polnud vähematki kuulda ega näha. Meid lahutasid üksteisest laialdased metsad, mis kohe teisel pool lossi algasid. Rindel valitses vaige. Meil veeti värskeid vägesid juurde, nii et uut pealetungi niipea ei olnud oodata. Vist koondas ka vaenlane oma jõude ja tegi nende paigutuses muudatusi. Kasutasime aega edaspidiste lahingute jaoks väljapuhkamiseks, niipalju kui olukord seda lubas.

See oli valvetõkke aja esimesel ööl. Olin valvel, istudes pool tukkudes laua ääres, kui üks minu rühma meestest, ise surnu kahvatu, minu juurde sisse tormas ja teatas, et olla kiriku juures postil seistes vaimu näinud.

Esimesel momendil, tukkumisest ülesehmunud, valdas mind kohkumus. Kuid silmapilk hiljem sain enese üle valitsemise jälle tagasi.

— Mis lori see on, kus see vaim oli? — kukkusin ma ikka veel väriseva sõduriga riidlema.

— Kiriku harjal, härra vabatahtlik!

— Kust see tont sinna kiriku harjale sai?

— Kellatornist. Seisime postil. Lossi kell löi kaksteist. — Nüüd algab vaimude tund, ütleb kaaslane.

Vaatasime kiriku poole, näeme — kellatornist astub kogu, üleni valge, kiriku harjale. Pistime jooksu.

— Ja post jäi tühjaks! — hüüdsin ma.

Sõdur vaikis süüdlasena.

Läksin sõduriga koos loole selgitust nõutama. Ukse tagant leidsin teise postilseisja. Ta polnud sõandanud sisse tulla. Võtsime ta kaasa ja läksime tagasi kiriku juurde. Otsisin kiriku ümbruse hoolega läbi. Seal polnud midagi kahtlast leida. Katsusin kiriku uksti. Need olid lukus.

— Mis nägemus see siin võiski olla, — ütlesin ma meestele. — Arad olete, muud midagi. Mitte vaime pole te siia valvama saadetud, vaid vastast. Muidu varastab ta te veel postilt ära.

Sõdurid vaikisid süüdlastena.

Hommikul rääkisid loost kompani ülemale. Tema oli minuga ühel arvamisel, et nägemus oli sõduritele ainult viirastunud. Ka varem oli juhtumisi olnud, kus samad sõdurid asju olid näinud, mida üldse olemas polnud.

Järgmisel õhtul ei julenud enam keegi kiriku juurde postile minna. Olid muidu tublid poisid, aga mis teha, — tonte ja nägemusi kartsid nad rohkem kui vaenlase kuule. Ei aidanud muu, kui tuli endal ise ööseks postile asuda.

Oli selge kuuvalge õhtu, kui postile läksime. Park polnud muud kui üks lõpmatu varjude rägastik. Mina ja muu kaaslane, meie ise olime pigemini varjud, liikuvad kuulmatul sammul mööda lehtede korda, mida tormid juba puult olid jõudnud maha raputada.

Jõudsime kiriku juurde jõekaldale, vahetasime posti ja asusime ise määratud kohale seisma. Silmitsesin kirikut nüüd ööse, kuuvalgel. Seal polnud midagi kahtlast ega hirmuäratavat. Ta oli õige vana, vist sama vana, kui lossi, temaga ühes ehitus. Heleda kuuvalgusega ülekallatud seisid ta ja vaikis, nagu kõik muugi ümberringi. Isegi kõrgete järskude kallaste vahele sängitud jõgi meie jalgade ees ei voolanud, vaid venis pikka, ilma vähema loiske ja kohinata. Teiselpool jõge laius tasane lagendik, selle tagant kerkis, enda varjuga piiratud, kõrge mets nagu must müür. Ka tema vaikis nagu kõik muugi.

Olime juba kaua vaikides postil oodanud. Südaöö hakkas lignema. Sedamööda kuidas kellanäitajad kaheteistkümnele lähenesid, tundsin, et minagi nagu midagi äjmates ergistus. Tundide kaupa katkestamatult kestev vaikus, hele kuuvalgus, ootamine, lõpuks kaaslane, kes vaimu ilmumist kartes väriseb — tahtmata kaotab inimese seal oma rahulikkuse.

Viimati kuulsime, kuidas lossi kell pikaldastel löökidel kaksteist löi ja siis vaikis. Meie pilgud olid nüüd kellatorni luugisse kiindunud, kust eelmisel ööl sama aegu nägemus oli ilmunud. Äkki näen, üleni valges kogu astub kellatornist kiriku harjale ja liugleb seda mööda ettevaatlikult edasi. Sujuvalt liugleb ta kuni harja lõpuni ja seal kuu valgelt nõrgalt kiiskavast kuldsest ristist kinni haarates, teeb ta teisega üle jõe mustendava metsa poole saladuslikke viipeid.

Esimisel silmapilgul valdas mind kohkumus. Ei teadnud, mis teha. Tõstsin püssi palge ja tahtsin lasta, kuid siis tuli meelde, et see terve meie kaitsetõkke häiristaks, milleks aga erilist vajadust polnud. Kui ma veel kaalusin, mis teha, sujus valge kogu kiriku harjal tagasi kellatornini, kuhu kadus.

Ühes nägemusega oli ka hämmastus möödunud. Jooksin kiriku juure ja katsusin selle uksti. Need olid lukus. Käisin korra ümber kiriku ja uurisin selle aknaid. Need olid terved. Nii poleks keegi elav olevus kiriku suutnud tungida. Pealegi pidasid postilseisjad teda vaimu kartusel hoolsamini silmas kui odetavat vaenlast.

Hakkasin oletusi tegema, neid võimalikult rohkem reaalsele alusele seades. Siin võis ainult kahe võimalusega tegemist olla. Kas oli eila kuulnud jutustuse

mõjul kujutluse võime mulle viirastuse kiriku harjale toonud, või oli siin jälle tegemist tõelise elava olevusega. Viimasel korral ta meie käest ei pääsenud. Otsustasin hommikul, kui valgeks läheb, terve kiriku ühes kellatorniga läbi otsida. Vahepeal ei saanud nägemus, olgu ta kes tahes, lahkuda. Üksed olid lukus ja valvurid pidasid, nagu juba öeldud, kirikut hoolega silmas. Kolmat oletust — et siin tõelise vaimuga tegemist võis olla — ei julenud ma arvesse võtta, kuigi ma südames ka seda võimalust ei eitanud.

Kui kell üks meile vahetus ilmus, küsis see, kuidas nägemusega lugu olla. Vastasin, et vaim on juba ilmunud, nii et sedapuhku ta enam loodetavasti ilmuma ei hakka. Kergendatud südamel asusid mehed koh-tadele. Läksin siis lossi ja heitsin magama, unustades varsti vaimu ja selle ilmumise.

Hommikul ärghates polnud mu's öise viirastuse mõjust enam jälgegi järel. Ka usk vaimu ilmumise võimalusse oli kadunud. Läksin ksensdi juure talt kiriku võtit küsima, et siis kiriku läbi otsida, lootes seega vaimu ilmumise põhjuse jälgile saada, kuid kuulsin, et ksensd olla juba kirikusse läinud palvet pidama. Seega polnud nüüd, kus kirik rahvast täis, enam mõtet sealte veel vaimu hakata otsin. Läksin siis kiriku, kus, nagu igakord varemgi, teiste palvetajate seas ka panna silmasin.

Pärast jumalateenistust läksin ksensdi juure. Jutustasin talle oma öise nägemuse ja küsisin, kas kiriku läheduses varem ka vaime olla nähtud. Eitavalt raputas ta oma halli pead ja ütles, et sarnases puhas paigas, nagu kirik, vaime ei olla. Just nagu ma oleksin öelnud, et nähtu tingimata kurivaim oli. Otse selle vastu uskusin ma, et siin hea vaimuga tegemist oli, sest kuri juba valges ei ilmuks. Tema loeks musta ilusamaks ja oma seisusele vastavamaks. Kuid minu sõnad pahandasid isegi auväärt paatrit. Ta ütles, et sarnaste asjade üle ei tohtivat naljatada.

Veidi hiljem saadeti mind valvurposte revideerima. Olin viimaselt postilt, mis üle jõe vaenlase poole viival sillal asus, lahkumas, kui valitseja tütar, ilusalt panna, kergel sammul mööda alleed silla poole nägin tulevat. Endamisi mingit kurvaviisilist Poola laulu laulda ümistades ja sellele taktis igal sammul oma painduvat keha õõtsutades, lähenes ta sillale. Mind märgates naeratas ta juba eemalt mulle lõbusalt vastu. See näis imelikuna. Kunagi varem polnud ma teda sarnaselt väljakutsuvana näinud. Muidu oli ta ikka äärmiselt tagasihoidlik olnud.

— Tere hommikut, pan vabatahtlik! Mis Teil viga, et nii kurb ja tõsine olete? — küsis ta mult Rusiini keeli, millest vaevaga aru sain.

— Mul pole midagi viga, panna, ega ole ma ka kurb, — vastasin ma Saksa keeles, teades, et panna seda oskab.

— Teie räägite hästi saksakeelt ja olete teist nagu kui muud venelased — Kust Te pärit olete, pan vabatahtlik, kui küsida tohin?

— Ma ei ole venelane. Olen eestlane, Liivimaalt pärit.

— Liivimaalt! Kui ma ei eksi, on see see maa, kus kord ka meie Poola kuningad valitsesid.

— Just nii, panna.

— Ja kuidas on siis Teie nimi, — eesnimi, kui Teie venelane ei ole, pan vabatahtlik?

— August, panna —

— August! See on ilus nimi. Meil, poolakail, on ka Augustid. Mul endalgi on vend August. Praegu teenib ta Austria sõjaväes.

Panna vaikis. Naeratus kadus ta huulilt, ja kurvalt, nagu mulle näis, vaatis ta üle jõe mustendava metsa poole.

— Miks Te nii kurjad olete ja kedagi siit läbi ei lase? — küsis panna äkki omast vaikimisest ärghates, huulil endiselt hurmav naeratus.

— Meie ei ole kurjad, ainult käsk on niisugune.

— Aga mis halba sest siis oleks kui ma üle silla sinnapoole jõge lähaksin. Tahtsin metsa marjule minna (ta näitas käsi varres rippuva korvi peale). On igav üksinda kui vang kinni istuda. Ma kauaks ära ei jääks, tuleksin varsti jälle tagasi.

— Mul on väga kahju, tunnen pannale kaasa, aga aidata ei saa — pole minu lubada.

— Kas Teie siis tõesti nii kõva südamega olete, et ühe kõigist mahajäetud panna palved Teid ei liiguta. Olen harjunud vaba olema ega või kannatada, et nagu vang kinni istuksin. Ma olen seks liig hellitud. Olen, nagu näete, Teie vastu otsekohene ja usaldan Teid. Kui Teie mind jalutama lubaksite, oleksin ma nii õnnelik et ei tea, kuidas Teid selle eest tänada.

Ja paluva, paljutähendava pilguga vaatis ta mulle enda sügavate silmadega otsa. Mina olin esimene, kellega ta nii otsekoheselt ja usaldavalt rääkis. Olin enesele uhke.

— Mis Sa arvad, Koslov, see midagi ju ei teeks, kui me selle preili õige veidiks ajaks sinna teiselepoole jõge jalutlema laseksime, — pöörasin ma vanema postilseisja poole. — Tal, vaesesekel, on igav. Ega ta kauaks ei jääks, tuleks jälle tagasi.

Teine, noor, oli minu ettepanekuga kohe nõus, kuid Koslov mitte.

— Käsk on mitte kedagi siit läbi lasta, härra vabatahtlik. Rohkem ma midagi ei tea.

Teadsin, et Koslov, kes varem sõjaväes teeninud ja iga moment „paela“ pealesaamist ootas, minust, kes ma esimest kuud sõjaväes, määrustikkude tundmises palju „kõvem“ oli. Ma ei võinud talt läbilaskmist, kui seadusevastast tegu, nõuda. Pealegi polnud ta minu rühmast.

— Noh, kui Teil, pan vabatahtlik, selle vastu midagi ei ole, — ütles panna, kes meie kõnelust pealt oli kuulanud, — ega see — ta ütles poolakeelse sõna, mille tähendust ma ei mõistnud, — mind siis ikka lasta tihka.

Ja kergelt nagu liblik lendas ta meist mööda ja oligi juba üle silla.

— Tagasi! — hüüdis Koslov.

Panna tegi nagu ei kuuleks ta hüüdu ja liikus edasi. Koslov tõstis püssi palge. Teadsin, et see Vene karu naljatada ei armasta.

— Tulge tagasi, panna! — hüüdsin ma. — Teie elu on hädaohus —

Panna pööris ümber ja nägi endasse sihitud püssi rauda. Ühe momendi püsis ta, nagu midagi kaaludes, paigal ja tuli siis pikaldasel sammul tagasi. Koslovist mööda minnes viskas ta sellele näkku poolakeelse sõna, mille tähendust ma ei mõistnud, kuid toon, millega ta öeldud, lasi aimata, et see midagi õige halvaks panevat võis olla.

— Panna, ega Te mulle pahased ei ole? — kogelesin ma süüdlasena. — See pole minu süü.

— Ei, ma ei ole pahane, — ütles ta ja ulatas mulle oma käe. Siis lahkus ta omal harilikul uhkel sammul, kuna meie talle niikaua järgi vaatasime, kuni ta puude vahele kadus.

— Vaat, kus kuradi plika! Häda käes, oleks teise veel maha lasknud, — ütles Koslov „pläru“ keerates. — Aga tore on ta. Meil külas niisuguseid ei ole.

* * *

Päeva läbi käisin kui unes, pea mõtteid täis. Mõtlesin, et homme, kus meie vahetus pidi tulema, mõisast lahkun, ega saa pannat enam kunagi näha. Olin nagu haige. Hakkasin isegi kahtlema, kas ehk mul tõesti palavikku ei ole. Läksin siis kompani velskeri juure ja lasin enda läbi vaadata. See

mõõtis mul temperatuuri ja leidis selle normaalse olevat. Et aga sügisene aeg oli, kus düsseldorfis haigeks jäämise ette tuli, määris ta mul igaks juhtumiseks kõhtu joodiga ja andis asperiini sisse. Nende kahe rohuga arstiti meil kõiki haigusi, seal hulgas ka kõhu omi.

Õhtul laua ääres tukkudes kuulsin äkki, kuidas otse meie seljataga äge laskmine lahti puhkes. Seisin oma meestega lossist tükk maad eemal, jõel asuvas veskis. Olime lossist, kus esimesil päivil asusime, pidanud lahkuma, sest sõdurid tundsid end ümbrustikus, kus igalpool parkett, portselaan, klaas ja marmor, ebakoduselt. Püüdsid siis end seal kodusemalt sisse seada, see on, võimalikult rohkem mustust teha ja lõhkuda. Valitseja, kellele see hävitustöö ei meeldinud, palus lossist lahkuda, lubades teised ruumid muretseda. Valitseja palve oleks muidugi täitmata jäänud, kui mitte ta tütar ise poleks tõkke ülema juure läinud ja isa palvet korranud. Pannale meelegaheaks olin siis oma rühmaga lossist lahkunud ja veski üle kolunud. Teised rühmad jäid endiselt lossi, end seal ikka kodusemalt ja kodusemalt sisse seades.

Ruttasin oma meeste eesotsas läbi pimedas pargi lossi poole, kus laskmine juba raugema hakkas. — Vist mõni arusaamatus, — mõtlesin ma endamisi. Korraga näen — pimeduses lähenevad varjud. Arvasin esiteks meie omad olevat, kuid siis kuulsin võõrast keelt — austerlased. Park aina kihvas vaenlastest. Metsa varjus liikudes oli ta enda meie seljataha poetanud, meid muudest osadest ära löiganud ja meile siis ootamatult kallale tunginud. Tõkke ülemal endal oli õnnetanud muu kompaniga vaenlastest läbi murda ja taganeda, kuna mina oma rühmaga löksu olin langetanud.

Et pimedas pargis vastuhakkamisest polnud mõelda, taganesime oma endise asupaika, veski, ja avasime sealt vastase pihta tule. Meile hüüti, et alla annaksime. Otsustasime vastupanekut jätkata. Kuid varsti selgus, et see asjata. Nagu nägime, oli austerlasi palju, olime neist sisse piiratud. Seks ajaks, kui meile ehk abi oleks saabunud, oleksime juba kõik maha olnud tapetud. Otsustasime siis alla anda.

Kui rühma ülem viidi mind austerlaste pealiku juurde. Ja mis ma näen — panna peaaegu kaelustab minu juuresolekul Austria leitnanti, ja ise nutab ja naerab segi.

— Nii on need naised! — mõtlesin ma vihaga. — Kannata nende pärast, lange vangi, ja kõige selle tasu on, et nägema pead, kuidas nad su vaenlasele õrnusi jagavad.

Minu meelegibedus polnud põhjusetu. Minu vangilangemises oli panna süüdi. Poleks ma talle meelegaheaks oma rühmaga veski üle kolunud, oleksin ma ühes muu kompaniga taganema pääsenud.

Panna silmas mind. Vallatlev naeratus huulil, astus ta mulle vastu. Ehk küll olin vangi sattunud, ja minu seisukord seetõttu just kõige hiilgavam polnud, võtsin ma endale siiski uhke poosi.

— Lubage tutvustada, — algas panna minu poole pöördes, — pan vabatahtlik — vabandage, et ma Teie nime ei tea, kuid lubage, et Teid lihtsalt eesmine järele nimetan — pan August ja minu vend, ka August.

Ma kumardasin, näol külm, isegi põlglik ilme. Teadsin juba, mida see tähendas. Tutvustamine ja kõik see sõbralikkus polnud muud midagi kui panna poolt tarvitav kavalus, et minusse mõjuda. Hakkasin aimama, millise salakavala iseloomuga mul tegemist oli. Päeval oli panna, nagu nüüd aiasin, minuga ainult seks sõprust sobitanud, et austerlaste poole üle pääseda. Ja mina olin selle kohta teisel arvamisel olnud, olin teiste vabatahtlikkude ees isegi uhkustanud, et mul oli korda läinud pannaga tutvaks saada. Ta oli meelega tutvuseks minu valinud, lootes minusse, minu kogemusetusega arvestades,

kõige hõlpsamini mõjuda. Ka nüüd tarvitab ta samu võtteid. Kuid nüüd olin ma juba targem. Ainult häbi oli mul mu endise rumaluse üle.

Kuid selle asemel et mind küsilema hakata, tõusis leitnant üles ja ulatas mulle käe. Olin sellest üllatunud, nii et veidi viivitasin, enne kui talle käe vastu sirutasin.

— Kas tead, August, nende läbi oleksin ma juba peaaegu täna hommikul teie juurde pääsenud.

Mul oli piinlik kuulata, kuidas minu hooletus teenistuse kohuste täitmisest teise sõjaväelase ees kõneldi.

— Kas tead, August, lase nad vabaks, — jatkas panna. — Nad ei ole venelane.

— Ei tohi, — algas leitnant kindla ja valju tooniga. — On kõvasti keelatud...

Ta ei saanud edasi jatkata. Õde katkestas ta äkki, muutunult, peaaegu vihaselt talle otsa vaadates.

— Mis tähendab, ei tohi! — hüüdis ta. — Kuidas tohtisin mina, oma eluga mängides teile abiks olla. Kui hõlpsasti oleksin ma võinud venelaste kätte sattuda ja mahalastud saada. Ja kui mina omalpoolt võrdlemisi tühist asja palun, ütled Sa, et ei tohi. Võib olla, Sa ei julge...

— Olgu, ma täidan Su tahtmise, ütles vend, arusaades, et siin kohustuste seletamisega kaugele ei jõua.

— Ükski arusaamatus meie vahel ei tohi meie jälle-nagemist tumestada.

— Teil ei tarvitseks minu pärast muretseda, — pöörasin ma panna poole, — laske oma venda nii talitada, nagu ta südametunnistus ja kohustused teda käsevad.

Panna jäi mulle silmapilguks tõsiselt otsa vaatama ja hakkas siis, ilma et oleks sõnagi lausunud, naerma.

— Saite te märkidest aru, mis ma teile kiriku harjalt tegin? — küsis ta, venna poole pöördes.

— Väga hästi.

— Aga panna, ma oleksin Teid mineval ööl vaimu pähe peaaegu maha lasknud! — hüüdsin ma, oma külma ja uhke ülalpidamise äkki unustades.

— Loodetavasti olete Te seks liig halb kütt, et mind tabada, — ütles panna naerdes.

Ja panna jutustas nüüd terve selle vaimuloo. Meie pealetungimine ja lossi valdamine oli liig ootamatult tulnud. Jäi liig vähe aega, et lossist lahkuda, endaga väärtuslikumat varandust kaasa viies. Et viimast niipalju kui võimalik purustamise eest hoida, oli panna ühes isaga kohale jäänud. Varem olid nad aga austerlastega, kelle hulgas ka panna enda vend viibis, kokku leppinud, et keegi mõisa elanikkudest kirikutornist märkide abil lossis asuvate venelaste jõudude ja nende paigutuse kohta teateid annaks. Et keegi seda ülesannet oma peale ei sõandanud võtta, oli panna ise ülesande täitmisele asunud ja ta hilgavalt läbi viinud.

Panna vend täitis oma lubamise. Mul seoti silmad kinni ja mind viidi Austria valvepostidest mööda. Seal avati jälle mul silmad.

Mõni päev hiljem võtsime lossi pärast ägedat lahingut jälle tagasi, kuid siis olid ksend, valitseja ja selle tütar, ilus panna, sealt lahkunud. Kohalejäänud elanikkudelt kuulsin, et nad olla Viini sõitnud.

V. K.

Saladuslik juhtumus.

Juba kuu aega viibis kahurlaev N. üksiku ranna all oma ülesande täitmisel.

Ebasoodsad muutlikud ja tormised augusti ilmad raskendavad selle täitmist, mis tigusammul edeneb ja sellepärast mõõduvad ka üksluiselt ja igavalt päevad, mis hallid ja ükskõiksele sarnased.

Mitte kaugel kerkib Saaremaa kaljune rand, kus levineb lai, kadakapõõsastega kaetud karjamaa, mille veerul, just mererannas, pesitseb üksik kolme pereline küla väikese kaasiku serval.

Meeskond on tülpinud üksluisest, väga pikkamisi edenevast tööst, mehed igatsevad pealinna, kus kõigil ootamas „Kaiet“, kelledega nüüd ratsaeskadroni poistel vaba voli kurameerida.

Apaatilises üksluisuses on kahurlaeva meeskonna huvi keskpunktiks muutunud sõök ja sellega ühenduses laeva kokk Kiisk, ainukene olevus laevas, kes veel alati rõõmsana ja lõbusana püsib. Imelik tüüp on Kiisk, pärit pealinna lähedalt N. külast. Iialgi varem pole ta merel olnud, kuid nüüd, sattudes laevale, on ta väga kiirelt olukorraga kohanenud. Alati on ta näos andlik, lahke naeratus, mis igatühti tema poole tõmbab ja sellepärast on tal ka meeskonna seas suur poolehoid, selle peale vaatamata, et teda teiseti, kui varjunimega „spege“, ei nimetatagi, mis on võetud laevas laialiselt tarvitusel olevast „Ameerika pekist“. Ametlikult on temal aga teine nimetus „kokka“, missuguse nimega teda ka laeva ohvitserid nimetavad.

Lõbus meel ei ole mitte ainukene Kiisa hea omadus, vaid peale selle on tema ühtlasi ka hea kokk ja laeva maitsemisraamatus seisavad aina järgimööda komanderi poolt tehtud märkused: „väga maitsev“, „maitsev“ j. n. e., väljaarvatud

need päevad, kui toit kõrbenud oli. See äpardus juhtus kokal kaunis sagedasti ette tulema, kuid sellekohane märkus sattus laeva raamatusse harva, sest komanderile toodavast toidu proovist oli kõrbenud maitse imelikul viisil alati kõrvaldatud, kuna meeskond juba kokka välja ei annud. Eriti maitsev oli kaks korda nädalas antav kartuli soust, mis igakord meestele elavust tõi sama palju kui teade linnasõidule ettevalmistusest.

Suuremaks koka heaks omaduseks oli veel see... et ta ainukene muusikant laevas oli, peale kajutipoiisi Kaelas'e, kes komanderi grammofonil suurepäraliselt lugusid mõistis välja mängida ja seega muusikakunstis kõkaga edukalt võistles. Pealegi oli Kaelas ühtlasi suur naljahammas, kes oma teravmeelsuste märklauaks alati heasüdamlise koka valis.

Kokal oli vana harmoonik, millest tema nähtavasti minutikski ei lahkunud. Nii sündis ka keetmine harmoonika saatel ja kurjad keeled teadsid sagedat pudru kõrhemist koka suure muusikaharrastusega seletada.

Huvitavaks nähtuseks oli see, et koka harmoonik kõõgis tihtilugu liimist lahti sulas, mil puhul siis samas kohas ka kohe parandus ette võeti ja pahatihti leidsid mehed mõne klahvi oma pudru- ehk supiportsjoni seest, mis aga omanikule jälle ausasti tagasi said antud.

Kõik need olid põhjused, mis meeskonna seas koka seisukohta aitasid kõrgel hoida — nii kõrgel, et temaga end võrrelda ei võinud isegi raadiotelegrafistki, kellel kõik sarnased head asjad, olid, nagu kino, kokkupandav gramfon, fotoaparaat ja muud.

Ei suutnud koka autoriteeti vähendada ka tema veekartus, ega ka mitte see, et igakordne laeva tulehäire koka veevooliku otsa alla seadmisega lõppes, mis palju nalja tema arvel sünnitas; samuti ei suutnud seda kõigutada asjaolu, et kokka tihti enesele salaja pekki praadimast tabati, — sest see pahe on sellesarnastel ametmeestel krooniline ja eestlane talitab siin õieti, kui külmavereiselt sarnast asja nii hindab, et „ega hiir viljal-salve või ära surra“.

Nii olid kõik laevas harjunud teineteisega, kogu laeva elu oli igapäine, hall, kavakindlalt kor-duv ja meeleolu meestel tusane. Sarnases tujus ja olukorras olevale massile sünnitab iga väik-semgi kõrvalekaldumine uudsust, iga libistus nalja ja iga ootamatu põnevast ärevust. . .

Ühel hommikul, nagu iga päev, liigume jäl-legi laevade vahel oma ülesande täitmisel. Ius haruldaselt vaikne ja päiksepaisteline hommik tõstab meeleolu ja sütitab tööhimu.

Sillalt märkan, et bootsman ühes kajutipoiis Kaelas'iga, nähtavasti murelikult, mööda laeva dekki liigub, ja mõlemad hoolega midagi otsivad.

Kutsun bootsmani oma juure. Esialgul nagu kohmetub ta, ja peale lühikest kõhklemist teatab, et kokk on kadunud ja et kusagilt teda leida ei ole.

— „Tohoo, kuhu ta, sarvik siis sai? Vette ta ometi pole kukkunud, sest siis oleks seda ju ikkagi nähtud. . . Üles otsida — magab kusagil! Eila oli sauna päev, mehed tulid hilja kaldalt tagasi ja olid vist Saarema õllest veidi nokastanud.“

Algab uus hoolas otsimine. Vaikne laeva elu on roopast väljas; kõik meeskond, isegi need, kes õösel vahis olid, ajavad endid üles dekile. Igal-pool on ärevust märgata. Ka on asjaolu juba komanderil teada, kes üldisest rahutusest kaasa-kistult ärevusse satub.

Pärides vahimehelt, selgub, et hommikul enne kella kaheksat kokk, nagu harilikult, supi tulele on pannud ja köögis askeldanud, kuid pärast ei olla teda enam näha olnud. Küsime ka teistelt

naabruses olevailt laevadelt, kuid ka seal ei ole meie kokka nähtud.

Seega muutub asjaolu tõsisemaks, ja kõigil tekkib küsimus, kas siis võrukael tõesti vette kukkus. . . Mulle torkab aga silma kajutipoiis Kaelas'e kahtlane olek, kes nähtavasti ise kahju-rõõmsat naeratust varjata püüdes, juba üleliiga tragilt kokka otsib, avades isegi proviisi kasti ja vaadates peaaegu kahurite torudesse.

Asi muutub saladuslikeks ja veidraks, sest kui kokk üle parda oleks kukkunud, siis oleks seda ometigi keegi pidanud nägema. Meil, ohvitseridel, hakkab juba kannatus lõppema. Hõikan Kaelas'ele: „Kuhu, kurivaim, sa koka panid? Kui kohe üles ei anna, lendad ise üle parda!“

Vahvalt salgab poiss, kuid mehikese silmadest on näha, et ta võrukael koka asupaika teab ja varjab.

Asi muutub ikka arusaamatumaks. Peame komanderiga ahterdekil nõu, mis ette võtta, sest see oleks igatahes väga rumal lugu, kui mees lae-valt nägematult kaob. Järsku kostab võõrilt vali naer. Sinna rutates näeme meeste keskel kokka, kes must, kui neeger ja kel higi mööda nägu alla nõrgub. — „Kus sa sarvik siis olid?“ Jah, Kaelas olla lubanud supi järgi vaadata ja tema, tundes veidi roidumust kontides, läinud väikesest luugist alla, mis kambiiis (laeva köök) katla peal on, et väikest uinakut teha, kuid jäänud aga soojuses kõvasti magama. . .

Tõesti kellegil meist ei tulnud meelde kambiiis Kaelas'e poolt ämbriga maskeeritud luugist alla vaadata, kust sattub õige kitsasse ruumi, mis katla puhastamiseks määratud ja kus põrgu palavus valitsemas.

Rõõmustasime kõik koka „õnneliku pääsemise“ üle ja tänu sellele, pääsesid ka mõlemad võru-kaelad seekord karistusest. Saladuslik juhtumine aga andis kaua aega oma uudsusega meeskonnale jutuainet ja põhjust naeruks, tõstes seega kõikide langenud meeleolu. Lgs.

Kaitseliit.

Nais-Kaitseliidu asutamine Lätis.

Kuna Lätis mitmel pool maal juba nais-kaitse-liidu osakonnad olemas, kes mitmel juhusel oma töövõimet üles näidanud, on siseministerium nende osakondade asutamiseks juhtnõõrid välja töötanud ja kaitseliidu rügementide ülematele laiali saatnud. Juhtnõõride järele saaks naisosa-konnad asutatud meesosakondade juure, kus nad viimastele majanduse ja sanitäär-alal abiks oleks. Nende kohuseks oleks: edendada kaitseliitlaste hulgas ja seltskonnas kultuur- ja rahvuslist tunnet, aidata korjandusi, pidusid jne. korraldada, kaitse-liitlastele haavamiste ja vigastuste puhul arstiabi anda, jõudu mööda langenud kaitseliitlaste perekondade eest hoolitseda, ülalpidada kaitseliidu ambulantsi ja sanatooriumi, ning üldiselt toetada isiklikke ja seltskondlikke algatusi kaitseliidu ees-märgi saavutamiseks.

Nende kohustuste teostamiseks on nais-kaitse-liitlastel lubatud asutada põhikapitaali. Kaitse-liitlasteks võivad astuda kõik Läti riigi naiskoda-nikud, kes kohtu poolt karistamata on ja omi õigusi kaotanud ei ole, ning mitte alla 18 a. vanad.

Vastuvõtmist toimetavad mees- ja nais-kaitseliidu juhatajad ühiselt. Osakonna juhatajanna valitakse temale alluvate nais-kaitseliitlaste poolt, ning kinnitatakse ametisse kaitseliidu rügemendi ülema poolt. Juhatajannal on kaks abilist ja üks kassapidajanna. Nais-kaitseliidu otsused kinnitab mees-kaitseliidu osakonna juhataja, aga tähtsamatel juhtumistel — rügemendi ülem.

Nais-kaitseliidu osakondadel on oma nimetus ja pitsat. Kohuste täitmisel on kaitseliitlastel lubatud vastavat peakatet ja kaitseliidu märki kanda, mis siseministeriumi poolt kinnitatud. A. Tr.

Kaitseliidu kehalise kasvatuskursused Lätis.

Läti kaitseliit korraldab 9—24. veebruarini kursuse kehalise kasvatus instruktorete ettevalmistuseks. Kursistidele annab sõjaministerium vastava ruumi tasuta tarvitada, peale selle veel prii ülespidamise. Kursuse juhutamise võtab oma peale van. leitnant Pantelejev, kuna teised õpejõud sõjaministerium määrab. Iseäranis suurt tähelepanu tahetakse muuseas spordile anda. A. Tr.

Meie kaitseministeeriumi endised juhid.

Kindral-major Andres Larka.

Ajutise valitsuse sõjaminister.

12. XI. 18. — 26. XI. 18.

Konstantin Päts.

Ajutise valitsuse sõja- ja peaminister

26. XI. 18 — 9. V. 19.

Otto Strandmann.

Vabar. val. sõja- ja peaminister.

9. V. 19. — 26. XI. 19.

A. Hanko.

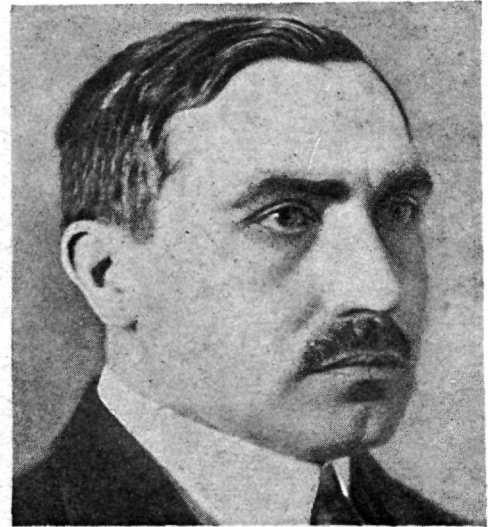
Vabariigi Valitsuse sõjaminister

26. XI. 19. — 4. VIII. 20.

Meie kaitseministeeriumi endised juhid.

Kindral-major A. Tõnisson.
Vabariigi Val. sõjaminister
4. VIII. 20. — 26. X. 20.

Hans Piip.
Vabariigi Val. sõjaminister
26. X. 20. — 25. I. 21.

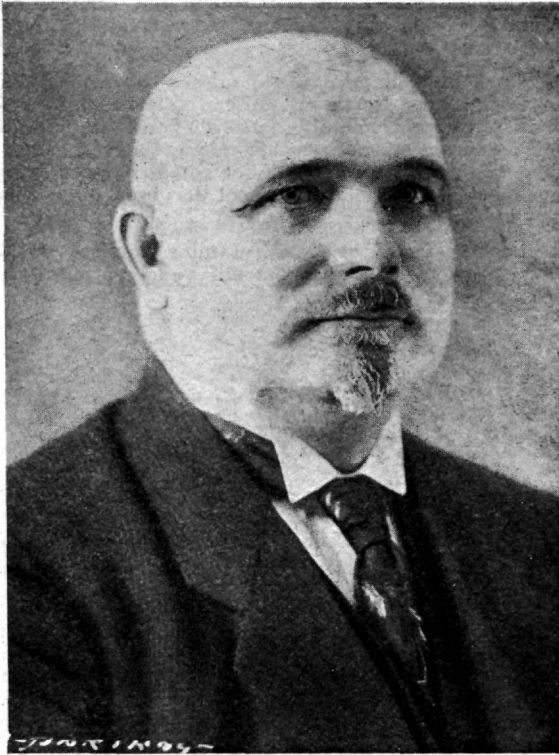

Kindralstaabi
kindral-major Jaan Soots.
Vabariigi Val. sõjaminister
25. I. 21. — 2. VIII. 23.

Ado Aderkopp.
Vabariigi Val. sõjaminister — 2. VIII. 23. — 19. II. 24.

Meie kaitseministeeriumi endised juhid.

Oskar Amberg.

*Vabariigi Valitsuse sõjaminister
28. III. 24. — 17. X. 24.*

Kolonel-leitnant, Hans Kurvits.

*Vabariigi Vaitstuse sõjaminister
11. XI. 24. — 26. XI. 24.*

Kaitseväe elu.

Poola 16. Vielkopoli ulaanide rügemendi sõprusavaldus meie ratsarügemendile.

11. novembril l. a. anti üle Sõjaministeeriumi läbi meie ratsarügemendile, tema aastapäeva puhul, Poola 16. Vielkopoli ulaanide rügemendi märk ühes mälestusalbumiga.

See suur lugupidamine ja auavaldus kuulsate Poola ulaanide poolt meie ratsarügemendile on selle sõpruse loomulikuks edenemiseks, mis meie ja Poola üksikute sõjaväelaste vahel alati kõige soojem on olnud. Selle üksteisest arusaamise ja sõpruse edustajateks on olnud meie sõjaväelaste poolt alati armsa külalisenähtuse eneste keskel nähtud Poola sõjaväeline attashee, lugupeetud h-ra kapten Drymmer ja meie attashee Poolas kolonel Jacobsen.

Poola 16 Vielkopoli ulaanide rügement, kes üks vanematest ja kuulsamatest rügementidest, ning kelle asukoht praegu Bydgoszce, (end. Bromberg), on asutatud 1809 a. Podoolias, Tarnopoli ja Podoolia elanikkude poolt. 1810 aastal ütleb ta riigi kasuks omast palgast lahti; on osa võtnud lahingutest Napoleoni armee ridades. Oma kuulsuse omab ta 1812 a., kui ta ühes 3. ulaanide rügemendiga „Mironi“ juures lahingus 9. ja 10. juulil vaenlast 40 korda järjest atakeerib. Edasi võtab rügement osa lahingutest Smolenskis, Dubrovnis, Moshaiskis, Kaluugas, Borissovis j. m. Hiljem organiseeritakse rügement Zittaus ümber ning liidetakse temaga mitmed teised vähemad

üksused. Moodustades ühes 13. rügemendiga XX-a kindral Veysenhof'i husaaride brigaadi, kuulub ta kuni Dresdeni kapitulatsioonini (november 1814 a.) Suure armee esimesse korpusesse, ning võtab sellega ühes jällegi tervest reast lahingutest osa.

Nüüd, Poola rahva iseseisvuse ja riigi uuesti loomisega, võis see kuulus rügement järele oma olemasolu uuesti algada vanade kuulsate ulaanide traditsioonide jätkamiseks ja nii paljudes lahingutes auga kantud mõõga ja piigi kandmiseks — oma ilusa kodumaa kaitsemise otstarbel. Alates 1. jaanuarist 1919 a. on ta osa võtnud võitlustest Poola iseseisvuse eest ja kuni selle lõpuni ennast ikka vahva võitjana näidanud. Rügemendi teenuste tunnustamiseks on temale välja antud 41 „Virtuti Militari“ risti ja üle 100 „Krzyzy Walechny“ aumärgid.

Nimetatud Poola ulaanide algatusel avanes meie ratsarügemendile võimalus oma ammust salajast soovi

täide viia — Poola kuulsatele ulaanidele oma märki annetada ja tervet 16(2) Vielkopoli ulaanide ohvitserkonda oma rügemendi ohvitseride kogu tegevateks liigeteks tunnustada, missugune samm ka Poola ulaanide poolt samavääriliselt vastatud sai. Sellega on kummagi rügemendi vormikandjad vastastikkumadeks tunnustatud.

Oma lugupidamise avaldamiseks kapten Drymmer'ile, kes kogu Eestis viibimise aeg alati armsa külalisena on ratsarügemendi ohvitseride peres viibinud, ja kelle teenuseks on rügementide vaheline sõprus — tunnistas rügemendi ohvitseride kogu kapten Drymmer'i oma tegevaks liikmeks. Kolonel Jacobsen oli selleks juba varem valitud.

See vastastikune käesirutamine kuulsalt Poola ulaanide ja meie ratsarügemendi vahel ei jää uute sõprade vahel kordamata.

Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest.

Läti.

Sõjalaevastiku spetsialistide kool.

25. veebruaril algab tegevust Liibavis „Sõjalaevastiku instruktorite kool“. Kooli eesmärk on ettevalmistada instruktoreid ja eriteadlasi reaalõppuse ja suurtükkide aladel, peale selle veel masiniste, kütjaid, laeva ja merilennu motoriste, torpedolaskjaid, minõõre, signaliste ja roolimehi. Soovijaid võetakse kooli vastu kuni 26 aasta vanaduseni, kes vähemalt algkooli haridusega. Õpetus kestab 10 kunn.

Kasvandikud saavad koolis madruse palga, riided ja ülespidamise.

Kooli lõpetajatel tuleb peale sunduslikku väetenistust veel 2 aastaks üleaja teenistusse jääda, seal juures loetakse kooliaeg sunduslikuks väetenistuseks. Peale kooli lõpetamist ühendatakse nad oma erialadel kapraliteks. A. Tr.

„Karutapjate ordu“ aumärgi annetamisest Eesti kaitseväelastele.

„Latvijas Kareivis“ kuulmist mõõda pidas Läti „Karutapjate ordu“ nõukogu 12. veebruaril Riias istangut, kus lõpulikule kinnitusele tuli Eesti sõjaväelaste nimekiri, kellelede „Karutapjate ordu“ aumärk annetakse. Aumärkide annetamine sünnib Läti riigi presidendi külaskäigu puhul Eestisse. Lehe teatel sõidab president Riiasst välja 23. veebr. ja jääb siia kuni 26. veebruarini. A. Tr.

Poola.

Sõjaminister kindral Sikorski.

Praegune Poola sõjaminister kindral Vladislav Sikorski on tuntud ja lugupeetud mitte ainult Poolas, vaid ka kaugel väljaspool oma kodumaa piire.

Iseäranis on ta tegev olnud Poola riigi elu viimasel ajajärgul ja oma tegevuse poolest on ta tuntud mitmesugustel Poola rahvaelu aladel.

Kindral Sikorski sündis 1881 aastal Sandomiri maakonnas, sai keskkooli hariduse Rzeszovis ja Lembergis, lõpetas Lembergi polittehnikumi ja 1907 aastal omas diplomeeritud inseneri kraadi. Üliõpilaste elust võttis Sikorski õige elavalt osa. 1902 a. valiti ta tehnika seltsi esimeheks, 1905—6 a. oli ta polittehnikumi kuulajate abiamanduse seltsi esimeheks ja võttis energiliselt osa „Strzelec'i (Laskuri) ja „Zviazek Walki Czynnjej“ (Aktiivsete võitlejate ühingu) organiseerimisest.

Samal ajal, olles Austria reserv-ohvitser, töötas V. Sikorski sõjaväe uutele nõuetele vastavalt ümber sõja õperaamatu „Riviteenistuse laskeorganisatsiooni määrustik ja elementaarne jalgväe taktika“, mis välja antud 1911 a. Krakovis.

Sõja lahtipuhkemisel viibib V. Sikorski Belgias. Seal sõidab ta Krakovi, kus komendant Pilsudski alla teenistusse astub. Poola Legioonide kolonelina võtab ta oma peale Sõjadepartemangu rahvusliku komitee juhtimise ja aitab organiseerida II. ja III. legioonide brigaadi. 1916 aastal juhatab 3. jalgväe rügemendi Võõrni väerinnal.

Peacesmärgiks jääb Sikorskil aga Poolale võimsa sõjaväe organiseerimine kodumaal. Selle tõttu võtab ta 1917 a. oma peale „Sõdurite teenistusse võtmise Riigi inspektoraadi“ juhtimise Varssavis. Et aga sakslased tema tingimisi vastuvõtmat keeldusid, tahes Poola sõjaväe kaadredeid ärakasutada oma jaoks, — sõidab Sikorski Malopolski, kus Bolehovis õpelaagri juhatajaks hakkab. Peale häbitava Bresti rahu sõlmimist, olles nõus kindral Halleri üleminekuga Ukrainasse, kirjutab V. Sikorski selles mõttes deklaratsiooni ja kavatseb „Zelaznej Brygady“ järele läbi murda, kuid sai ühes ohvitseride korpusega ja sõduritega Kroaati ja Ungari sõjaväe poolt ümber piiratud, ning saadetakse Ungarisse ja interneeritakse vangide laagris.

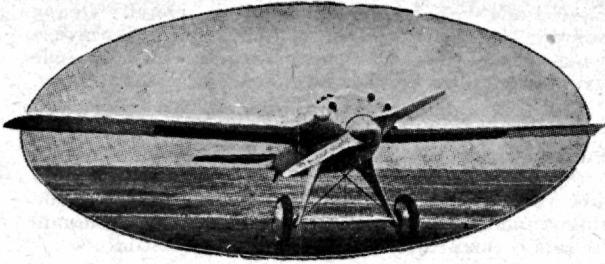
1918 aasta oktoobri lõpul, peale Austria ja Saksamaa riikide lagunemist, määrab ministrite nõukogu tema Malopolski sõjaväe staabi ülemaks.

Poola-Ukraina sõja lahtipuhkemisel viibib kolonel Sikorski Przemyslis, kus organiseerib selle linna kaitset. Peale Lvovi vallutamist organiseerib ta raskete tingimuste peale vaatamata Lvovi kaitset.

1919 aastal võtab V. Sikorski sõjast osa operatiiv-grupi juhatajana. Poola-Vene sõjast võtab ta osa kuulsalt Polesje grupi ülemana, mis, koosnedes 9, 16. ja Gorski diviisist, oli alaliseks ja kindlaks kaitseks enamlaste masside vastu, ja oli ülemjuhatajale tähtsaks jõuks kõikides tema vasturünnakutes.

8. augustil 1920 a. saab kindral Sikorski 5-da armee juhatajaks Modlini all, kes 12-da ja 13-da augusti kriisi päevadel pealinna kaitseks vastu võttis $\frac{3}{4}$ enamlaste jõust. Vahva lahinguga Nasielski, Ciechanovi ja Plonski all otsustatakse Varssavi saatus ja pannakse alus punase sõjaväe lagunemisele.

Vene-Poola sõja lõpul määratakse kindral Sikorski Ülemjuhataja poolt Kindralstaabi ülemaks. Selles ametis olles paneb ta ühes sõjaministri kindral Sosnovskiga aluse sõjaväe rahuageelse organisatsioonile,

*Uus ilma rekord lennukiiruses.
Rekord lennuk „S. Y. M. B. Bernhard“.*

arvesse võttes kõiki uuemaid sõjateaduse saavutusi ning riigi ja vastavaid rahva tarvidusi.

1921 aasta sügisel viibib V. Sikorski Prantsusmaal, kus tema avaldab suurt mõju Poola-Prantsuse sõjalise konventsiooni lõpuliku sõlmimise peale. 1922 aasta detsembris sunnib Poola riigi traagiline seisukord teda sõjaväest lahkuma ja Riigipresidenti kohuseid oma peale võtma.

Ministrite Nõukogu esimehena võtab V. Sikorski temale omase energiaga ja taktikaga riigi valitsemise täielikult enda kätte, mis talle võimaluse annab alata suuremat diplomaatilist tegevust Poolamaa idapiiride tunnistamiseks Lääne suurriikide poolt.

17. märtsil 1923 a. kinnitaski saadikute konventsiooni Poola idapiirid vastavalt Poola nõudmistele.

1923 aasta mai lõpul lahkub kindral Sikorski ministrite nõukogu esimehe kohalt ja kasutab oma mitmekuulist puhkust sõjakunsti uurimiseks ja kirjandustööks, andes välja mitmed puhtsõjalised teosed, nagu „Podstavy organizaczi Naczelných vladz Vojskovych“ (Sõjaväe juhtivate jõudude organisatsiooni alused), „Polesie jako vezel strategi czny frontu wschodniego“ (Polesje, kui idaväerinna strateegiline sõlm), jne.

1924 a. juuli kuul, asudes Poola sõjaministri kohale, seisib kindral Sikorski raske ülesande ees. Sõjaministriteeriumi eelarve oli suuresti vähendatud, sõjaväe korskaldamine ja oma sõjatööstuse loomine nõudis aga suuri väljaminekuid. Kõikidest nendest raskustest on aga praegu juba üle saadud. Kui vaadelda seda tööd, mis kindral Sikorski selle lühikese aja jooksul on suutnud ära teha, siis peab otse imestama. Sõjavägi on reorganiseeritud uutal alustel, sõjaväe majutamise ja kohaste kasarmute ehitamise eest on iseäranis hoolt kantud. Piiripolitsei asemele, kes nõrk oli kestvaks võitlemiseks röövsalkade vastu, on organiseeritud korralik ja tugev piirivalve, mille tagajärjel röövsalkade tegevus silmnähtavalt on kahanenud.

Poola on omale saanud tugeva lennuväe; samuti on arenemas võimas sõjatööstus ja just viimase loomiseks on kindral Sikorski iseäranis palju energiat ja vaeva kulutanud. See kõik tõendab, et kindral Sikorski ei ole üksi mitte silmapaistev ja asjatundja sõjamees, vaid ka tubli ja kõigi poolt lugupeetud Poola poliitikategelane.

Selle aasta sõjaväe eelarve arutamisel võttis Poola seim peale kahetunnilist kindral Sikorski kõnet sõjaministriteeriumi eelarve pea ühel häälel vastu, pealegi suurendades erakorralisi kulusid ligi 100 milj. sloty võrra. See tõendab kõige paremini, kuivõrd Poola rahvaesitajad seisukorra tõsidusest aru saavad ja V. Sikorski autoriteeti hindavad, kelle paremad püüded on sihitud oma isamaa kaitse organiseerimise peale ja suure Idanaabri urgitemiste vastu. Üleüldse saab Poola rahvas oma sõjaväe tähtsusest öieti aru, sellepärast on ka sõjavägi rahva austamise ja armastamise osaline. Head juhid tõstavad ja hoia-

vad sõjaväe autoriteeti väärilisel kõrgusel. Rahvas aga, kellele sarnased tublid sõjaväelised juhid ja nii hästi organiseeritud sõjavägi, võib alati julgelt oma tulevikule vastu vaadata. kr.

Uued ülesleidused Poola sõjaväes.

Poola kapten Mrazka poolt on leitud uus säde-telegraafi vastuvõtmine aparaat, mis praegu Poola sõjaväe side-koolis Zegrazy's tarvitusel.

* * *

27. jaanuaril s. a. tehti kindralstaabi ülema kindral Halleri ja kindral Majeovsky juuresolekul katseid uue Poola tankiga, mis konstrueeritud kapten Karnasieviczi poolt. Katseid andsid häid tagajärgi. Ehk see Poola uus leitud kül veel algstaadiumis on, kuid esimesed katseid on tiivustanud ülesleidjat ja asjast huvitatuid, mille pärast loota võib, et leitud peagi on täiuseni areneb.

Uue leitud peatähtsus seisab selles, et tarvitusel olevate tankide praeguse lüliku asemele on konstrueeritud uus, elastiline, mis koosneb reast teraskõitest. Selle uue leitud abil on võimalik saavutada palju suuremat kiirust (7—12 kilomeetrit tunnis), kui seni ja ühtlasi ka müra suuresti vähendada, mis pealetungimiste tingimuste juures väga tähtis on. K. U.

Tsheho-Slovakkia.

Tscheho-Slovakia sõjaväe organisatsioon.

Kõrgemaks võimukandjaks sõjaväes on riigi president, kes sõja ajal vägede ülemjuhataja nimetab. Mitmesuguseid riigikaitse küsimusi lahendab kõrgem sõjanõukogu. Täitmine allub sõjaministritele. Riigi presidenti juures asub sõjaasjanduse kantselei, kelle ülesandeks on ühenduse pidamine sõjaministriga. Peastaabi ülem allub otse sõjaministritele. Sõjaministriteerium on organiseeritud järgmiselt:

I. Poliitiline kantselei:

1) Presidium, 2) Kontroll-osakond, 3) Protest-kommisjon, 4) Revisjoni komisjon, 5) Maksude jaotus ja 6) Sõjavangide osakond.

II. Departemangud.

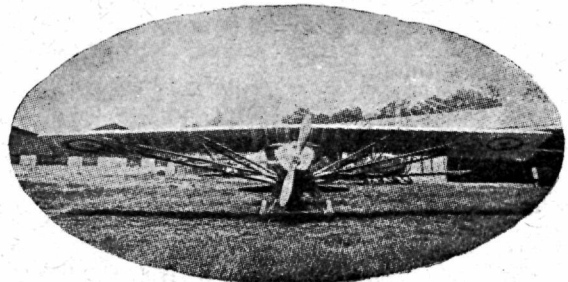
1) Poliitiline-juriidiline, 2) Ostu ja valmistuse, 3) Üldise sõjaasjanduse, 4) Tehnilise transpordi, 5) Relvastamise ja 6) Intendantuuri.

III. Peainspektor ja inspektorid:

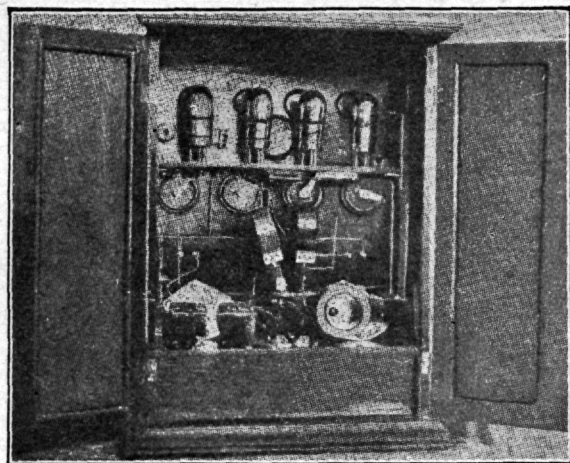
1) Suurtükiväe, 2) Ratsaväe, 3) Tehnilisväe, 4) Tehnilise transpordi ja 5) Remont-inspektorid.

IV. Kindralstaap:

Peastaap: 1) Organisatsioon-mobilisatsiooni, 2) Operatiiv, 3) Luure, 4) Etapi ja side osakonnad.

*Uus ilma rekord lennukõrguses.
Rekord lennuk „Gourdon Leseurre“ tüüp G.*

Uued leiud Poola sõjaväes.

Kapten Mrzka poolt ülesleitud uus raadio-telegraafi vastuvõtte aparat.

Oppeosakonnad: a) Koolide osakond, b) Kehalise kasvatuse osakond, c) Hariduse ja propaganda osakond, d) Reservi ettevalmistuse osakond, e) Statistika ja arhiiv ja f) Keelteteaduse osakond.

Sõjaväe koosseis on järgmine:

Regulaar-sõjavägi ühes tagavaraväelastega — 150.000 meest (aastas — 65.000), mis koosneb:

12 jalgv. diviisist = 24 brigaadi = 48 rügementi:

2 mägestiku brigaadi (kumbki 2 mäg. jalgv. rügementi);

3 brigaadi ratsaväge;

1 rügement suurtükiväge lennukite vastu võitlemiseks;

1 kuulipildujate rügement;

3 lennurügementi;

2 õhulaevastiku divisjoni;

3 jalgratta kompanid;

5 sapööride rügementi;

1 telegraafi rügement;

1 raudtee teenijate rügement;

3 autode rügementi;

5 transpordi divisjoni, jõgede laevastik ja

10 pataljoni piirivalvureid.

Reserv: 1 reserv — tagavaraväelased kuni 40 aastani; 2) reserv — tagavaraväelased kuni 50 aastani.

Käsi sõjariistad: 8 m/m püss „Manlicher“ (kavatsetakse tarvitusele võtta uus süsteem), 8 m/m karabiinid „Manlicher“; 9 m m revolvril „Nikkel“ ja 8 m/m rasked ning kerged „Schwarzlosi“ süsteemi kuulipildujad.

Suurtükivägi: välja — 8 tsent., pr. 17; 10 ts. väljahaubitsad — pr. 14; 15 ts. rasked väljahaubitsad — pr. 17 ja 14, samuti ka $\frac{14}{16}$; mägestiku suurtükivägi — 7,5 ts.; 10 ts. raske suurtükivägi; 15 ts. autotüübiline — pr. $\frac{15}{16}$; 15 ts. haubitsad — pr. 15; 21 ts. mortiiroid — pr. 18 ja 30,5 ts. mortiiroid — pr. 16.

A. Tr.

Nõukogude Vene.

Nõukogude Vene merijõudude „vähendamine“.

Juba oma valitsemise algusest peale on Nõukogude valitsuse esitajad mitmet puhku pööranud üles-

kutsetega kogu ilma valitsuste poole ettepanekutega sõjariistade vähendamiseks maal ja merel. Genova konferentsil kasutas Tsitserin kõik oma kõneosavuse selleks ära, et teisi valitsusi sõjariistade vähendamisele kallutada. Seda kordasivad enamlased ka Lausannes.

Agaga Nõukogude riigi tegevus ei ole sugugi kooskõlas tema esitajate sõnadega. Inglismaa, Ühisriigid, Prantsusmaa, Itaalia ja Jaapan viisid Washingtoni konferentsil ilma Nõukogude agitatsiooni kaasabitada läbi kaugelulatava sõjariistade vähendamise. Nende riikide merijõud on käesoleval ajal viidud miinimumini ja nende suurendamine on täiesti takistatud.

Mis on agaga sel alal Nõukogude Venes ära tehtud?

Rooma konferentsil, sõjariistade vähendamise küsimust puudutades, teadustas Nõukogude esitaja suures rahuarmastuse ekstaasis sel ajal, kui Nõukogudel oli tegevusekõlbulikke sõjalaevu ainult 40—50.000 tonni, et Nõukogude valitsus on nõus omi merijõude vähendada kuni 400.000 tonnini. Teiste sõnadega öeldud, pidi see tähendama, et Nõukogud ihaldavad tulevikus saada sama suurt laevastikku, kui praegusel Inglismaal on. (525.000 tonni).

Niisuguste avalduste järele ei jäänud teiste riikide valitsuste esitajatel muud üle, kui kohvrilid kokku panna ja laiali minna, saades sellest konferentsist mulje, et venelastel on kaks korda kaks viis.

Pärast Rooma konferentsi hakkasivad Nõukogud omi merijõude „vähendada“ ja tõstsid selle tonnaashi 100.000 tonnini. Tänavuaastases „merijõudude vähendamise programmis“ on ette nähtud tema tonnaashi suurendamine veel 50.000 tonni võrra. Selle programmi teostamiseks on Nõukogude valitsus assigneerinud 50.000.000 kuldrubla. Programmi on üles võetud 2 kerge ristleja, 4 miinilaeva, mõne veealuse-paatide hävitaja ja hulga veealuste paatide ehitamine. Kerged ristlejad ja miinilaevad peavad valmis olema juba 1926 u.

Mustamere laevastiku ehituse programm näeb ette 4 ristleja, 8 miinilaeva, 8 veealuspaadi hävitaja ehitamise.

Kauge Ida jaoks on kavatsatud ehitada 6 kahurpaati ja 6 miinipanemise laeva.

Selles kavas ette nähtud sõjalaevad seisavad praegu dokkides ehitusel, agaga osa on juba vette lastud. Dokkides seisvate laevade ehitus kavatsatakse kiire korras lõpule viia.

Niiviisi on Nõukogud teostanud juba poole omast Roomas ette kantud merijõudude „vähendamise“ kavast.

Sellesse merijõudude „vähendamise kavas“ kuulub ka Bizertase interneeritud Wrangeli laevastiku tagasisaamine. Nõukogude esitajad on igasuguste protestide ja nõudmiste kirjutamiseks, et nimetatud laevastik neile välja antaks, juba palju tinti ära raisanud.

Praegu on Prantsuse valitsusel nende laevade Nõukogude valitsusele üleandmise küsimus tõesti kaalulisel.

Kui Wrangeli laevastik peaks Nõukogudele üle antama, oleks Nõukogude valitsus oma merijõudude „vähendamises“ jälle sammu edasi saanud. Venemaa saaks juurde mõjuva eskaadri, mis peale tarvilist parandust tõstaks Venemaa mõju merel tuntavalt. Praegu on Nõukogude Mustamere laevastikus 1 ristleja, 3 miiniristlejat. Uus laevastik lisaks juurde veel 1 dreagnaudi, 6—7 täiesti uut miiniristlejat ja 4—5 veealuspaati.

Kui see laevastik peaks [Mustamerele] ilmuma, võiks ta tekitada Balkani riikides arusaadavalt kartust: sest Lausanne rahulepingu järele on neil riikidel õigus pidada ainult 3 sõjalaeva, kus juures iga üksiku laeva veeväljasurve ei tohi tõusta üle 10.000 tonni.

Et Vrangeli laevastikus on laev 23.000 tonnilise veeväljasurvega, siis annaks niisuguse laeva ilmumine Mustamerel Nõukogudele sääl tuntava ülekaalu.

Sellepärast on Balkani riikide protestid Vrangeli laevastiku väljaandmise puhul täiesti arusaadavad.

Ka Poola valitsus on Prantsuse valitsuse ees sarnase teadaandega esinenud. Poola valitsus tähendab omas protestis, et temal teada olevate andmete järele kavatses Nõukogude Venemaa kasutada Vrangeli laevastikku oma jõudude suurendamiseks Baltimerel. See tõstab Venemaa mõju sellel merel tuntuvalt ja on Poola julgeolekule kardetav. P. Zb.

Õhulaevastiku sõprade selts.

Vene enamlike ajakirjanduse teatel edenevat Nõukogude õhulaevastiku sõprade seltsi — „O. D. W. F.“ tegevus õige intensiivselt. Õhulaevastiku sõprade Keskseltsi nõukogu esimehe Rõkovi — rahvakomisaride nõukogu esimehe ja esimehe asetäitja Baranovi — praeguse punase sõja-õhulaevastiku ülema kohustetäitja avaliku teadaande järele jaanuarikuul s. a. olevat praegu seltsi organisatsioonides üldse 1) üle 1½ miljoni liiget; 2) 17.000 rakukest („jatsheiki“) ja 3) mitu sada õhulaevanduse rakukest („aviougolki“) ja lennuspordi ringi. Nõukogude sõja- ja era-õhulaevanduse arendamiseks olevat seltsi poolt kogutud Vene rahva hulkadelt, punaväelastelt ja riigiteenijalt üle 4½ miljoni kuldrubla väärtuses ainelisi annetusi. Isegi teada, et need ainelised annetused on suuremalt jaolt mitte vabatahtlisel teel kogutud, vaid sunniviisil, sest enamlike valju diktatuuri reshiimi juures on iga riigi kodanik, ka kehvemad töölised ja talupojad, isegi punaväelased, omast väikest palgast otsekohe või kaudselt sunnitud toetama iga riiklist sõjatehnilist ettevõtet, isäranis õhulaevandust, keemia ja mereväe edendamist. Tähendatud aineliste annetuste abil olevat seltsi poolt seni valmis ehitatud üle 100 sõjalennuki, mis punasele sõja-õhulaevastikule üle antud.

Seltsi poolt ehitatakse ja seatakse korda üle Nõukogude liidu maa-ala lennuväljad (aerodrome), maandumise kohti ja lennukuure (angaare). Oma tegevuse laiendamiseks ja lennutehnika edendamise tegevusse ikka ja ikka uute ja uute rahvahulkade kaasatõmbamiseks korraldada selts õige intensiivselt suusõnalist ja kirjanduslikku kihutustööd, mis Nõukogude liidu kõige kaugematesse nurgakestesse ulatavat. Vene talupojad, kes seltsi tegevuse algul õhulaevanduse arendamisest õige nõrgalt osavõtsid, pidavat nüüd juba aktiivsemalt seltsi tegevust toetama.

Moskva ja Petrogradi ajalehtede teatel anti 25. jaanuaril s. a. õhulaevastiku seltsi kohalikkude organisatsioonide poolt punasele lennuväele pidulikult üle: 1) Petrogradis — lennueskadrill „Lenin Nr. 2“, mis koosneb 18 lennukist, ja 2) Moskvas — lennueskadrill „Punane Moskva“, mis koosneb 12 lennukist. Peale selle anti punase sõja-õhulaevastiku juhatusele Moskvas üle üks valmishitatud lennuangaar ja mõned lennuväe kasarmud Hodõnka sõja-õhulaevastiku keskaerodroomil. Üleandmise puhul korraldati Petrogradi ja Moskva lennuväljadel sellekohased poliitilised miitingud, kohalikkude lennuväe osade paraadid ja uute lennukite näitlikud kihutuslennud. Miitingul Petrogradi lennuväljal toonitasid mõned töölised — õhulaevastiku sõprade seltsi liikmed — lennukite üleandmisel, et nendel lennukitel tuleb oma lennukurssi „üleilmilise revolutsiooni“ sihis pidada.

„O. D. W. F.“ keskseltsi nõukogu seletuse järgi olevat nüüd kavatsus aineliste annetuste kogumist alustada sõja-lennueskadrilli „Lenin Nr. 3“ ehitamiseks.

Nõukogude õhulaevanduse edendamise Õhulaevastiku sõprade seltsi igakülgsel aktiivsel kaasabil pakub ka meil suurt huvi. Soovitav oleks, et meie kodumaa lennutehnika arendamise võimalused Eesti seltskondliste rühmituste ja laialisemate rahvahulkade eraalgatusel, vaimlisel ja ainelisel toetusel, tõsisemalt kaalumise alla võetaks. M.

Prantsusmaa.

Uued ilmarekordid lennukiiruses ja lennukõrguses.

11. dets. 1924 a. saavutas Prantsuse lendur Bonnet lennukil „S. J. M. B-Bernard“ uue kiirusrekordi kolme-kilomeetrilisel baasil — 448,170 km/t. (ülesvõte).

Nimetatud tagajärjega võitis Prantsusmaa ameeriklastelt kauaigatsetud kiirusrekordi (ameeriklastel 429,025 km/t) tagasi.

Inseeener Hubert'i poolt konstrueeritud lennuk „Bernard“ oli varustatud „Hispano-Suiza“ 450 H. P. mootoriga.

Ülevaate lennuki välispidisest puhtast kujust (minimaalne rindtakistus) annab juurelisatud ülesvõte.

Vähe aega enne seda (10. oktoobril 1924) suures Prantsuse lendur Callizo prantslaste käes olevat kõrguse ilmarekordi 11.145 mtr. pealt 12.066 meetri peale. Lennuk — „Gourdou-Leseurre“ tüüp „G“: mootor — „Hispano-Suiza“ 300 H. J.

Eelpool nimetatud kõrguse saavutamist võimaldas see, et lennaki mootor oli varustatud turbokompressoriga „Rateau“ (ülesvõte).

J. P.

Saksamaa.

Saksamaa ja Nõukogude Vene sõjalaevastikkude koostöötamine.

Ühes viimases „Naval and Military Record“ numbris, Saksa viimaseid meriväe manöövreid arvestades, ütleb tuntud Saksa meriväe krooniker Herbert Russel, et Saksamaa merijõudude tähtsus on sellega tuntuvalt tõusnud, et Venemaa osalt juba oma merijõude korraldada on jaksanud.

Selle tõttu, et Inglise ja Prantsuse merijõud on koondatud Vahemerde, ei ole Nõukogude laevastikul Baltimerel käesoleval ajal ainustki vastast. Kui Venemaa jälle merijõuks kujuneb, tekib Inglismaale täiesti uus seisukord.

Sellest seisukohast tervitab Herbert Russel Saksa merijõudude suurenemist, kui tegurit, mis on tähtis jõudude tasakaalu hoidmiseks Baltimerel.

Oma kirjutuse lõpetab Herbert Russel järgmistel sõnadega:

— „Tugeva nõukogude vastase laevastiku olemasolu oleks kõige tõhusamaks teguriks selleks, et Venemaa omist meritegevuse plaanidest loobuma peaks. Viimasel konverentsil Roomas rääkis Nõukogude Vene esitaja pikalt ja laialt suurtest sõjalaevadest ja relvastusest. Kõik see oli muidugi ainult sõnad, kuid need sõnad paljastasivad tähtsal määral Nõukogude tegelaste salajasi soove.“

Kuid kahju küll, tegelik elu aga räägib otse vastupidist sir Herbert Russel'i arvamistele.

Saksamaa sõjalaevastik Baltimerel ei ole mitte selleks jõuks, mis Baltimerel jõudude tasakaalu saaks hoidma, vaid just otse vastu-oksaks, — tema arendamine sünnib käsitakse Nõukogude merijõududega ja kindlasti ka ühiste eesmärkide taotlemiseks.

Kas siis Saksamaa saadab Venesse omi insee-neere ja veealuseid paate tõesti selleks, et omale vaenulisi jõude suurendada?

Uued leidu- sed Poola sõjaväes.

Kapten Mrazek
Stanislaw

Raadio telegrafi uue
vastuvõtte aparadi
ülesleidja

ja

Kolonel Miaczinski
Sõjaväe sidekooli
ülem

Kas siis tõesti saksavastaseks vaenuliseks tegevuseks kavatakse admiral Hintze Nõukogude laevastikku tähtsaks kohale kutsuda? Viimaste teadete järele on admiral Hintze Nõukogude laevastikus juba vastu võtnud merijõudude inspektori kohale.

Missuguste mõtetega peetakse ühiseid manöövreid Poola vetes? Kõik need tõsiasjad näitavad, et Saksamaa sõjalaevastiku tõsised ülesanded on teised, kui seda sir Herbert Russel enesele ette kujutab.

Kokkupõrgete puhul Baltimerel saab Vene Nõukogude sõjalaevastik välja astuma Saksamaa liitlasena ja ei saa olema juttugi sellest jõudude tasakaalust, millest räägib sir Herbert Russel.

Kuid vähe veel sellest: On olemas andmeid oletuseks, et sarnasel juhtumisel ilmuks paljud Vene sõjalaevade merele ohvitseride ja meeskonnaga, mis koosneks täielikult sakslastest.

Niisugune asjaolu ei tohiks olla kellelegi üllatuseks. See on juba toonudki inglastele oma üllatuse, kui Türgi ristlajad Sultan Selim (Goeben) ja Midili (Breslau) ilmasõjas Türgi admiral Souchou juhatusel ja Türgi meeskonnaga Mustamerele ilmusid.

Ehk nimetatud laevade madrused küll Türgi freskisid kandsid, oleks siiski asjata olnud nende poole Türgi keeles pöörduda. Kõik rääkisid ainult puhat Saksa keelt.

Oles juba niisugustes metamorfoosides kogenenud, saavad sakslased ka tulevikus niisuguseid „coup de théâtre“ tarvitama.

Sir Herbert Russel'il ei maksaks väga liiga imestada, kui Vene admiralid tervituse peale Nõukogude laeva meeskond vastab tulevikus ühemeelse „Hoch'ga“.

P. Zb.

Inglismaa.

Suurim veevalune paat ilmas.

Ima suurima veevaluse sõjalaeva omanik on käesoleval ajal Inglise merivägi. See on veevalunepaat XI, mis hiljuti valmis sai. Ta jõudis jaanuari kuus s. a., peale seda, kui temaga mitmesugused katsed läbi tehti, mille tulemustega meriväe eriteadlased täitsa rahule jäid, Portsmouthi sadamasse. Veevalunepaat on 350 jalga (50 süllda) pikk ja liikudes veepinnal, surub

2.780 tonni vett välja, aga vee all — 3.600 tonni. Dekil on 2 kahurtorni ja kummagis tornis 2 kahurit.

Üks teine pisut väiksem veevalunepaat „K. 26“ oli mõne aja eest katsereisul, mis 6 kuud kestis, ja missuguse aja jooksul ta 20.000 miili läbi sõitis. Katsereisu siht läks läbi Vahe- ja Punase mere, kus paat sees käis Port-Saidis, Adenis, Bombais, Colombos ja Maltas. Kõik meeskond — ohvitserid ja madrused — elasid kogu reisu aja paadil.

„K. 26“ liigub auru jõul, mis tema sisemuse palavamaks teeb, kui see on Dieselmootorite abil liikuvatel veevaluspaatidel. Paadi omadused ja temas elamise võimalused olid pikemaajalisel troopika vetes viibimisel proovile pandud ja need osutusid rahuldavatenä. Kõige raskem ajajärk sellel reisul olnud läbisõidul Punasest merest, kuid meeskonna tervislike seisukorra peale pole need raskused mõju avaldanud. „K. 26“ olnud kõigi tarvismineva varustusega kogu reisu ajaks varustatud ja ta pole reisu peal ühegi emalaeva abi tarvitanud. J. A.—n.

Uued Inglise lahinglaevad.

Uued Inglise lahinglaevad „Nelson“ ja „Rodney“, mille ehitamine Washingtoni kokkuleppega lubatud, ja mis ehituse lõpujärke jõudmas, on Ühisriikide meriväevõimudel ja kongressil tõsiseks vaieldusaineks. Mõned marupatrioidid meriväes kardavad, et Inglise sõjalaevastik nimetatud kahe laeva läbi Washingtoni lepinglaste hulgas eesõigustatud seisukoha omab, silmaspidades nende laevade kui ka teiste Inglise sõjalaevade kahurite laskeulatust, mis märksa suurem on, kui Ühisriikide sõjalaevade kahurite. Juba ühes läinud aasta eelarvega esitati kongressile selleks seaduse eelnõu ja nõuti krediiti, et sõjalaevade kahurite võimeid kaugema laskeulatuse saavutamiseks suurendada. See samm kutsus välja proteste, ja Inglise valitsus esitas oma saadiku kaudu Ühisriikide valitsusele isegi märgukirja, milles meelde tuletatakse, et kavetatud samm oleks Washingtoni kokkuleppe vastane. Viimaks kukutati see seaduse eelnõu kongressil läbi Asi oli nüüd nähtavasti jälle uuesti üles võetud. Oma väidete toetuseks esitasid meriväe võimud kongressi meriväe alamkomisjonile mitmesuguseid andmeid. Muuseas on meriväe luureosak juhataja kapten Hough huvitavad andmed muretsenud Inglise uute ehitatavate lahinglaevade „Nelsoni“ ja „Rodneyi“ kohta. Need andmed näivad tõenäolised olevat.

Washingtoni kokkuleppe tingimised piiravad sõjalaevade suurust 35.000 ton. vee väljasurve peale iga laeva kohta ja nende kahurite kaliiber ei tohi üle 16" tõusta. Ametliste andmete järele on „Nelson'i" ja „Rodney" pikkus vesijoonel 702 jalga ehk 100 sülda 2 jalga; laius — 102 jalga ja keskmine süvis — 30 jalga. Nagu nendest arvudest näha, on „Nelson'i" klassi laevad palju pikemad, laiemad ja sügavamad, kui ükski teine endistest Inglise sõjalaevadest. 10 a. on möödunud ajast, mil „Royal Sovereign" tüüpi Inglise lahingulaevade ehitamist alustati, mis 25.750 tonniline vee väljasurvega, 580 jalga pikad, 88½ jalga laiad ja 28½ jalalise süvisega on. „Royal Sovereign" tüüpi laevad, millel 15" kahurid, on Ameerika ja Jaapani 16" kahuritega varustatud laevadest nõrgemaks jäänud ja selle põhjuse pärast lubatigi Inglismaale „Nelson" ja „Rodney" ehitada.

Relvade rohkus.

Kahe aasta eest, kui nimetatud laevade ehitamist alustati, seletati Ameerika ajakirjanduses, et need laevad relvastatakse 9—16" kahuriga, mis 3-e kaupa tornidesse üles seatakse. Kapten Hough andmetes on samasugused teated ja kui need teated õiged on, siis oleksid „Nelson" ja „Rodney" ilmas kõige võimsamalt relvastatud laevad. Seni pole rohkem kui 8—16" kahurit ühelegi laevale üles seatud. Kolmik-kahurite süsteem on Inglise meriväes uus. Seda süsteemi on edukalt tarvitatud Ameerika, Itaalia ja Austria meriväes enne ilmasõda. Edasi seletavad ameeriklased, et „Nelson'i" ja „Rodney" külgekogupaukude üldraskus 20.000 Inglise naela kaalub, millest võib järeldada, et kõik need 9 rasket kahurit võivad lasta üle mõlema bordi. 16" kahur paiskab välja 2.240 naelase (umbes 60 puudase) mürski, 15" kahur aga 1.900 naelalise.

Kapten Hough on esitanud meriväe alamkõmisionile teated, et nende uute laevade kahurid on 50 kaliibrilised, valmistatud keeratud traat-terasest ja et need laevade esidekile 3-e kahurtorni asetatakse. Seega ei oleks neil laevadelt kahurtuld üle ahtri suunida mitte võimalik. Teisejärgu patareid koosnevad tema kirjelduse järele kas 12-st ehk 16-st 6" kahurist, mis on paarikaupa üles seatud kergetesse kinnistesse tornidesse.

Laskeulatus ja kiirus.

Eriti huvitav on kapt. Hough'i kirjeldus uute laevade kahurite laskeulatuse kohta. Torpedovastaste kaitseruumide täitmisel veega, tõusta nende laevade laskeulatus kaugelt üle 26 versta, mis palju suurem on, kui Ameerika lahingulaevade kahuritel. Uute laevade kiirus olla 21 sõlme tunnis.

Jaanuari kuu esimesel poolel s. a. teatas Ühisriikide president kongressile veel kord, et ta laevakahurite võimete igasuguse tõusu vastu seisab, mitte üksi sellepärast, et see Washingtoni kokkulepet rikub, vaid ka sellepärast, et see ameeriklaste aate ja tundmuste vastane oleks — väljakutsuda uut võistlust merirelvade ehitamises suurriikide vahel. J. A.—n.

Ameerika Ühisriigid.

Uuem relvastus.

„La France Militaire" is 16. jaanuarist s. a. on äratrukitud Ameerika Ühisriikide „Ordnance Departmenti" ülema, kindral C. C. Williams'i kõne Franklioni Instituudis, Philadelphia, milles ta Ühisriikide sõjaväe uuemaid relve järgmiselt defineerib ja hindab:

K a n d e r e l v a d. Meie ei või ennustada suurt muudatust meie „Springfield" püssis. Meie loeme tema paremaks ilmas. Uurimised on meid välja viinud poolautomaatlise püssi kontseptsiooni juure meie jalgväe tarvis; võite teda hinnata, kui teada

saate, et tema tule jõud kahekordseks on tõstetud. Enne sõda esitati meile mitu tüüpi, kuid need olid tülikad, rasked ja keerulise ehitusega. Sellest ajast saadik on jätkatud uurimist ja olgugi, et meie veel pole jõudnud täiuse kõrgema tipuni, on katsetel olev mudel siiski juba meid rahuldav.

50 kaliibriline kuulipilduja. Meie 50 kaliibriline kuulipilduja võimaldab lennukite ja lennukitelt tulistamist, teda saab ärakasutada ka tankide vastu.

37 m m automaatkahur. Juba sõja ajal rahuldavalt töötanud 37 m m kahuri mõjuvus oleks suurem, kui ta oleks automaatiline. Eratööstuse ja „Ordnance Departmenti" poolt on valmistatud mitu mudelit. Browningi tüüpi 37 m m automaatkahur on näidanud, et temast lastud kuulidega, millistel äärmiselt tundeliku süütajad, lennukit reast välja võib viia. Stockes ei ole täielikku rahuldust annud; meil on praegu uurimisel uus tüüp, mis parem on, kui Stockes; tema laskekaugus on poole suurem.

T a n k i d. Tankid on küllaldaselt tuntud, ilma et nende kirjeldamise ja esitamise juures peatada tarvitseks. Meie kerge- ja rasketankide tüübid on rahuldavad. 1920 aasta tüüp on hea võitluse abinõu, ta võib liikuda 10 miililise (16 km.) kiirusega tunnis. Tema torn võimaldab tulistamist igas suunas. Praegu püüame meie tema raskust 20 tonni pealt 18 tonni peale alla viia.

Diviisikahur. Meie uus diviisi kahur võimaldab laskmist 45 kraadilise nurga all ja tema loodjooneline tulistusväli on 40 kraadi. Tema laskekaugus on 15.000 yardi (13 km. 500 mtr.); raskuse poolest on ta jäänud peaaegu sarnaseks 75 m m-le.

Diviisihaubits. Meie oleme valinud 155 m m Schneideri, olgugi et ta tunnustatud on liiga raskeks ja liikumisvõimetuks. See on, õigem ütelda, armees korpuse relv. Uus 155 haubits ei anna end võrrelda. Tema raskus on ligikaudu samasugune kui diviisi kahuril ja laskekaugus 12.000 yardi (11 km.); ta laseb 33 naela (15 kg.) raskuse mürskiga, s. t. umbes kaks korda raskemaga, kui seda on 75 m m mürsk.

K o r p u s e k a h u r v ä g i. Diviisi kahurväe ülesandeks on inimmaterjali hävitamine, korpuse kahurväe ülesandeks — vaenlase diviisi kahurväe hävitamine. Korpuse kahurvägi peab kasutama tugevaid kaliibreid, kuid tema pole tarvidust suurema laskekauguse järele. „Ordnance Department" nõudis kahurit 20.000 yardilise (18 km.) laskekaugusega ja umbes 60 naelalise (27 kg.) mürskiga, haubitsat aga 16.000 yardilise (14 km.) laskekaugusega ja 100 naelalise (45 kg.) mürskiga. Meie oleme leidnud, et 4,7 tolliline (119 m m) kahur ja lühike 155 m m nendele nõudmistele vastata võivad. On huvitav tähendada, et uus 155 m m haubits umbes sama laskekaugust võib anda, kui 155 m m G. P. F., kuna aga tema raskus poole vähem on.

A r m e e k a h u r v ä g i. Sellesse kuuluvad tugevama kaliibrilised relvad. Meie oleme valinud 155 m m G. P. F. Meie uus 155 m m kahur võimaldab laskmist 65 kraadilise nurga all, järjekult ka lennukite pihta; tema loodjooneline tulistusväli on 60 kraadi.

8 tolliline haubits on 155 m m seltsiline, tema jõud jääb aga alla sellest, missugust sarnaselt kaliibrilt loota oleks võinud. Uuel haubitsal, mis tema asemele tuleb, on 12.000 yardi (11 km. 500) asemel 18.000yardiline (16 km. 500) laskekaugus.

T r a k t o r i d. Sõja lõpul olid liitlaste sõjaväed varustatud kaliibrilise poolest kõige tugevamate relvadega. Nende relvade üldisele tarvitusele võtmine kutus esile tarviduse traktorite järele, mis ka suurel määral hobu-veojõu asemele astusid. Sõjast saadik on proovitud mitmeid tüüpe. Praegu on käsil ühe raske traktori väljatöötamine.

Õhukaitse kahurvägi. Sõja ajal oli õhukaitse kahurväe peaeesmärgiks takistada lennuväge tema ülesannete täitmisel reididel ja pommitamistel. Aparaatide hävitamine, sõna otsekohesest mõttes, oli viimasel sõja aastal kolm korda suurem, tänu relvade, laskematerjali, sihtimise- ja vaatlusaparatuuride arenemisele. 3 tolliline õhukaitse kahur paistab meile kõige paremaks tüübiks olevat; kahur, lafett ja buksiir (remorque) on vähese raskusega. See kahur annab algkiiruse 2.600 jalga sekundis (780 mtr.). Oodatakse veel teiste, väga tähtsate paremuste saavutamist.

Laskematerjal (Munition). Õeldakse, et iga kahuroru oma teenistuses olemise jooksul peab välja lasta võima mürske 60 kordses kahuri ja lafeti raskuses. Meil on korda läinud saavutada kiiruse tõstmist, muutes mitmesuguste mürskude välist vormi; meie töötame mürsu tasakaalustamise juures. Diviisi kahurväes tarvitame meie suitsuta rohtu. Leegita rohu tarvitamine raskendab patarei avalikuks tege- mist.

Raudteel liikuvad relvad. Peale muu on sõda õpetanud tarvitama ka raudteel veeta- vaid relve, milliseid hiljem kasutama hakati veel tei- seks otstarbeks rannakaitsel. 14 tollilise kahuri, 1920 aasta tüübi (355 m m), manövreerimine sünnib elektri abil (sihtimine kõrguses ja suunas, muutmine jne.), tema laskekiirus on üks paug minutis, tema laskekaugus — 23 miili (37 km.). Mürsk kaalub 1600 naela (720 kg.).

Ranna kahurvägi. Uute 16 tollilistega, millised paigutatud on Panama kanaali äärde ja täht-

samatesse kindlustustesse, on saavutatud maksimaalne laskekaugus. Nad lasevad ühe tonni raskuste mürs- kudega kuni 27 miilini (43 km.). Olgugi, et üheainsa laengu koguraskus on umbes 3000 naela (1.360 kg.), võib kahur siiski (ühes laadimise ja sihtimisega) vee peal liikuva märgi pihta anda iga 50 sekundi jooksul ühe paugu.

Vaielused suure laskekaugusega kahurite suhtes tuletavad meele „Berthasid“, mis alarmerisid Pariisi, millistest esimesed mürsud välja lasti 23. märtsil 1918 ja millised pommitamist jätkasid kuni 9. augustini (183 pommi Pariisi, 120 pommi ümbrusesse, 620 sur- nut, 256 haavatut). Mürsud, mis kaalusid 263 naela (119 kg.), olid liiga nõrgad nende suhtes ülesseatud eesmärgi tarvis. Võimsate ja erilise laskekaugusega relvade juures on nõrkade mürsude tarvitamisel väga kahtlane väärtus ja selle peale tuleb vaadata, kui tulule koguni vähe vastava kulu peale.

Hilisemad kogemused on näidanud, et lennuki- telt pillutatatel pommidel samades oludes palju suu- rem mõju on. Peab arvama, et pommipildujad len- nukid tulevikus kindlasti piiri panevad tugevamakaliib- riliste kahurite otsimisele.

Pomid. Meil on terve rida pomme, 100 kuni 2000 naela raskuses. Tehakse katseid 4000 nae- lalise (1800 kg.) pommiga, et selgusele jõuda sarnase hävitusriista otstarbekohasuse üle. Võimalik, et see pomm on kõige võimsam, milliseid siitsaadik üldse ette kujutada on võidud. Ta sünnitab 19 jalga läbi- mööduga 57 jalga (17 mtr.) ja sügavusega 19 jalga (5 mtr. 70).“

J.—J.

Keelnurk.

Sõjaväelisest keelest ja selle mõjust.

Mõned tähtsad nähtused.

Olen rõhutanud juba kord enamini („Sõdur“ № 41, 1924 a. „Rohkem eestipäraseid sõjaväelisi nimisõnu“) võõrakeelsete sõjaväeliste nimisõnade rohkust meie praeguses sõjaväelises keeles. Seal esitasin ka mõned põhjused, miks see nii — ja nimetasin selleks meie keeleinstinkti ja tema loominguvõime jõuetust võõrastele mõjudele vastu- panus. Seal oli toodud ühtlasi ka põhjendused, miks peame võõrastest nimetustest sõjaväelises keeles hoiduma.

Selles põhjenduses on esitatud kaks tähtsat momenti. Esiteks — keelilise omapära- suse nõue ja teiseks — psükoloogiline nõue. Praktilisele arusaamisele üleviies, võiks viimast nimetada ka „poliitiliseks“ nõudeks. See viimane nõue on väga tähtis moment uute nimetuste tarvi- tamisele võtmise juures sõjaväes, iseäranis prae- gusel ajal, millest aga paljud ei taha aru saada. Sõjaväe organisatsiooni rahvapärastest korraldami- sest, s. t. rahvale arusaadavas vormis korralda- misest, nii et ta temale omaseks ja armsaks saaks, saadakse meil harilikult aru, kui mingisugusest nõr- kusest ja hädaohlikust nähtusest. Just vastuoksa, need, kes soovivad meie sõjaväge rahvast hinge- liselt eraldada, tema organisatsioonile arusaamatut ja võõrast vormi anda, on väga hädaohlikud tema sisemisele jõule ja arenemisele.

Selgitan oma mõtet ligemalt. Meie kaitsevää- kõige suuremaks sõjariistaks, tema tugevuseks on

olnud ja saab olema ka tulevikus tema hingeline tugevus, tema väimline kindlus. Väimliselt saab tema, s. o. rahvavägi, tugev olla ainult siis, kui tema seljataga on teda toetav, teda oma poole- hoiu ja osavõtuga kande rahvas.

Rahvas saab aga tõesti armastada oma kaitse- väge ainult siis, kui ta temal lähedal on, temast aru saab.

Siin on palju ja erisuguseid nähtusi, mis võivad sõjaväge rahvale hingeliselt kas lähendada, või jälle temast eemale tõugata. Kõigest sellest ei ole siin võimalust rääkida. Tahan siin juhtida tähelepanu ainult ühe sarnase nähtuse peale.

See on nimelt keel, sõjaväeliste nimetuste küsimus.

Kui suurele osale meie rahvast on arusaada- vad ja mis kõige tähtsam, kodused, mitte eemale- tõukavad ka sõjaväe võõrakeelsed ja võõrakõlalised nimetused, siis on nad suuremale hulgale aga täiesti arusaamatud ja hingeliselt eemalõukavad. Ühes võõrakeelsete ja võõrakõlaliste nimetustega võõr- dub, eemaldub neist ka sõjavägi. See on aga täiesti soovimata nähtus ning lubamatu, kui see sünnib meie oma eneste tegevuse tagajärjel. Kui aga selle peale suuremat rõhku ei taheta panna, või koguni soovimatakski peetakse, siis võib seda nimetada ainult poliitilise arusaamise puuduseks.

P. U.

Kohus.

Sõjaringkonna kohtu otsused.

Sõjaringkonna kohus oma istangul 27. jaanuaril s. a. arutas leitnant Helki eesistumisel järgmisi süüte asju:

Meriväe ekipaashi 2. järgu madrust Paul Tikermanni süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et 1) tema 12. juunil 1924 a. oma väeosast jäädavalt väeteenistusest kõrvale hoidmise eesmärgiga ära jooksis, kust teda 1. aug. politsei poolt tabati; 2) et tema mitmesugust kroonu riidevarustust 8.880 marga väärtuses meelaga omandas ja 3) et tema meriväe ekipaashist valve alt 2. aug. väeteenistusest kõrvalehoidmise sihiga uuesti ära jooksis, ennast kuni 27. augustini 1924 a. varjates, mil kriminaalpolitsei poolt tabati.

Kohus otsustas Tikermannile p. p. 1 ja 3 tähendatud süütegude eest karistuseks määrata kummagi eest eraldi 4 aastat vangiroodu ühes kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega ja p. 2 tähendatud süüteo eest — 1 kuu sõjaväe türmi.

Kõiki neid karistusi koostades, mõistis kohus lõpuliikult Tikermanni 4-aks aastaks vangiroodu ühes tähendatud õiguste kaotamisega, ja riigile tehtud kahju katteks temalt 8.880 marka sisse nõuda.

* * *

5. jalgväe rügemendi r/m. August Käär'd'i süüdistati ja leiti süüdi olevat: 1) oma väeosast 29. aug. 1924 a. jooksuminekus väeteenistusest jäädavalt kõrvalehoidmise eesmärgiga, kust 15. okt. sõdurite poolt tabati; 2) selles, et tema mõni päev hiljem, Rakvere peavahis olles teda väljakäigu kohta saatvale tunnimehle tuhka silma visates, sel viisil pimestatud tunnimehle käest ärapõgenes ja ennast väejooksikuna kuni 12. nov. varjas, mil ta oma vanemate juurest krimin. politsei poolt tabati; ja 3) et ta temale tarvitamiseks väljaantud kroonu riidevarustust 7.280 mk. väärtuses ärapiillas.

Kohus otsustas r/m. Käär'd'ile esimese süüteo eest karistuseks määrata 4 aastat vangiroodu ühes õiguste kaotamisega, teise süüteo eest — 1 aasta vangiroodu ja kolmanda süüteo eest — 1 kuu sõjaväe türmi.

Koostatud karistusena mõistis kohus r/m. A. Käär'd'i 4-ks aastaks vangiroodu ühes kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega ja riigile tehtud kahju katteks temalt 7.280 mk. sisse nõuda.

29. jaan. arutas sõjaringkonna kohus kolonel Kunno'se eesistumisel järgmisi süüteo asju:

6. jalgv. rügemendi r/m. Peedu Soome't, süüdistati selles: 1) et tema, olles kohustatud 23. märtsil 1923 a. puhkuselt väeosasse tagasi ilmuma, seda mitte ei teinud ja ennast kuni 4. sept. 1924 a. väejooksikuna varjas, mil vabatahtlikult enese politseivõimude kätte andis ja 2) et tema tarvitamiseks saadud kroonu riidevarustust 21.660 marga väärtuses jooksis oleku ajal ära pillas. R/m. Soome on varem 3 korda karistatud omavolilise lahkumise eest ja distsiplinaarselt 4 korda.

Kohus mõistis r/m. Soome korduvalt jooksumise eest, millel polnud väeteenistusest jäädavalt kõrvalehoidmise eesmärki, ja kroonu varanduse pillamise eest, mõlemad karistusi koostades, 1 aastaks distsiplinaar-kompanisse, ühes mõnesuguste õiguste kaotusega teenistuse alal ja karistute liiki viimisega, ning riigile tehtud kahju katteks temalt sissenõuda 21.660 marka.

Kolm kuud ärakantud eelvangistust võeti arvesse.

* * *

10. jalgväe rügemendi noorsõdurit Richard Kuulmann'i süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et 1) tema Tallinna sv. haigamajast peale terveks saamist ja sealt 1. juunil 1924 a. välja kirjutamist rügemendi ei ilmunud, vaid omavoliliselt koduvalda läks, kust alles 17. juulil vabatahtlikult tagasi ilmus, olles juba varem 2 korda väejooksus olnud, 2) et tema haigamajast kaasa antud toiduattestaadil oleva kuupäeval „1. juuli“ omavolilise lahkumise varjamise otstarbel „17. juuliks“ ümber võltsis ja 3) et ta 22. juulil l. a. väeosast uuesti ärajooksis, ennast kuni 13. augustini varjates, mil piirivalvurite poolt Kalarannas tabati.

Kohus mõistis p. p. 1 ja 3 tähendatud süütegude, s. o. kolmandat ja neljandat korda väejooksus olemise eest Kuulmannile karistuseks määrata 2 aastat distsiplinaar-kompanid ühes kõikide iseäraliste õiguste kaotusega teenistuse alal ja karistute liiki viimisega, ning atestaadi võltsimisega eest — 4 kuud kodanlist türmi. Karistusi koostades, mõistis kohus R. Kuulmanni 2 aastaks distsiplinaar-hompanisse, ühes tähendatud õiguste kitsendamise.

* * *

5. jalgväe rügemendi noorsõdurit Anton Olem'it süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et 1) tema 14. märtsil 1923 a., peale seda, kui ta kõõgi korrapidaja r/m. Uder'i poolt kõõgist välja aeti, täägiga varustatud püssiga selle kallale tungis ja teda täägiga lüüa tahtis, milles ta aga viimase poolt takistatud sai; 2) et ta õösel vastu 28. märtsil 1922 a. kompani varajaita valevõtmega sissetungis ja 394 marga väärtuses toiduaineid ära varastas; 3) et tema samal õösel noorsõdur Mooseli'i saapad ära varastas; 4) et ta 28. märtsil samal aastal väeteenistusest jäädavalt kõrvalehoidmise eesmärgiga oma väeosast lahkus ja jooksis oli kuni 21. nov. 1922 a., mil ta politsei poolt tabati, ning sedasama õösel vastu 7. juulil 1923 a. uuesti kordas, ennast kuni oktoobri kuuni 1924 a. varjates, millal ta jällegi politsei poolt tabati ja 6) et ta jooksumise ajal temale tarvitamiseks väljaantud kroonu riidevarustust 12.900 marga väärtuses ära pillas.

Kohus otsustas Olem'ile karistuseks määrata: korrapidajale täägiga kallaletungimise eest — 1 aasta distsiplinaar-kompanid; varajaita sissetungimise ja toidainete varguse eest valevõtte abil — 6 kuud kodanlist türmi; kaasteenija saapavarguse, kui lihtvarguse eest — 3 kuud kodanlist türmi, kroonu varustuse pillamise eest — 2 kuud sõjaväe türmi ja kahel korral väejooksus olemise eest eraldi 4 aastat vangiroodu.

Kõiki karistusi koostades, mõistis kohus A. Olem'i 4 aastaks vangiroodu, ühes kõikide iseäraliste õiguste kaotamisega ja sõjaväeteenistusest väljaheitmisega, kuna riigile tehtud kahju katteks 12.900 mk. ja varastatud saapaste hind — 1.500 mk., kodanik Mooseli kasuks temalt sissenõuda.

* * *

End. madrust Andrei Männik'ut süüdistati m/p. „Vanasadama“ juurest 9. novembri õösel 1923 a. omavoliliselt vahipealt lahkumises ja mootorpaati ilma valveta jätmises, mille tagajärjel see samal õöl tormi läbi kai küljest lahti kisti ja niivõrd vigastatud sai, et kohe sealsamas põhja vajus. Paadi remont läks riigile maksma 76.350 mk.

Kohus mõistis Männiku omavoliliselt valve-teenistusest lahkumise eest 3 nädalaks kodanlise aresti ja tema süü läbi riigile tekkinud kahju katteks temalt 76.350 mk. sisse nõuda. V. T.

10- jalgväe rügemendi 4-da kompani üleaja-teenija noorem allohvitser Vassili Jõeäär, olles möödalinud aastal detsembri kuul sagedasti Tallinna garnisoni peavahis vahtkonna allohvitseriks, hakkas peavahis kinnipeetavate vahialustega sõbrustamas, ja viimaks kirjasisid isiklikult edasi toimetama. Et asi kahtlust ei ärataks, selleks valis tema omale tunnismeesteks vene rahvusest sõdurid, kes tema kõnest vahialustega aru ei saanud, mis temal kui rühma ülemal võimaldatud oli. Ka vahialuste „pühade rõõmu“ eest hoolitsetes noorem allohvitser Jõeäär, milleks ta paki toiduainetega

enne pühi peavahti toimetas, kus sel ajal sama kompani üleajateenija noor. allohvitser Karl Virtman vahtkonna allohvitseriks oli, kes selle paki vahialusele kätte andis, teades et tema tegu seaduse vastane on.

30. jaanuaril s. a. oli nende süüasi sama rügemendi kohtus arutusel ja kohus leidis mõlemad süüdi olevat ning karistas noorem-allohvitseri Vassili Jõeäär't 3 aastase ja noorem-allohvitseri Karl Virtman'i 1½ aastase vangistusega ühes allohvitseri aukraadi ära võtmisega.

s.

Kroonika.

— Kaitseliidu organiseerimiseks võetava 200.000.000 marga suuruse ühekordne maksu seadus on väljatöötatud. Selle kavatsuse järele lisatakse nimetatud maks 1925 ja 1926 aasta tulumaksude juure, esimesel aastal 20%, teisel aastal 10% suuruses.

— Riigikogu koosolekul 12. skp. esines Balti Saksa rühma nimel rkl. Schilling protestiga Tallinna Toomkiriku ülevõtmise asjus. Vastas siseminister K. Einbund. Sakslaste samm on igal pool suurt võõrastust äratanud.

— Riigikogu võttis 3 lugemisel vastu riigikaitse komisjoni poolt esitatud riigikorra kaitse seaduse.

— Teedeministeerium esitas Vab. Valitsusele riigi sadamatehaste põhimääruste kava. Põhikapitaaliks nähtakse ette 100 miljoni marka.

— Politsei peavalitsuse ülem H. Mölder lahkus ametist. Ajutiseks kohuste täitjaks määrati siseministri abi Kūbarsepp. Nüüd on Vabar. Val. poolt sisemiistri ettepanekul pol. peaval. ülemaks kinnitatud, arvates 1. märtsist s. a., N. Reimann — senine Tartu linna politsei ülem ja end. suurtükiväe ohvitser.

— Kommunistilise salaorganisatsiooni riigivastase tegevuse juurdlustest selgus, et Tallinnas Vaksali puisteel asuvat „Tööliste maja“ on vabalt tarvitanud organisatsioonid ja rühmitused, kes oma ülesandeks olid seadnud Eestis maksuva riigikorra vägivaldse kukutamise. Sellega kaldus tähendatud maja osauhisus registreeritud põhikirjast kõrvale ja asus kuritegelisele tegevusele. Siseministri määruse põhjal on osauhisuse tegevus seisma pandud, asi sõjaringkonna kohtule saadetud osauhisuse lõpulikuks sulgumiseks; osauhisuse kinnisvara on sõjaseisukorra kestvuse ajaks sekvestri alla pandud ning Tallinna linnavalitsuse valdamisele antud tingimisega, et maja korteripuuduse lahendamiseks kasutatakse.

— Siseministeeriumi korraldusel peavad vallavalitsused kodanikkude registreerimiseks pidama vastavaid registratsioonide raamatuid.

— Kahtlaste isikute vastu võitlemiseks on siseminister maksma pannud sundmääruse, kus keelatakse õõ-korteri ja sõiduriistade andmine kahtlust äratavatele isikutele, kes ilma dokumentideta ja kindla ametita. Sarnaste isikuteie õõmaja andmist puhul on vastutavad korteripidajad. Määrusest üleastujaid karistatakse administratiivkorras vangistusega kuni 3 kuuni või rahatrahviga kuni 500.000 margani, raskematel juhtumistel aga sõjakohtu alla andmisega.

— Tartumaal Kavastu vallas leidsid koolilapsed juhusliselt ühe talu põllul kivihunnikus lõhkepommide ladu, milles leidis üldse 132 suurejõulist lõhkepommi. Asja uuritakse.

— Riigi statistika keskbüroo andmetel on 1923 aastal 4848 inimest rohkem sündinud, kui surnud.

— 1924 aasta kestvusel on välispolitsei toimetanud kuritegevuse ja õnnetute juhtumiste kohta 72.506 juurdlust. Sündmustest on avalikuks tehtud 62.808 juhtumist, seega 86,6%. Sündmuste arv kasvab iga aastaga. Eriti suurenenud on enesetapmist arv — 5 aasta jooksul 6 kordseks. Ametnikkude kuritegusid oli — 357, süütamisi — 232, tulega ettevaatamata ümberkäimisi — 345.

— Ametasutuste andmetel on Eestis praegu 12.000 tagaotsitavat isikut.

— Teedeministri ettepanekul otsustas vabariigi valitsus võtta 1925 a. eelavresse tehniliste jõudude palgakõrgenduse. Uue kava järele saaksid nüüd kuus palka töökodade meistrid 9900—6800 mk., eeltöötegijad 5800—5300 mk. Võrdlusena võiks nimetada, et kaitseväes noorema ohvitseri kuupalk on 6800 marka.

— Eesti-Sooe kaubaleping on praegu revideerimisel. Küsimust kaalub vastav komisjon.

— Teedeministeeriumil on kaalumisel mitmed uute raudteede projektid. Omavalitsuste arvamised lähevad lahu Lelle—Eidapere—Pärnu ja Märjamaa—Virtsu—Pärnu teede ehitamise kohta. Lääne, Saare, Harju ja Pärnu maakondade esitajad käisid selles asjas riigivanema, teedeministri ja riigikogu esimehe juures.

— Tartu—Võru rahukogus oli 12. veebr. arutusel esimene kahevõitluse protses Eestis. Korporatsioon „Estoonia“ liige Bruno Veymann mõisteti korp. „Vironia“ liikme Engen Willmann'i kahevõitluses elukardetavalt haavamise eest 8 kuuks kindluse vang.

— Eesti kommunistid Venemaal on 1. dets. nurjamineku järele omavahel tülili sattunud ja loobivad vastastikku süüdistusi.

— Sõjaringkonnakohus arutas Narvas 1. dets. mässuliste üle piiri aitajate ja varjajate süütegu. Kohus mõistis silmapaistvama tegelase V. Vollmanni surma, kaks — 20 aastaks, kaks — 15 ja ühe — 4 aastaks sunnitööle.

— Tartus arutas sõjaringkonnakohus Narva ja Tartu salakuulajatesalga süütegu, kes venelastele meie kaitseväge kohta andmeid muretsetsid. Salakuulaja Grigorjev mõisteti eluksajaks sunnitööle, Tiikson ja vennad Koolid mõisteti igaüks 2½ aastaks parandusmaija.

O. K.

Raamat-teated.

Uued raamatud Kindralstaabi ramatukogus.

Lippmann, Hptm. Die Einzelgefechtsausbildung. 111 lhk. Charlottenburg, 1925.

Felddienst. Handbuch für Unterführer aller Waffen. 95 lhk. Charlottenburg, 1924.

Pfeifer, Hptm. Marschgliederung und Fliegerwirkung. 152 lhk. Berlin, 1925.

Militärische Aufgaben-Sammlung 1924. 176 lhk. Charlottenburg, 1925.

Hube, Hptm. Der Infanterist. 1024 lhk. Charlottenburg, 1925.

Adaridi, Generalleutn. Taktische Verwendung der Maschinengewehre. 126 lhk. Berlin, 1925.

Leyen, Hptm. Taktik in Aufgaben und Lösungen. 10 taktische Aufgaben mit Bearbeitung, auch hinsichtlich des Nachschubs. 138 lhk. Charlottenburg, 1925.

Lotharingus. Der Weltkrieg im Lichte naturwissenschaftlicher Geschichtsauffassung. 261 lhk. Berlin.

Ritter, Hptm. Der Zukunftskrieg und seine Waffen. 102 lhk. Leipzig, 1924.

Rendulic, Major. Militärpsychologische Studien. 64 lhk. 1925.

Brandt, Oberstl. Studien über neuzeitliche Kavallerie an Hand der Kriegserfahrungen. 62 lhk. Charlottenburg, 1924.

Junger. In Stahlgewittern. Aus dem Tagebuch eines Stosstrupführers. 283 lhk. Berlin, 1924.

Foerster, Oberstleutn. Graf Schlieffen und der Weltkrieg. Mit 12 Kartenskizzen. Berlin, 1925.

Was müssen die anderen Waffen vom Schiessen der Artillerie wissen? 51 lhk. Charlottenburg, 1924.

Die Gefechtsausbildung des Schützen und der Gruppe. 188 lhk. 1924.

Brandt, Oberstleutn. Gefechtsaufgaben für Kavallerie. 78 lhk. Berlin, 1924.

Frantzuus, Hptm. Das Bataillon im Gefecht. 45 lhk. Berlin, 1925.

Bestimmungen für den Schiedsrichterdienst bei Truppenübungen. 48 lhk. 1924.

Der Weltkrieg 1914. bis 1918. Bearbeitet im Reichsarchiv. I Band; mit vielen Skizzen im Text und 12 Karten. 179 lhk. II Band; mit 14 Karten und 11 Skizzen. 390 lhk. Berlin, 1925.

Hanslian-Bergendorff. Der chemische Krieg. 226 lhk. Berlin, 1925.

H. U.

Väljamaa sõjaajakirjandus.

Soome.

„Suomen Sotilas“ Nr. 48—52.

Sisu: Soome ohvitseride kirjad 1908—1909 aasta sõja päevilt. — Üks jõulukuu mälestus. — Lechi jõe võitlus.

„Suojeluskuntalaisen Lehti“
Nr. 49—52.

Sisu: Karl von Clausevitz: Praegusaja jalgväevõitluse üldine iseloom. — Kaitseliidu organisatsioon ja õhukaitse. — Valvur, kuidas mõõdub õõ? — „Lotta“ päevad Helsingis.

„Sana ja miekka“ Nr. 22.

Sisu: Edulise toimingust II. — Põhjamaa eelvahina ida vastu II. — Mõtiskelud kaitseliidu töö korraldusest.

„Sana ja miekka“ Nr. 23.

Sisu: Üldised vaatekohad laevastiku küsimuses. — Edulise toimingust III. — Põhjamaa eelvahina ida vastu III. — Noorsoo ettevalmistus sõjaväe teenistuseks. — Õhujõudude tähtsus Soome kaitses III.

„Aero“ Nr. 11—12.

Sisu: Lennuväe ohvitseride küsimusest. Helsing õhuühenduse keskkohana. — Õhuvõitluse taktika. (Järg). — Lendur-juhile esitatavad nõudmised Prantsusmaal. — Hävitaja-aparaatide võistlus Prantsusmaal. — Mõned uued tähtsamad sõjalennukite tüübid.

Prantsusmaa.

Revue militaire française. 1. veebruar 1925. — 1) Kolonel Alléhaut, Saksa arvamine Prantsuse sõjaväeliste põhimõtete kohta. — 2) Kommandant H. Menjaud, Mõtted saatekahurväe kohta. — 3) Commandant A. Grasset, Üks kohtamislahing. Virton (22. augustil 1914). — 4) Kolonel-leitnant Paquet, Saksa koosseisude kulumine 1918 aastal. — 5) Kolonel Eugène Pagézy, Tuli lennukite vastu ja D. C. A. (õhukaitse diviis). — 6) Commandant H. Martin, Miinipildujate taktiline tarvitamine Saksa sõjaväes. — 7) Sõjaväelised uudised väljamaal. — 8) Raamatud ja ajakirjad. A. K.

Toimetusele saadetud kirjad.

№ 90
1925 a. Ungari üliõpilaste rahvuslik ühing.
Välisasjade büroo.

Väga austatud härrad!

Kõige parema tänuga oleme me „Sõduri“ numbrid ja Tallinna laulupeo ülesvõtted kätte saanud. Meie imestuseks on meil uued tunnistused äraandlike ja põlgusväärsete kallale tungimiste kohta III kommunistlike internatsionaali poolt. Meie ühing saab kõik tegema, et orienteerida Ungari üliõpilaskonda ja Ungari avalikku arvamist kommunistide kahtlustuste vastu, mis meie Eesti vendade ja meie üliõpilaskonna vastu sihitud, kes 1923 a. Tallinna Tallinna laulupeost osa võttis.

Kõige parema tänuga sõbralikkude selgituste eest ja vennaliku tervitusega

Välisbüroo sekretär: Samuel Gois.

Välisbüroo Soome-Ugri
osakonna juhataja: Gyula Gőös.

Malenurk.

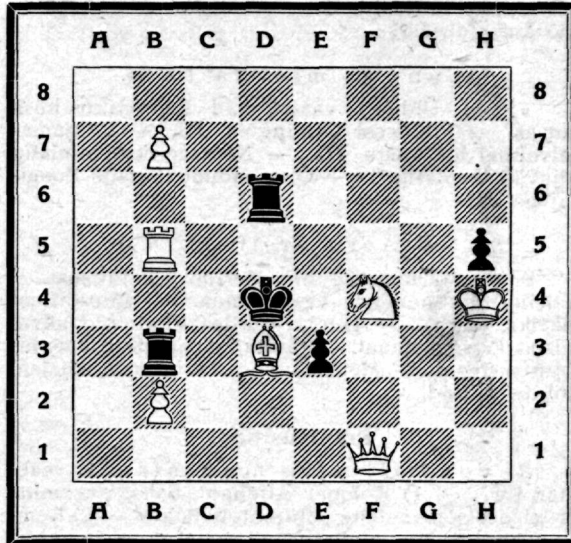
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 11.

Kokkuseadnud K. Behting (Riias).

(Võetud hiljuti ilmunud Läti maleajakirjast „Latvi-
jas Schacha Vahstnesis“).

Mustad.

Valged.

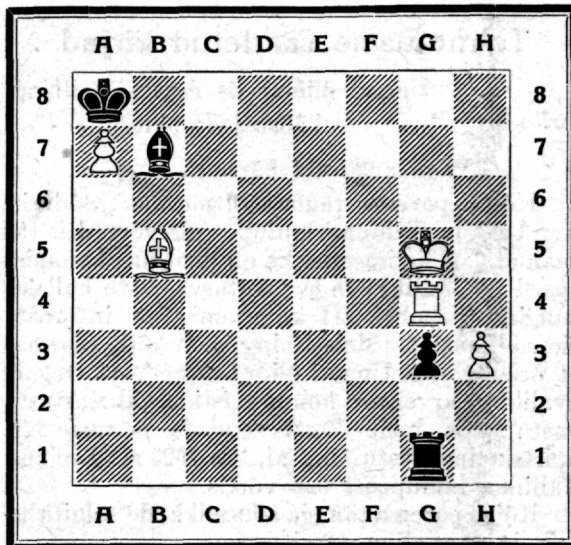
Valged: Kh4, Lf1, Vb5, Od3, Rf4, Eb2 ja b7.
Mustad: Kd4, Wb3 ja d6, Ee3 ja h5.

E = eitur = soldat.

Valged algavad ja annavad matt kahe
sammuga.**Lõpumäng № 7.**

Kokkuseadnud F. Lazard (Pariisis).

Mustad.

Valged.

Valged: Kg5, Vg4, Ob5, Ea7 ja h3.

Mustad: Ka8, Vg1, Ob7, Eg3.

Valged algavad. Mäng jääb viigi peale (remis).

1. Ob5—f1.

Valge ähvardab nüüd käiguga Kg5—h4 karde-
tava etturi (soldati) g3 ära võtta, vahetades oma
odameest tema vastu. Lõpumäng, mis siis järg-
neb (Vanker Vankri ja Odamehe vastu), jääb teo-
ria järele viigi peale.

1. Ob7—f3!

Musta parim käik.

2. Of1—g2! Wg1 : g2

3. Wg4 : g3! Wg2 : g3

4. Kg5—h4!

Kui attakeeritud Vanker pääseb, on valge
sutsus.**A. Burmeisteri lõpumängu № 2 lahendus:**

1. d7—d8
saab ratsa-
meheks †, Of6 : d8,
2. Wh3—f3, Lf5 : f3,
3. Rg6—e5†, Kf7 : f8,
4. Re5 : f3.

Mäng jääb viigi peale (remis).

Õiged lahendused saatsid lõpumängule № 2:
Raoul Pärnpuu (Tallinnast) ja Martin Villemson
(Pärnust).**Õiged lahendused saatsid:**Ülesandele № 5: veltv. R. Unger (Sakala pat.) ja
Martin Villemson (Pärnust).Ülesandele № 6: kapt. A. Parts (Tapa mõis),
kapt. O. Mullas (Sv. ühend. õpeasut.), veltv. Fr.
Linno (V jalgv. rüg.), Auton Pugal (VI jalgv. rüg.),
O. R. (Narvast).**M. Lansqueneti ülesande № 7 lahendus.**

1. Ke4—d3, Kc5—b5,
2. Kd3—d4 annab matt.
1. (Ke4—d3), Kc5—d6,
2. Kd3—c4 annab matt.
1. (Ke4—d3), Kc5—d5,
2. Le2—e5 annab matt.

Õiged lahendused saatsid ülesandele № 7:
kapt. P. Feofanov (Kalevi pat.), kapt. O. Mullas,
kapt. A. Parts, noor. leitn. L. Saar (Võõbsu piiri-
valve), noor.-leitn. A. Schiller (Tall.), veltv. R. Unger
(Sakala pat.), veltv. A. Mänd (Pärnust), Martin Vil-
lemson (Pärnust), Raoul Pärnpuu ja Alfons Pachel
(Tallinnast), van. allohv. Anton Pugal (VI jalgv. rüg.),
kapt. K. Truusman (VII jalgv. rüg.), kapt. J. Pokats
(Narvast), O. R. (Narvast).**Malenurga kirjast.**Hra kapt. P. F. Kolmekäigulise probleemi
pärast oleme Teile juba selle kuu algul kirjateel
vastunud.Vastutav toimetaja: E. Limberg.
„Sõduri“ väljaanne.Kindralstaabi VI osakonna väljaandel
ilmus trükist:**Eeskiri ratsahobuste ratsastamiseks.**

Joonistuste ja piltidega.

Hind 65 mrk.

Saada „Sõduri“ talitusest, Pagari tän. № 1.